

САБРАНА ДЕЛА БРАНИСЛАВА НУШИЋА

Сабрана дела Бранислава Нушића

IV

- 1) Ујеж**
- 2) Свиња**

**Издавачко и књижарско предузеће
Геца Кон А. Д.**

БРАНИСЛАВ Ђ. ПУШИЋ

У Ј Е Ж
И
СВИЊА
КОМЕДИЈЕ

БЕОГРАД

Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон А. Д.

12, Кнез Михаилова улица 12

1935

7 4042/24

R. 5033/64

ПОВОДОМ „УЈЕЖА“

Осећам потребу и дужност да пред овим ко-
дом кажем неколико речи, на првоме месту зато да
бих унапред парирао могућност тумачења супрот-
нога мојим намерама. Ма да сам у очи премијере
у београдском народном позоришту*) учинио у из-
јавама све потребне ограде; ма да сам и кроз сам
текст комада учинио нарочита наглашавања, могло
би се ипак десити да, било читалац или гледалац,
генералише ову моју сатиру и, на основу замишљене
поставке, да ми пребаци несавременост става према
женама јавним радницама а можда и непознавање
садашњице и нивоа на коме је данашње наше
женскиње.

Свака социјална појава, сваки покрет, не само
код нас већ и код старијих и културнијих народа,
повлачи за собом, као неминовну сенку, изопачење.
Свака узвишена идеја имала је у својој историји
развића или своју пародију или своју травестију. И
само хришћанство подносило је кроз векове страхо-
виту критику али не критику основних му начела,
већ тешких изопачења која су га кроз целу историју

*) Премијера „Ујежа“ била је 4 септембра 1935 године.

пратила. За великим бродовима који секу пучину, који савлађују бес мора, који везују светове, плове увек ајкуле које не иду за циљем брода већ очекују са њега компензације; за великим идејама које плове кроз човечанство, за великим покретима који крећу цивилизацију, плове увек епигони који не иду за циљевима идеје или покрета већ очекују од ових компензације. Отуда сваки покрет повлачи за собом и изопачења код оних елемената које не сугерира суштина појаве или покрета већ или њихови спољни облици или, евенуално, користи било оне материјалне или моралне.

Из тих изопачења, од како је света и века, од Аристофана па до данас, комедиографи су црпили материјал за своје творевине. Искоришћујући ту страну свакога покрета или појаве, комедиографи нису тиме изрицали осуду или негацију самога покрета или појаве, већ извржавали потсмеху баш оно што мрком сенком сенчи дотични покрет.

Аристофан на пример у својој комедији „Облаци” горко исмева философе и философију, али не њен значај и њену вредност већ само њено изопачење које се јавља кроз софистичку философију; дакле не Платона већ његове епигоне.

Тако и Молијер. Познат је на пример велики значај онога покрета који се развио из салона Мадам Рамбује, који је имао утицаја не само на француску литературу, у којој је изазвао елеганцију стила већ и на само француско

друштво XVII века, јер је тај покрет био снажна реакција на дотадању слободу понашања и слободу изражавања. Када је тај покрет, коме се приклонила сва елита францускога духа, изазвао неминовно изопачење, јавио се Молијер са својим „Смешним прециозама” и, познат је факат, да су, приликом приказа ове комедије, Мадам Рамбује и њене пријатељице највише аплаудирале Молијеру. Ни Мадам Рамбује ни њене пријатељице нису сматрале да се сатира односи на целокупан покрет већ само на његово изопачење.

Грибоједов који први у Русији на позорници удара у звоно и објављује духовну револуцију противу порока племства и бирократије, не избегава да у своме Репетилу (Горе од ума) карикира и изопаченост либерализма свога доба и ако комедију пише у име тога либерализма. Гогољ који сав материјал за свога „Ревизора” црпи из изопачености руске бирократије, не негира тиме потребу чиновништва (администрације). Па и Стеријини „Родољупци” не излажу подсмеху онај енски покрет родољуба 1848 године у Војводини, већ његову изопаченост која се изметла у фразеологију и патриотско брбљање.

Када комедиограф дакле узме за предмет смешну страну извесне појаве (а свако је изопачење смешно) онда он не излаже подсмеху саму појаву. На против, он само чини користи дотичној појави као онај чистач који са прозорскога окна брише мувине мрље да би светлост што јасније продирала.

И кад већ тако бива кроз сва доба комедиографскога стварања; и када се кроз сва та доба, дакле кроз две хиљаде и пет стотина година, правилно схвата дух комедиографије и њене сврхе; зашто би се онда чинио изузетак у овом јединоме случају и моја сатира изопачења једне појаве проширила и на саму суштину те појаве?

Када би се комедија „Ујез” генералисала, била би ми учињена двогуба неправда. Једна би била што би се тиме изврнуо смисао моје комедије којој би се импутирале намере од којих је она далеко, а друга је, што би мене лично, као човека а не као писца, ставила у опречан положај са самим собом. Ја сам иницијатор и оснивач двају женских удружења, од којих једно на националном а друго на културном пољу делају већ дуги низ година са завидним успехом. Да ли бих ја, дакле, после таквога факта, могао излагати подсмеху потребу женскога удруживања и женске акције у јавном животу?

Али, критика би могла, у својој строгости, поставити питање: постоји ли одиста у нашој средини изопачење које ја карикирам у комедији или сам се ја удаљио од стварности?

Ја не могу овде, у оквиру једнога предговора, да излажем анале извесних удружења али унапред одбијам приговор да нисам познавалац стања и факата која иду у мој прилог. Је ли довољно, за потврду постојања изопачености потсетити на при-

мера на оне комично-бучне скупштине једнога удружења, које су се морале завршити интервенцијом полиције? Је ли довољно потсетити на управу једнога женскога удружења која се, скоро цела, нашла пред судом на оптуженичкој клупи за оговарања и увреде које су чланице управе на седницама једна другој наносиле? Зар се није тим случајем бавила целокупна наша јавност и зар се нису гротом кикотали сви читаоци? Је ли, осим тога, потребно наводити и извесне опште познате дискреције да би се потврдило да у извесним случајевима, у извесним удружењима или бар код извесних појединаца из тих удружења, има изопачености? Приговор да свега тога може бити и у мушким удружењима, не би морао бити разлог да се комедиограф не заустави на овој појави.

Пре би ми се можда могла пребацити сувишна оштрина сатире. Морам помишљати на ту могућност, с обзиром на факат да је један провинцијски критичар, приказујући „Ујез“, изрекао већ да сам у том комаду „крвав саркастичар“.

Дијалектика живота разапета је и својом формом и својом суштином између два пола: између трагичнога и комичнога и нема појаве или израза у конкретном животу који у своме збивању не би дотицао ове поларитете. Комедиограф увек хвата ону комичну тачку али му то ни мало не смета да буде и на линији оне друге крајности. Ти полови, трагични и комични, у толико су ближи

један другоме, размак између њих је у толико краћи, у колико је једна друштвена средина млађа и у фази незавршеног формирања. У нашој средини где је тако нагао и вртоглав скок од опанка до фрака и тако кратка дистанса од варјаче до јавне говорнице на коју се пењу женски трибуни — комедија не може увек избећи трагичну страну смешнога као ни комичну страну трагичнога. Није то тако парадоксална тврдња ако се рече: да се трагедија јаче испољава у оквиру смешнога, онако као што је мрка фотографија пластичнија у светломе раму. О таквој фотографији се обично каже да је оштра.

Друга је ствар ако би ми се пребацило претеривање у карикатури. Тај ћу приговор примити али задржавајући себи право и да се правдам.

Ни један тип великих комедија или сатира у светској литератури није постојао онакав како је приказан; сви су они потенцирани и изобличени, често збир слабости многих појединаца, још чешће целог друштва. Молијеров Тартиф, Алцест, Харпагон; Шекспиров Фалстаф; Сервантесов Дон Кихот; Гогољев Градоначелник; Додеов Тартарен; Алека Константинова Баја Гање; Сремчев Срета па и Стеријин Кир Јања, нису постојали у животу онакви какви су нам приказани у литератури. Комедији није задаћа да прецизно, фотографски, прикаже носиоце људских слабости онакве какви су, већ на против, да њихове слабости јаче осенчи, да појача

и подвуче црте њихове физиономије, да своје јунаке стави пред конвексно огледало у коме ће се видети њихова изобличена фигура. Само на тај начин може комедија и сатира постићи крајњи свој циљ, изобличење људских слабости. Тако чини и карикатура у сликарству која потенцира деформисане облике а не даје фотографске снимке личности које приказује. У томе и лежи и драж и потреба и успех сликарске карикатуре.

Само, разуме се, појачавање боја и карикирање не сме ићи тако далеко да се за љубав карикатуре изгубе основне црте лица. То би већ значило удаљавање од стварности али, мислим да се такво удаљавање од стварности не може пребацити мени, бар не у „Ујежу”. Најјаче карирана личност у томе комаду је онај чиновник који кроз два чина гура београдским улицама колица с дететом. Па, да ли је то одиста тако претерано карикирана фигура и тако удаљена од стварности? Ја фотографском апарату верујем више но и самим цифрама и, такав један апарат дао нам је драгоцене податке које је и објавио један од наших дневних листова. (Правда од 14. јула 1935 г.) Фоторепортер тога листа успео је да начини два интересантна снимка и они су у поменутоме листу објављени један под другим. На једноме је снимку неколико елегантних дама које седе пред *Москвом* те, освежавајући се напитком и пуштајући кроз румене ноздрве облаке дима, воде празне разговоре, оне који се обично воде на ка-

фанским терасама. Изнад те слике, елегантно обучен господин, евентуално муж једне од тих дама, гура колица с дететом по београдским улицама.

Зар те фотографије нису докуменат који се не може порицати? Зар би у овоме случају била оправдана критика која би ми пребацила незнавање стварности и удаљавање од ње? Или, да ли ми се и овде може пребацити претеривање у карикирању? У овоме посебном случају, који сам навео, стварност је можда драстичнија но њена карикатура на позорници.

Није искључено или боље рећи, то могу са поуздањем очекивати да ће ми критика пребацити и застарелост погледа на савременост или другим речима конзерватизам. На то ће је навести морал који би се дао извести из мога комада „Ујеж” који позива жену да се врати дому свом и породици својој. Не сматрам то за тешку оптужбу, прво зато што је свака сатира у суштини конзервативна а друго зато, што би се из мога комада само тада могао такав морал извући ако би се генералисао.

Један наш врло угледан књижевник и књижевни критичар баш поводом овога мога последњег комада пише ми: „Ујеж” је сатира а сатира је увек конзервативна јер се заснива на упоређењу једнога времена с другим, прошлог морала са савременим. А „савремено” у упоређењу са „прошлим” неизоставно је неодређеније јер још није формирано, није искристалисано, још нема свога правога облика

пошто, како би рекли Грци „још тече”. Одатле упоређења прошлог са савременим увек морају бити на штету последњег”.

Је ли потребно у потврду овога навести примере конзерватизма великих сатиричара светске литературе? Зар Молијер није конзервативан у својој комедији „Учене жене” у којој изводи морал да наука одводи жену од њених правих дужности? Зар Дикенс није типичан конзервативац што ни мало не умањује његову славу великога сатиричара? Зар Гогољ, који се онако сатанским смехом смеје бирократији и племству, није дубоко конзервативан дух? Прелазећи преко оног крајњег конзерватизма у његовим „Изабраним местима из преписке са пријатељима”, он у другоме делу најзнаменитијега сатиричнога дела свога, у „Мртвим душама” сав нагиње конзерватизму, традицији и патријархалности. И најзад, зар наш велики и једини сатиричар на сцени, Јован Стерија Поповић, није конзервативан и у „Београду некад и сад” као и у „Покондиреној тикви”?

Како то не би био први случај да ми се са стране критике пребацује конзерватизам, како је такво мишљење, ко зна којим путем, продрло чак и у руску совјетску енциклопедију која ме у биографији, коју посвећује мени, сматра буржоаским писцем застарелих погледа, то имам довољно повода да се задржим нешто мало на томе моме конзерватизму.

Морам признати да ми је тај појам — конзерватизам — излизан сувишном употребом као пара која је давно у промету — и данданас, после дугог и дубоког животног искуства мог, остао доста нејасан, неодређен и мутан. Склон сам веровању да то долази због његове неодређености, празности и површности. У бучној смени животних вредности, у једном пакленом темпу културних оријентација и преоријентација, нема „конзервативног” елемента који није био у своје време напредан, прогресиван, либералан и обратно. Никад метафизичар, ја сам склон да примим мисао најнемирнијег и најпарадоксалнијег генија Ничеа о „повратку свих ствари”. Многи напредни елементи наше цивилизације одавно су освештани реквизити културно заосталих, инфериорних племена и народа. Стога би било одиста чудно када би једна озбиљна, научно-уметничка критика, могла у својој критериологији оперисати и тако релативним ставом према једној књижевној креацији, која има све претензије сем једне, да буде исечак из неког савременог модног базара. Место да ме критика и у овоме погледу разуме, принуђен сам ја — и то не први пут у животу — да њу правдам. Мене ни мало не чуди што ми данас имамо не књижевност са „тезом” већ критику са „тезом” јер се критика, даља од непосредности књижевнога стварања и уобличавања, брже и лакше подређује „духу времена” увек пресиђеног социјално-политичким тенденцијама. На-

рочито данас. То савремено социјално ја критичара по правилу је — нарочито ако је критичар уметник и стваралац — у вечној распри и са самом личношћу критичара, у толико пре са личношћу писца. Ја се врло добро сећам критике Јована Скерлића, протагонисте тадашње рационалистичке просвећености, како је жучно устао противу моје „литерарне равнодушности” према моралу, устајући у одбрану такозваног малограђанског морала, због кога ме иста та критика, органски изданак скерлићизма, данас осуђује. Међутим ја нисам писао социјално-политички трактат, нити неку расправу, већ сам захватио само непосредно један део стварности онакав какав је, не водећи рачуна о доктринарним размирицама по питањима о жени и о неком „феминистичкоме комплексу”.

Сем тога, мени у моме књижевном стваралаштву, које било гледиште по коме било проблему представља принципијелно само један инструменат за постизање мога књижевнога израза. У колико је књижевно стваралаштво једна посебна активност човекова духа, једна изузетна тежња, изузетно радно дејствовање и изузетна категорија живљења себе и света, у толико јој се *volens nolens* морају подредити све остале категорије, било да се претворе саме у уметничку материју било да послуже техници уметничког дела. Ово је последње случај са мојом комедијом Ујеж. Раститраност сатиричнога, необуздана игра комике добија карактер

илузорности — која је прави правцати horror vacui уметности — ако збиља каткад трагична збиља не одржава равнотежу, ако не спутава бес смеа и потсмеа. Ја сам ово нужно равновесје постигао, ако се не варам, такозваним „конзерватизмом” који је сем тога у свом противтежном дејству постигао два ефекта: фиксирао увек живе и расипљиве линије комике и, као ленгер, задржавао крилати брод комедије за луку „тихо жилиште”.

Ако би се и после ове моје исповести остало упорно при томе да је тај мој конзерватизам, односно застарелост погледа у „Ујежу”, неко озлоглашење, онда бих ја поставио питање: зар је одиста позив жени да се врати дому и своме породици, тако велики грех да би сена њ могла бацити анатема? Данас, Немачка, велика и културна нација од 65.000.000, у своме гигантском замаху ка препороду, у интересу самога тога препорода, проблем враћања жене дому и породици ставља у први ред и то не као неку практичну потребу већ као једну тачку свога културно-идеолошког програма. Ако бих баш и обишао пример Немачке, како бих избегао приговор да сам ретроградан, пример који нам пружа колективистичка Русија још је јаснији и убедљивији. Револуција у Русији, у своме првоме налету разорила је и брак и породицу, нивелисала је човека и жену а децу поверила логорима. И иста та Русија, ево, данас стоји забринута пред проблемом породице и сви, од старих

фанатичних дејаца револуције до комсомолске омладине, од оних у Кремљу до оних у фабрикама, на зборовима, конференцијама и у бескрајним анкетама, истичу све јаче као општу паролу: да човек треба да се посвети жени и жена човеку а обоје породици и породици. И данас је то једна од највећих јуришних лозинки друге пјатиљетке; и тај је покрет толико обухватио све духове нове Русије да се већ и законодавство мења у том смислу. Русија осећа да су јој и сада и у будућности „беспризорни“ највећа опасност а „беспризорни“ су чопори малих несрећника који нису прошли кроз културу домаћег огњишта.

Уосталом ако би се у име савремености, мој позив жени да се врати дому, хтео пошто пото да огласи за несавремени став према нашим јавним радницама, ја морам овде гласно изјавити да у своме комаду „Ујежу“ нисам излагао потсмеху ни јавне раднице ни јавне раднице, већ само онај трећи пол, онај који живи на маргинама живота. Зар то значи несавремени став, изложити потсмеху оне жене које гоњене Адлеровским и Фројдовским осећајем инфериорности, потсвесно осећају недовољност поштовања самих себе па би хтеле у редовима јавних радница тај недостатак да надокнаде; зар то значи несавремени став када излажем потсмеху досадом засићене буржујске женке, индиректно указујући на радницу у маркарници, која у часу предаха трчи да подоји чедо код куће; зар је то несавремени став

када ја кроз смех тумачим придушено осећање свих здравих елемената у друштву на ту опасну врсту болести која се епидемичном брзином шири у нашему младоме друштву?

Ако кроз свој комад нисам довољно јасно изразио своје гледиште, те дао повода да се оно протумачи као несавремен став, бићу ево овде јаснији: Жена способна и позвана да буде јавна радница, свесна је увек и својих родитељских дужности; предајући се акцији у јавноме животу, она не пренебрегава никад и своје породичне дужности. Ово своје тврђење ја бих могао поткрепити и многобројним и врло светлим примерима. Жена немарна према својим домаћим и родитељским дужностима, одлази у јавни живот баш зато да би те дужности избегла или бар да би себе пред собом оправдала. И када ја, ову другу жену, позивам кроз свој комад да се врати дому и породици, ја је не позивам уједно и да се дезинтересује за јавни живот већ само да у томе животу заузме оно место које јој припада. Свакој акцији добар војник чини већу услугу од рђавог војсковође.

Овако схватање моје као да је добило и извесну потврду приликом скорашњих приказа овога комада. У публици се међу женским гледаоцима јасно опажао двојако расположење; гледалиште се поделило на женске гледаоце које се љуте и на женске гледаоце који се не љуте. Ове који се не љуте су оне даме које, поред истинског смисла за дух ко-

медиографије, имају и јасно осећање о супериорности онога женскиња које је позвано да у јавноме животу води реч и да се посвети узвишеним функцијама јавних раденица.

На тај начин једном врстом немога плебисцита издвојене су јасно оне наше јавне раденице на које се ни у коме случају не може односити ова сатира; на тај начин одстрањен је уједно и покушај да се ова сатира генералише.

Бранислав Ђ. Нушић

У Ј Е Ж
Комедија у три чина

Л И Ц А:

Господин *Лазих*

Госпођа *Лазих*

<i>Дана</i>	}	њихова деца
<i>Заре</i>		
<i>Ружица</i>		

Марковић

Сушић

Душко Поповић

Госпођа *Арсинка*

„ *Живановићка*

„ *Спасинка*

„ *Јанковићка*

„ *Петровићка*

„ *Јелићка*

„ *Сушићка*

„ *Коваљевска*

Агент

Софи, служавка код *Лазиха*

Јован, послужитељ

ПРВИ ЧИН

Боље намештена соба, врста пространог женског будоара. —
Мали сто за писање и на њему телефон.

ПОЈАВА I

ЛАЗИЋ, затим СОФИ

ЛАЗИЋ

(Професорски тип средњих година, ретке неуређене косе, кратковид са дебелим стаклетом у наочарима. — Седи крај стола у кошуљи и држи на коленима прсник на који је рад да ушије дугме. — Он при томе послу ужасно петља и кад му се конач извуче из игле, он чини очајне напоре да га опет увуче. — Кваси га, усукује, жмирка на једно око и гађа у ушницу игле али увек промаши. — Он се у очајању диже на ноге, одлази ка прозору да се користи светлошћу, али ни тамо не успева. Најзад уморан, клоне у столицу)

Ух!...

СОФИ

(Млада, здрава, лепушкаста девојка из народа. Долази из споредних врата)

Шта ви то радите, господине?...

ЛАЗИЋ

Шта радим? Ево шта радим! Одите, молим вас, Софи, удените ми овај конач у иглу.

СОФИ

Па што забога нисте мене звали да вам зашијем дугме?

ЛАЗИЋ

Звао сам, цео свет сам звао али никога није било код куће а ја се журим.

СОФИ

(Узима прсник)

Господе Боже, па где сте ово дугме нашли?
(Показује велико, бело, седефско дугме које је он почео да пришива на прсник).

ЛАЗИЋ

Па кад нема другога. Тражио сам по целој кући, претурио сам све, па сам најзад откинуо дугме са јоргана.

СОФИ

Наћи ћу ја већ друго.

ЛАЗИЋ

'Ајде, болан, Софи.

СОФИ

Спира још спава па ћу отсећи једно дугме са његове блузе.

ЛАЗИЋ

Какав Спира?

СОФИ

Па Спира ватрогасац.

ЛАЗИЋ

Ватрогасац? Па шта има ватрогасац да спава у мојој кући?

СОФИ

Милостива је дозволила.

ЛАЗИЋ

Милостива дозволила? Па да... по њој би могла спавати у мојој кући читава ватрогасна чета. Дакле, молим вас, Софи, приштите ми то дугме.

СОФИ

Сад ћу ја то! — (Оде носећи прсник).

ПОЈАВА II

ЛАЗИЋ, МАРКОВИЋ

ЛАЗИЋ

(Прихвати телефон који звони)

Ало! Да, кућа професора Лазића. — Госпођа? Не, она није код куће. — Не бих вам могао рећи у које доба. — Да, она сврати који пут преко дана и својој кући, али то није извесно кад. — Да, да! (Затвори телефон).

МАРКОВИЋ

(Долази споља)

Извините, господине професоре, узнемирио сам вас непријављен.

ЛАЗИЋ

Ништа молим, извол'те! Извините ви управо мене што ме овако затичете. Отпало ми је дугме са прсника пре четири пет дана па сам дао да ми се пришије.

МАРКОВИЋ

Нисам мислио вас да узнемиравам; желео сам управо вашу госпођу да нађем.

ЛАЗИЋ

Она није код куће... Али извол'те, молим вас, седите.

МАРКОВИЋ

(Седа)

Није ми до седења, толико сам узбуђен. — Мислио сам затећи ћу госпођу код куће, она би ме можда могла умирити.

ЛАЗИЋ

А десила вам се нека непријатност?

МАРКОВИЋ

Да, како је јуче ујутру отишла моја жена од куће, још се није вратила.

ЛАЗИЋ

Од јуче ујутру?

МАРКОВИЋ

Да, кад сам дошао кући на подне, нашао сам на столу само ову карту, две речи: „Ја одох!“ — и ништа више.

ЛАЗИЋ

(Узео карту и чита)

„Ја одох“! — Овде је сасвим излишан знак усклика, али женске овај синктатични знак најрадије употребљавају. (Чита опет). „Ја одох“.... Извините што ћу бити индискретан: да нисте случајно у сукобу са вашом госпођом?

МАРКОВИЋ

Боже сачувај. Живимо у потпуној хармонији, управо ми се тако ретко виђамо да немамо прилике доћи у сукоб.

ЛАЗИЋ

Онда... а не слутите можда, да је ваша госпођа одбегла од вас?

МАРКОВИЋ

Ах не; она нема квалификације за такве лакостислености, а, и кад би их имала, тешко би се нашао она друга страна.

ЛАЗИЋ

Која друга страна?

МАРКОВИЋ

Па онај који би одбегао с њом.

ЛАЗИЋ

Да, разумем. А нисте помишљали можда на најгоре, на самоубиство госпођино?

МАРКОВИЋ

Не, не, то је искључено, она има тако добар апетит.

ЛАЗИЋ

(Размишља)

А да није ваша госпођа случајно чланица управе каквог удружења?

МАРКОВИЋ

Јесте!

ЛАЗИЋ

Па што одмах не кажете. Онда је ствар јасна.

МАРКОВИЋ

Чланица је управе удружења „Ујеж” којему је ваша госпођа претседница.

ЛАЗИЋ

Но па, ствар је потпуно јасна; ваша је госпођа на седници управе тога удружења.

МАРКОВИЋ

Али седница од јуче ујутру па до данас до подне?

ЛАЗИЋ

Да, то је мало превише, ма како био дугачак дневни ред.

МАРКОВИЋ

Зато сам и дошао овамо да потражим вашу госпођу, она би можда могла знати што.

ЛАЗИЋ

Да, она би могла знати, али је и она „ја одох“. Није ми додуше написала „ја одох“ али је отишла.

МАРКОВИЋ

Да ми је бар знати где држе седнице, тамо би вероватно нашао све госпође на окупу па би ми која од њих могла што рећи.

ЛАЗИЋ

Где држе седнице? То не умест да вам кажем. То удружење нема свој локал него држе седнице данас код једне, сутра код друге чланице. — Да питамо коју госпођу телефоном и то нећемо успети, јер, чим је нека госпођа чланица управе каквог удружења она није никад код куће. — (Погледа на собна врата). Софи, пожурите за бога! Молим вас, се-

дим овде као заробљеник док се овога тренутка збива једна врло необична појава у васиони. (Прелази у тон предавања). Уран, који је у врло често случајева загонетан, приближава се месецу, То није свакидашња појава, пре три стотине година, на име 1617, забележено је Ураново приближавање месецу и сада се, овај случај понавља.

МАРКОВИЋ

Господин је професор астрономије?

ЛАЗИЋ

Не, господине, ја предајем историју књижевности, али сам две године предавао географију и пасионирао сам се том приликом за астрономију.

МАРКОВИЋ

Тако?

ЛАЗИЋ

Вас то буну можда, изгледа вам необично; али видите, ја сам нашао да те две науке, астрономија и литература нису тако несродне, као што то на први мах изгледа. Исти закони, иста кретања, исти сукоби, сусрети, међусобно позајмљивање светлости, помрачења и гашења звезда, тамо горе као и овде, — у литератури.

ПОЈАВА III

ПРЕЂАШЊИ, СОФИ

СОФИ

(Доноси прсник на који је пришила жуто, војничко дугме са Спирине блузе)

Ево! Нисам могла наћи друго па сам откинула са Спирине блузе. Опет је боље јер то је војничко, мушко дугме а оно седефско, са јоргана, више се сматра као женско дугме.

ЛАЗИЋ

(Загледа)

Врло добро, врло добро! Хвала Софи! (Навлачи прслук).

СОФИ

(Одлази).

ПОЈАВА IV

ЛАЗИЋ, МАРКОВИЋ

МАРКОВИЋ

Али забога, то жуто дугме ипак јако пада у очи.

ЛАЗИЋ

Шта ћу, господине, кад у кући нема другог дугмета. Лакше ми је, верујте, наћи Уран на небу него дугме у кући.

МАРКОВИЋ

Ја се друкче помажем. (Задигне прсник). Видите ли? Отпадне ми дугме за које закопчах носач чакшира — а не могу тек дозволити да ми чакшире спадају на улици — а ја лепо скинем какав рам са сликом, завучем га иза креденца, извучем из зида јексер о који је слика висила, пробушим чакшире и закачим јексером носач. — Ево, можете се уверити. (Показује му).

ЛАЗИЋ

То је генијално, али овде не бих могао метнути јексер.

МАРКОВИЋ

Да, ту не би добро стајао!

ПОЈАВА V

СУШИЋ, ПРЕЂАШЊИ

СУШИЋ

(Промоли главу кроз средња врата)

Могу ли?

ЛАЗИЋ

О, господине Сушићу. Извол'те, извол'те молим вас!

СУШИЋ

Али ја нисам сам?

ЛАЗИЋ

Ништа зато, извол'те само!

СУШИЋ

(Повуче се и одмах затим отвара широм врата и улази терајући пред собом колица са дететом. Њему из сваког џепа на капуту вири по једна флаша, од којих једна са камил-тејом а друга са млеком и цуцлом на грлићу)

ЛАЗИЋ

Господе Боже, господине Сушићу, ви лично гурате детиња колица?

СУШИЋ

Да, ја лично, господине, ја лично. Ја Сима Сушић, чиновник Главне Контроле, гурам дечја колица кроз београдске улице. (Марковићу). Дозволите, ја сам Сима Сушић чиновник Главне контроле који гура дечја колица кроз београдске улице.

МАРКОВИЋ

(Рукујући се)

Драго ми је, Светислав Марковић.

ЛАЗИЋ

Зар ви немате девојку која би то чинила?

СУШИЋ

Имам, имам, господине, али хоћу сам да гурам колица. Хоћу да се свет окреће за мном, да се подгуркује, да се потсмева; хоћу да постанем фантом београдских улица, хоћу да ме прозову „чо-

век с дејим колицима”; хоћу да ме сликају фоторепортери... Ето, то хоћу!

МАРКОВИЋ

Али зашто све то?

СУШИЋ

Зашто? Ви питате зашто? Зато, господине, што моја жена дуне од ране зоре у некаква друштва а стално заборавља да подоји дете. А дете, чим она измакне, удари у такав очајнички врисак да га ни пет фабричких сирена не могу надвикати.

МАРКОВИЋ

Па ту се да помоћи забога.

СУШИЋ

Помоћи? Не знам чиме помоћи? Сипао сам му пола литре камил-теја у грло па ништа.

ЛАЗИЋ

Да сте му ставили штогод у уста чиме би се дете заварало.

СУШИЋ

И то сам чинио. Стрпао сам му, господине, цео палац у уста, па ништа. — Не помаже њему ништа, и ја просто долазим до уверења да то дете све то чини у споразуму са мајком.

ЛАЗИЋ

Колико је старо дете?

СУШИЋ

Седам месеци.

МАРКОВИЋ

Па како у споразуму са мајком?

СУШИЋ

Ако није баш у споразуму а оно држи њену страну. Јер док је она код куће оно је мирно као бубица а чим она измакне тај се гад толико раздере да сам већ двапут хтео због њега да извршим самоубиство. Јест, јест, верујте ми, хтео сам да скачем кроз прозор.

ЛАЗИЋ

Али ви и сувише трагично узимате ствари. Умирите се за бога, нисте ви сами који морате да подносите жртве за опште добро. Ето погледајте. (Показује жуто дугме на свом прснику). Зар ово не личи на одликовање, изгледа као орден за стрпљење. — Па онда, погледајте овога господина (Показује на Марковића) ето, његова је госпођа јуче ујутру отишла од куће и још је нема. Оставила само цедуљицу: „Ја одох”!

СУШИЋ

А написала вам: „Ја одох”!

МАРКОВИЋ

Да!...

СУШИЋ

Ох, господине, па ја вам честитам, ви имате врло пажљиву жену, написала вам је: „Ја одох.” Моја, господине, ништа не напише. Дође кући и док се окрене а она отишла. Отишла, разумете ли, отишла. И знате ли по чему ја знам да је она већ отишла? По томе, господине, што тај одлазак објављује ова сирена. (Показује на дете).

МАРКОВИЋ

Па, да, оде, али се и врати. Али моја жена од јуче ујутру...

СУШИЋ

Свеједно, ал' вам је бар написала „ја одох!” Уосталом вама жена није потребна да вас подоји а као што видим нисте се ни заценили од плача. Ал' овај овде, господине... (У том часу дете ужасно завришти). Ето, ето, чујете ли га; жели гад да вам се прикаже (Узме дете на руке и носи га по соби говорећи). И ви ме још питате зашто гурам колица! Гурам их, гурам, господине, и идем од куће до куће, и тражим жену да подоји дете. Не знам само где држе те госпође седнице, а угурао бих колица право у седницу, па би им рекао: молим вас, поштоване госпође, донесите закључак да се моје дете подоји.

ЛАЗИЋ

(Са стрепњом прати како Сушић нервозно гестикулира, те сваки час може да испусти дете. — Прилази му да му узме дете)

Слушајте, ви чините тако одважне покрете, ви ћете још то дете испустити. Дајте га мени! (Узима дете и сад га он носа). Тако, извол'те сад наставити говор!

СУШИЋ

Шта имам да наставим. По мени ја бих забра-
нио женама да се удружују, или бар кад се удруже
а оно нек се не зову „Ујеж“. Замислите „Ујеж“!
Ко је још чуо и видео да се женско удружење зове
„Ујеж“? Разумем ујед, то потпуно разумем, али
Ујеж, то просто не разумем.

МАРКОВИЋ

То је скраћеница, то су почетна слова од и-
мена: Удружење југословенских еманципованих
жена.

СУШИЋ

Скраћеница? Врло укусна скраћеница! Кад би
по мени било ја бих њих другаче скратио; донео бих
закон који би имао један једини члан који би гла-
сио: Једино удружење женино то је муж.

ЛАЗИЋ

И ја, видите, немам много разлога да будем
задовољан али ипак, не могу ићи тако далеко. Не

можете ви везати жену за себе, као какав свој прибор. Има права и жена на живот, на свој живот а има не само права но и дужности и у јавном животу. И она је члан човечанске заједнице те је чак и дужна да служи општим потребама друштва и човечанства. И вас то извесно не буну.

СУШИЋ

Буну ме!...

ЛАЗИЋ

Не, рећи ћу ја вама шта вас буну и зашто и ја уз вас пристајем (Даје дете Марковићу) Молим вас, придржите ово... не могу да држим предавање кад имам што у руци. (Узима став предавача). Има видите две врсте жена јавних радница.

СУШИЋ

Ви сте зоолог?

ЛАЗИЋ

Не, ја сам професор књижевности.

СУШИЋ

Па што делите жене на врсте?

ЛАЗИЋ

Објаснићу вам. Има две врсте жена јавних радница. Једне су које ступају у јаван рад са једним искреним и правилним схватањем општих друштве-

них или човечанских потреба. — Те жене са једном похвалном истрајношћу, са једним поштовања достојним уверењем и преданошћу врше функције јавних раденица и постижу успехе који су за дивљење и које ми мушки често не бисмо успели постићи. Тим женама част и поштовање. То је она прва врста.

МАРКОВИЋ

(На његовим се рукама дете расплакало и он одлази Сушићу, па пошто овај напрегнутом пажњом слуша Лазинево казивање, он га опомиње дотичући му раме руком. Сушић се и не окреће већ вади из џепова две флаше и даје му их, те овај цуцлом залаже дете)

СУШИЋ

А друга?

ЛАЗИЋ

Друга је врста жена које иду као приколице уз ове прве. — То су оне које не служе удружењу већ удружење њима; оне које не служе циљевима удружења већ те циљеве стављају себи у службу. То су оне жене које не могу да се скрасе код куће; којима удружење треба да би имале разлога за излаз, којима је све задовољство да се зову чланице управе, да приређују концерте, да присуствују као изасланице свечаностима, да иду из канцеларије у канцеларију, да се фотографишу, да присуствују банкетима, да очекују одликовања, да...

СУШИЋ

(Дрекне)

Па то је то, господине, против тога се ја буним.

ЛАЗИЋ

(Телефон зазвони, он узима слушалицу)

Ало... а ти си? Да, тражили су те многи? Акт из Министарства саобраћаја? Не, није дошао никакав акт. Софка би ми казала да је дошао. Хоћеш ли ти долазити у току дана кући?

МАРКОВИЋ

(Стрпа Сушићу дете у руке па потрчи телефону)

Је ли то ваша госпођа?

ЛАЗИЋ

(Потврђује главом).

СУШИЋ

(Дотрчи такође телефону)

Је л' говори са седнице?

ЛАЗИЋ

Да.

СУШИЋ

Питајте је где је седница, где се држи седница?

ЛАЗИЋ

Ти говориш са седнице? А где држите седницу? Код госпође Спасићке, Жоржа Клемансоа 78.

СУШИЋ

Код госпође Спасићке, Жоржа Клемансоа 78.
(Стрпа дете у колица и журно одлази). Жоржа Клемансоа
78. — Збогом, господо, извините! (Оде).

ПОЈАВА VI

ЛАЗИЋ, МАРКОВИЋ

МАРКОВИЋ

(Не осврћући се на Сушића)

Молим вас, задржите госпођу на телефону.

ЛАЗИЋ

(На слушалици)

Ало... Марија, Марија, причекај молим те.

МАРКОВИЋ

Питајте је, за име Бога, зна ли што о мојој жени?.

ЛАЗИЋ

(У слушалицу)

Молим те, је ли теби познато где се налази госпођа, госпођа...

МАРКОВИЋ

Магдалена.

ЛАЗИЋ

Госпођа Магдалена Марковић? Да. Од јуче ујутру како је отишла од куће још се није вратила; господин је јако забринут. Како?... А, тако нешто... Да, да, добро, рећи ћу му. (Оставља слушалицу).

МАРКОВИЋ

Шта је, забога, сав сам претрнуо?...

ЛАЗИЋ

Ваша је госпођа отпутовала јуче у Далмацију као делегат на откривање споменика Руђеру Бошковићу.

МАРКОВИЋ

Тако!

ЛАЗИЋ

Ето! Рекао сам вам да ће тако нешто бити.

МАРКОВИЋ

Бар да је рекла.

ЛАЗИЋ

Није имала кад, или можда није се сетила да вам каже. (Спази на столу оне две флаше, с камил-тејом и са млеком, щеча па појури на излазна врата). Господице Сушићу, господине Сушићу! (Враћа се задржавајући флаше у рукама).

МАРКОВИЋ

Хвала, господине. Извините ме молим вас, што сам вас толико задржао. Ви сте били за послом.

ЛАЗИЋ

За послом? Зар вреди то што сам за послом, кад, ето, не могу од јутрос да се откачим од куће. (Говорећи узбуђено ово сасвим махинално стрпа оне флаше Марковићу у руке који их такође махинално, прима). И док ја овде водим бригу да ли је надојено дете неког чиновника Главне контроле, дотле је Уран може бити већ и прошао крај месеца и удаљио се као да ја и не постојим.

МАРКОВИЋ

Па зато, не желим да вас задржавам више. Хвала вам, господине! (Оде односећи у рукама флаше).

ПОЈАВА VII

ЛАЗИЋ, ДАНА

ЛАЗИЋ

(Спрема се, скупља папире, узима шешир и хоће да пође).

ДАНА

(Излази из своје собе)

Оче!...

ЛАЗИЋ

(Већ је на вратима)

Шта је?

ДАНА

Ја бих имала са вама да разговарам.

ЛАЗИЋ

Ето ти сад!

ДАНА

Ствар је врло важна.

ЛАЗИЋ

(Погледа у сат)

Знаш ли ти, дете моје, шта значи то пропу-
стити такву једну појаву као што је Ураново при-
ближавање месецу?

ДАНА

Ја сам целу ноћ пробдила плачући и решавајући
се и одлучила сам да са вама говорим! — Ја морам
дакле говорити.

ЛАЗИЋ

Знаш шта, дете моје, ако имаш што, најбоље
говори са мајком.

ДАНА

Са мајком? Па где да нађем мајку? Никад
не могу да се сретнем с њом.

ЛАЗИЋ

Па кад се сретнеш.

ДАНА

Али ствар је хитна.

ЛАЗИТЪ

Е па онда гледај да се што пре сретнеш с
мајком. (Оде).

ПОЈАВА VIII

ДАНА затим, ДУШКО

ДАНА

(Гледа тупо и безизразно на врата кроз која је отац отишао. Тргне се нелагодно кад на иста врата наиђе Душко).

ДУШКО

Чекао сам преко пута, у посластичарници, док
оде твој отац од куће, иначе бих раније дошао.

ДАНА

(Гледа га дуго у очи)

ДУШКО

Но, ево, дошао сам.

ДАНА

Видим.

ДУШКО

Шта дакле?

ДАНА

Шта?!

ДУШКО

Па да, шта? Ја не могу да разумем ово твоје сентиментално писмо: (Чита писамце) „Пре но што се на последњи корак одлучим, потребно је да се састанемо! Не дођеш ли, нећеш се никад моћи својој савести оправдати за оно што ће наступити” (Говори) Којешта, као да је преписано из каквог прошло-вековнога романа. Шта значи ово писмо?

ДАНА

Значи да га пише једна очајна и несрећна девојка.

ДУШКО

Опет фразе! Што ми ниси просто написала: дођи, и ја бих дошао.

ДАНА

Писала сам ти тако и ниси долазио.

ДУШКО

Био сам вероватно заузет.

ДАНА

Не само што ниси долазио већ ме и избегаваш.

ДУШКО

Изгледа ти тако, шта имам да те избегавам?

ДАНА

Прекјуче, када смо ишли у сусрет једно другоме, ти си сврнуо у споредну улицу. Тада сам се и решила да те на овај начин позовем.

ДУШКО

Сврнуо сам у споредну улицу вероватно каквим послом. Уосталом на улици се не би ни могли објашњавати. Дакле, шта си ме звала?

ДАНА

Звала сам те, да те питам: шта, шта сад?

ДУШКО

(Слеже раменима).

Боже мој!

ДАНА

Ствар се не може више крити. Шта дакле?

ДУШКО

Право да ти кажем, ја не видим да је то тако неки нерешљив проблем. То су појаве које се сваки час у животу догађају и свако нађе свој начин како да их реши. Једино се ти непрестано питаш: шта, шта?

ДАНА

А ти не сматраш да би ствар требало заједнички да решавамо ти и ја?

ДУШКО

Па, да, свакако... у осталом, ја мислим најбоље је у том случају поступити као што и сви други у сличном случају поступају.

ДАНА

Тако! А и ти ћеш вероватно поступити као што сви други, теби слични, поступају?

ДУШКО

Не кажем, али... не можеш тражити од мене... ја не знам у ствари шта бих ја могао: можда само да ти дам какав добар, пријатељски савет.

ДАНА

И ништа више?

ДУШКО

Не видим шта...

ДАНА

(Гледа га са дубоким презрењем и одлучно)

Одлази ми с очију! Иди, иди, иди!... (Удари у горак плач).

ДУШКО

(Прилази јој)

Забога, нема смисла плакати. Све то није тако...

ДАНА

(Гневно)

Иди!

ДУШКО

Најзад, ја сам учинио своје... (Одлазећи). Ја не
знам шта бих друго... (Оде).

ПОЈАВА IX

ДАНА, ЗАРЕ

ДАНА

(Гледа за њим с одвратношћу).

ЗАРЕ

(Дечко од 15 година)

Ево једно писмо за оца.

ДАНА

(Примајући писмо)

Па што си га отворио?

ЗАРЕ

А што да га не отворим. И отац отвара моја писма. Уосталом није ни мало интересантно писмо: директор гимназије извештава оца да ја већ осам дана не долазим у школу.

ДАНА

(Баци писмо на под)

Шта се то мене тиче?

ЗАРЕ

Право кажеш. Нити се тебе тиче, нити се тиче мене. Нека отац трља главу са директором гимназије; што ми да се мешамо у очеве ствари...

ДАНА

Па дај писмо оцу.

ЗАРЕ

Ено га па нека га узме, нисам ја писмоноша. Је ли, богати, има ли у кујни што за јело, нећу доћи на ручак па бих хтео да се мало прихватим.

ДАНА

Шта знам ја? Али боље немој ићи у кујну. — Софи се жали да си јој јутрос украо са полице девет динара што јој је остало од пијаце.

ЗАРЕ

Ух, чудна ми чуда. Девет динара, И она одмах зинула на сва уста да се тужи. (Одлази у кујну).

ПОЈАВА X

ДАНА, Г-ЋА КОВАЉЕВСКА

КОВАЉЕВСКА

(Мушкарачке природе са великом ташном под пазухом и наочарима на носу)

Извините, молим вас, ако узнемиравам. Желела бих да говорим са госпођом Лазић.

ДАНА

Мама није код куће.

КОВАЉЕВСКА

А би ли ми рекли, кад бих је могла наћи?

ДАНА

То је врло тешко рећи; она је готово целога дана ван куће.

КОВАЉЕВСКА

Верујем, госпођа је јако окупирана. Били онда могла она да ми закаже састанак?

ДАНА

Ја мислим, то би најбоље било.

КОВАЉЕВСКА

Ви сте њена кћи, не?

ДАНА

Да.

КОВАЉЕВСКА

Тада, драго моје дете, реците госпођи мами, долазила је госпођа Коваљевска, чланица удружења бабица. Реците јој да сам овлашћена од удружења да госпођи, као претседници удружења коме је циљ заштита породице, поднесем извесне предлоге по једној ствари која би имала да се изведе заједничком акцијом наших удружења.

ДАНА

А госпођа је бабица?

КОВАЉЕВСКА

Да.

ДАНА

Ја мислим, госпођо, да ће мама за који тренутак доћи. Зар не би боље било кад би је хтели причекати?

КОВАЉЕВСКА

(Гледа сат на руци)

Ја бих имала једно двадесет минута на расположењу.

ДАНА

Ох, за двадесет минута мама ће извесно доћи. Можемо, ако је по вољи, прећи у моју собу, тамо ћемо је сачекати. — Извол'те!

КОВАЉЕВСКА

(Полазећи)

Да, то би најбоље било кад би је још данас видела.

ДАНА

Извол'те, дакле, извол'те, молим вас. (Одведе је у своју собу).

ПОЈАВА XI

СОФИ, затим РУЖИЦА

СОФИ

(Долази, па кад види да нема никога, окреће се за собом и дозива неког руком).

РУЖИЦА

(Девојчица од 12 до 13 година, долази).

СОФИ

Ево, овде нема никога, на, прочитај ми. (Даје јој једно писмо).

РУЖИЦА

(Чита потпис)

Славко.

СОФИ

Шта пише?

РУЖИЦА

А ко је то Славко?

СОФИ

Шофер такси 412.

РУЖИЦА

Па шта има он да ти пише?

СОФИ

Заљубио се у мене, ето читај!

РУЖИЦА

(Чита)

„Слатка Софи! Ви ми се много допадате. Од-
кад смо разговарали прошле среде, ја једнако ми-
слим на вас. Волео би да се видимо, да вас пољубим
и да вам том приликом кажем шта ми лежи на
срцу. Јавите ми да ли се можемо састати. Ваш до
гроба Славко.”

СОФИ

Јаој, ала фино пише! (Узима писмо и гледа у њега).
А то све овде пише?

РУЖИЦА

Све.

СОФИ

И све његовом руком написано?

РУЖИЦА

Па да!

СОФИ

Ух, тако ме жао што не знам да читам. Моја
мајка, будала, није ме дала да учим. Каже: боље
ћеш проћи у животу ако не знаш да читаш и да
пишеш. Врага боље кад ето, не знам сад ни једно
љубавно писмо да прочитам.

РУЖИЦА

А је л' леп?

СОФИ

Јесте, врло леп и врло лепо обучен.

РУЖИЦА

Па добро, а Спира?

СОФИ

Ух, Спира; доста смо били, читава четири месеца. Нећу ваљда целог живота Спиру...

РУЖИЦА

А и Спира лепо изгледа у униформи.

СОФИ

Па јесте, ал' право да ти кажем незгодно је то ватрогасац. Усред ноћи засвира у граду ватрогасна труба, он скочи па одјури као луд.

РУЖИЦА

А он има и шлем.

СОФИ

А Славко има аутомобилску трубу, па кад засвира: ду, ду, ду, чујеш га чак из пете улице. 'Ајд да му одговоримо, је л' хоћеш?

РУЖИЦА

'Ајде!

СОФИ

Ето узми те госпођине хартије; има ту.

РУЖИЦА

(Узела са стола папир за писма)

Шта да му кажем?

СОФИ

Кажи: Драги мој Славко, и ви се мени допа-
дате и упамтила сам број вашег аутомобила.

РУЖИЦА

А што имаш то да му кажеш?

СОФИ

Нека види колико мислим на њега. 'Ајде, пиши,
молим те.

РУЖИЦА

(Пише)

СОФИ

Је си ли написала?

РУЖИЦА

Јесам.

СОФИ

Е онда даље. Кажи му: (Диктира), „Прођите у су-
боту по подне крај наше куће. Ја ћу вас чекати
пред вратима. Засвирајте трипут аутомобилском
трубом да ми дате знак?” — Јеси ли написала?

РУЖИЦА

Јесам.

СОФИ

Е сад кажи: Грли вас ваша до гроба Софи.
Је л' готово?

РУЖИЦА

(Завршила је)

Јесте!

СОФИ

'Ајд сад, болан, прочитај ми цело да чујем?

РУЖИЦА

Ево. (Чита). „Драги мој Славко, и ви се мени допадате и упамтила сам број вашег аутомобила. Прођите у суботу по подне крај наше куће, ја ћу вас чекати пред вратима. Засвирајте трипут аутомобилском трубом да ми дате знак! Грли вас ваша до гроба Софи. —”

СОФИ

(Усхићена)

Ала је то дивно, е баш сам му fino казала.
'Ајде сад метни у коверту и напиши одозго његово име.

РУЖИЦА

(Узима коверту, ставља писмо и улепљује)

Како да адресирам?

ПОЈАВА XII

ЗАРЕ, ПРЕЂАШЊИ

ЗАРЕ

(Долази с лева са великим пакетом у џепу)

Ти опет пишеш љубавна писма тој Софи?

СОФИ

Гледај ти твоја посла, шта се то тебе тиче?

ЗАРЕ

А шта се тебе тиче што сам ја узео девет динара са полице.

СОФИ

Како да ме се не тиче кад је то остатак од пијаце који морам вратити.

ЗАРЕ

Немој вратити, па ето ти.

СОФИ

А ти да их прокоцкаш?

ЗАРЕ

Не богами, него идем у биоскоп. Знаш ли ти шта се даје? Ал Капоне, највеличанственији филм, и врло поучно. Причаћу вам.

СОФИ

А шта је то у џепу?

ЗАРЕ

Узео сам оно печено пиле из ормана, нећу доћи на ручак.

СОФИ

Ју, па то је госпођа казала да се остави за вечеру.

ЗАРЕ

А ти кажи госпођи, да нас седморо, ја и мојих шест другова, имамо само ово да ручамо данас. Нећемо ваљда толики нас остати гладни за љубав госпођину.

СОФИ

Е то ти мајци не дам, па ма се покрвили!
(Скочи на њега да му отме пакет).

ЗАРЕ

(Стави се у боксерски став)

Пази, у трећој рунди те имам. Прва, друга, трећа, нокт-аут. (Удари је песницом по врату).

СОФИ

Јаој, разбојниче!

ЗАРЕ

(Побегне).

ПОЈАВА XIII

СОФИ, РУЖИЦА

СОФИ

Баш ме удари крвник, ал' осветићу се ја њему.

РУЖИЦА

Што га дираш, кад знаш какав је?

СОФИ

Па како да га не дирам. Јутрос однео девет динара, а сад цело пиле.

РУЖИЦА

Па шта му можеш.

СОФИ

Право кажеш... 'Ајде болан, прочитај ми још једанпут писмо. Како ме је несретник ударио, цело сам писмо заборавила. 'Ајде прочитај ми!

РУЖИЦА

Знаш, кад ти тако пишем или читам писма а мене све нешто жао.

СОФИ

Шта те жао?

РУЖИЦА

Па кад већ умем тако лепо да саставим писмо, зашто ја немам коме да пишем?

СОФИ

Па што не пишеш ономе?

РУЖИЦА

Коме?

СОФИ

Ономе гимназисти што си ми причала да трчи за тобом.

РУЖИЦА

А Томи?.

СОФИ

Њему дабоме!

РУЖИЦА

Не знам, право да ти кажем, да л' да му пишем? Допада ми се, ал' допада ми се и Сава Дамњановић.

СОФИ

Па знаш како ћеш? Ради као и ја: четири месеца Спира па онда четири месеца Славко. Тако и ти: пиши четири месеца Томи па после четири месеца Сави.

РУЖИЦА

(Размишља)

Па могло би тако!

ПОЈАВА XIV

ДАНА, Г-ЋА КОВАЉЕВСКА

ДАНА

(Пратећи г-ђу Коваљевску)

Да, госпођо, ја ћу вам већ јавити телефоном
кад вас мама може примити.

КОВАЉЕВСКА

Будите љубазни. Ви сте забележили број мо-
га телефона.

ДАНА

Да.

КОВАЉЕВСКА

Иначе, онако поступите како сам вам казала
и, кадгод вам затребам обратите ми се.

ДАНА

Јаој, слатка госпођо, извините што вас и по-
трећи пут питам: ја могу, је л' те, рачунати на вашу
дискрецију?

КОВАЉЕВСКА

Али, дете моје, рекла сам вам, будите спо-
којни. Збогом!

ДАНА

Хвала вам. — Збогом, госпођо!

КОВАЉЕВСКА

(Оде).

ПОЈАВА XV

ДАНА, ПРЕЂАШЊИ

ДАНА

(Враћајући се од врата до којих је испратила госпођу Коваљевску)

Ти би, Софи, могла мало и у кујну да за-
вириш?

СОФИ

По цео дан сам у кујни, досадило ми!

ДАНА

Ради како знаш! (Оде).

ПОЈАВА XVI

РУЖИЦА, СОФИ

СОФИ

(Спази на поду писамце)

Јаој, да нам није испало писмо? (Диже писамце и
даје га Ружици).

РУЖИЦА

(Загледа)

Није наше. (Чита). „Ваш син Светозар, већ пу-
ну недељу дана не посећује школу не правдајући
своје изостанке. Како је нагомилао огроман број
изостанака а иначе има рђаве оцене из свих пред-

мета скроз, то јако жалим што се у овој прилици
неће моћи мимоићи...

СОФИ

(Прекида је)

Па то Заре, је ли?

РУЖИЦА

Он, дабоме!

СОФИ

Јаој, дај ми то писмо. (Шчепа га). Платиће он
мени оно накауто.

ПОЈАВА XVII

Г-ЋА ЛАЗИЋ, ПРЕЂАШЊИ

(Долази под шеширом, оставља на сто ташну и амрел)
Софи, шта радиш ти овде?

СОФИ

Играла сам са Ружицом. Била сама па ме мо-
лила да дођем да играмо жмурке.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Има ли каква пошта?

СОФИ

Ето ту на столу неколико писама а ево и ово.
Нашла сам га на поду кад сам чистила собу. (Даје ма-
лопређашње писмо).

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Прочита писмо и враћа га Софи)

То се мене не тиче, то дај господину. (Отвара писма са стола и прелистава их). Је ли ко долазио?

СОФИ

Два господина, још док је наш господин био код куће.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Наставља отварање писама)

Не питам те је ли код господина долазио, је ли ко мене тражио?

СОФИ

Долазила је једна госпођа. — Не знам која је, казаће вам госпођица Дана.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Добро, 'ајд идите сад, ја овде имам посла. (Софија и Ружица оду).

ПОЈАВА XVIII

Г-ЂА ЛАЗИЋ (сама)

(Узима слушалицу и тражи број)

Ало! Ви сте то, госпођо Јанковић? Да, била сам, све је у реду, али сам хтела да вас запитам шта је са оним извештајем? Ја мислим најбоље ће бити да га умножимо у двадесет примерака. Потребно је послати га свима редакцијама, да, да, па ја вас молим учините то, само пожуриите. Нај-

боље би било ако је могуће још данас. Хвала. — До виђења! (Затвори телефон па тражи нов број). Ало! Господин Станковић! — Јесте ли ви лично на телефону? Хвала Богу, не могу већ два дана да вас ухватим. Ви сте нам обећали онај чланак о породици у смислу схватања и тенденција нашега удружења. Предавање? О, дабоме, ја не бих имала ништа против тога ако би то било предавање а не чланак. — То би чак много боље било. Могу дакле рачунати? Срем, значи на седници да изнесем ваше обећање? Хвала, велика вам хвала, господине професоре! (Затвори телефон и тражи нов број) Ало, ало! Је ли ту господин Степић? Молим вас зовите га! (Чека са слушалицом на уху отварајући другом руком пошту и разгледајући је). Ало! Јесте ли ви, господине Степићу? Но, хвала Богу. Вас уметнике је тако тешко наћи. Дакле, скица повеће је добра. Ми бисмо желели само једну малу измену да учинимо. Морали би доћи к нама, немогуће је овако кроз телефон објаснити. Да, молим, могли би тако око једанаест. Ако би ме што спречило ја ћу вам већ раније телефонирати. Молим дакле! (Затвори телефон).

ПОЈАВА XIX

Г-ЋА ЛАЗИЋ, ДАНА

ДАНА

(Ушла је још за трајања разговора на телефону па застала на вратима да не узнемири мајку. Кад госпођа Лазич остави слушалицу, прилази јој)

Мама, ја бих морала с тобом да разговарам.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Разгледа пошту)

О чему?

ДАНА

Мама, ја бих хтела... ја управо... ја не знам како да почнем. (Удари у плач)

Г-ђа ЛАЗИЋ

Но, но, но, сад већ знам шта имаш да ми кажеш.

ДАНА

Не знаш, мама!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Телефон зазвони, узима слушалицу и говори)

Да, ја! Јест, бога ми, имате право. Ја сам смела с ума, мислила сам то је сутра. — Ево ме одмах! А јесте ли обезбедили, хоће ли нас господин министар одмах примити? Примиће нас министров помоћник? Још боље, то је необично љубазан господин. Врло добро, ево ме одмах. (Полазећи Дани). Мислиш ли ти да ја имам кад да се забављам твојим детињастим девојачким сентименталностима. О, имам ја преча посла од твојих уздаха и суза (Оде нагло).

ДАНА

Мама, ма... (Не довршивши, остане у месту тупо гледајући за њом).

ПОЈАВА XX

ЛАЗИЋ, ДАНА

ЛАЗИЋ

(После извесне паузе упада уплахилено, носећи велики извучени дурбин и вичући очајно још с поља)

Уран је прошао!

ДАНА

(Тргне се из свога очајничкога размишљања и похита оцу у сусрет)

Оче, ја морам...

ЛАЗИЋ

Уран је прошао, разумеш ли ти, Уран је прошао! И зашто? Зато што Софки треба по сата да сашије дугме; зато што се од ове куће направио биро за дојење деце чиновника Главне контроле и зато што ме ти задржаваш твојим беспослицама. Да ме малочас ниси задржавала, можда би још...

ПОЈАВА XXI

МАРКОВИЋ, ПРЕЂАШЊИ

МАРКОВИЋ

(Долази носећи флаше са камил-тејом и млеком)

Ама, шта сте ми стрпали у шаке ове две флаше; идем улицом па ми се смеје свет...

ЛАЗИЋ

Господине, Уран је прошао!

МАРКОВИЋ

Ко је прошао?

ЛАЗИЋ

Уран.

МАРКОВИЋ

Шта се то мене тиче?

ЛАЗИЋ

Па не тиче вас се, дабоме, али се тиче мене. Знате ли ви шта значи то, господине, кад вам Уран тако рећи испод носа прође? Дабоме да је прошао. Не могу ја тек Урану рећи: причекај, небеска плането, док мени Софка пришије дугме, или причекај, небеска плането, док се распитам где је нестала госпођа, она што је написала „ја одох“, или...

МАРКОВИЋ

Ама шта се мене тичу ваше небеске планете; реците ви мени шта ћу ја са овим флашама?

ЛАЗИЋ

Шта се то опет мене тиче?! Дајте их... дајте их...

ПОЈАВА XXII

СУШИЋ, ПРЕЂАШЊИ

СУШИЋ

(Нагло се отварају задња врата и он се с колицима јавља на њима али не улази).

ЛАЗИЋ

Ето, дајте их њему! (Показује на Сушића).

СУШИЋ

(Очајно виче с врата)

Нисам их нашао, седница свршена!

МАРКОВИЋ

(Одјури к њему и трпа му флаше у џепове).

ЛАЗИЋ

(Док се она двојица на вратима објашњавају, он наслоњен на дурбин као војвода после пораза, говори резигнирано више себи)

Уран је прошао! И сад треба да чекам нових триста година па да га опет видим!

ЗАВЕСА

ДРУГИ ЧИН

Седница Управе удружења „УЈЕЖ“ у кући госпође Живановић. — Укусно намештена соба. — Сточић за писање. — Телефон. — Сточић са чајником, шољама за чај и бисквитима. — Госпође су под шеширима, сем домаћице; оне заузимају скоро сва места тако да испуњавају собу. — Неке од дама су већ испиле чај, друге пију или их госпођа Живановић тек служи.

ПОЈАВА I

ЧЛАНИЦЕ УПРАВЕ

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

(Стојећи крај стола са чајем)

Узмите мало овог бисквита, госпођо Сушић,
врло је добар.

Г-ђа СУШИЋ

(Служи се)

Благодарим.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Кога чекамо још?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па зна се већ, госпођу Спасићку.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Ал' то је одиста врло интересно, та госпођа
увек задоцњава.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ја чак мислим да она данас неће ни доћи.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Седи за сточићем на коме стоји телефон и претура неке папире)

Мислите? Не бих рекла, госпођа Спасић је врло ревносна, она никад не изостаје.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па, да, ревносна је, али знате како је кад неко има тешких брига у кући, ни до чега му није.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Има их свако од нас.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

То је истина, али, има брига и брига. Знате већ како је то кад наступе неспоразуми и размиоилажења у браку.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Изненађена)

Говорите ли ви о госпођи Спасић?

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

(Изненађена такође)

То би било немогуће.

Г-ђа ЛАЗИЋ

То је дугогодишњи брак... Госпођа Спасић је једна примерно честита жена; господин је озбиљан трговац; пливају у изобиљу и богатству.

Г-ђа АРСИЋ

Па, да, да није тога богатства, зар би госпођу Спасић бирали у управе разних удружења.

Г-ђа ЛАЗИЋ

То ви, госпођо, изволите поновити кад је госпођа присутна.

Г-ђа АРСИЋ

Ја то само кажем, више онако, уз реч.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Г-ђи Петровић)

Просто не могу да дођем к себи. Ја сам увек била у уверењу да је то врло срећан брак.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па да, срећан, не може се рећи да није срећан, али, знате како је, дешава се то и у срећним браковима.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

(Петровићки)

Али реците ви нама у чему је ствар?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ах, не, то не тражите да вам кажем. Не желим никако да се то од мене чује.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Зашто не, овде међу нама можете све казати. Ја мислим, госпође, оно што се међу нама говори да то међу нама и остаје.

ВИШЕ ЊИХ

Разуме се!

Г-ђа СУШИЋ

Но, хвала лепо, кад би све изнеле што се на нашим седницама разговара.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Зашто нам, дакле, не би рекли?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Право да вам кажем и немам шта да кажем. По среди је нека манијерка, тако нешто. Кажу, ал' то, молим вас, немојте примити као поуздано, да се госпођа Спасићка чак и лично разрачунала са том манијерком.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Та није могуће?

Г-ђа АРСИЋ

А, ја у то верујем. Госпођа Спасићка није од раскида за лично разрачунавање.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Сирота жена!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да ми то не кажете ви, госпођо Петровић, ја просто не бих веровала.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ето, то вам је најновија престоничка сензација.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

А кад се то десило?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Пре пет дана.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Пре пет дана?! Боже мој, госпођо Петровић, како сте ви наивна женска. Па зар ви мислите да се за читавих пет дана ништа новије није десило у Београду. Значи да ништа и не знате о госпођи Николићки а то је куд и камо новија ствар: десила се прекјуче.

ВИШЕ ЊИХ

(Радознало)

Не, не знамо, а шта се десило?

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Па њу је муж сасвим напустио, иселио се из куће.

Г-ђа АРСИЋ

Та шта кажете?

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Ја сам начула нешто...

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Право да вам кажем, те ми жене није нимало жао. Није ни заслужила бољу судбину.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Кад поменусте баш судбину, казаћу вам нешто, да видите само како судбина уме да буде немилостива. Сећате ли се ви, Бога вам, како је госпођа Стана Ивановић са извесне висине одбила да се прими за чланицу управе нашега удружења, а чули сте већ?

ВИШЕ ЊИХ

(Радознало)

Шта?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да је господин Сава јуче ухапшен.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Који господин Сава?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па њен муж!...

ВИШЕ ЊИХ

(Изненађено)

Ију!

Г-ђа АРСИЋ

Та није могуће, господин Сава? А зашто за-бога?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Умешан је у ову последњу аферу са државним обвезницама.

Г-ђа АРСИЋ

Ко би то рекао? Ко би то рекао?

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

(Г-ђи Јелићки)

Је ли по вољи госпођо још један чај?

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Не, хвала!

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

(Приноси бисквите госпођи Јанковићки)

Али госпођо, ви се нисте ни послужили би-сквитима.

ПОЈАВА II

Г-ЂА СПАСИЋ, ПРЕЂАШЊИ

Г-ђа СПАСИЋ

(У упадљивој укусној тоалети)

Добар дан желим. Ју извините, ја мало за-доцнила.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па и нисте.

Г-ђа СПАСИЋ

Знате како је кад човек има ваздан брига.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Знамо забога, нико вам и не замера, ваша ситуација...

Г-ђа СПАСИЋ

Каква ситуација? Нисам ја задоцнила због ситуације него због кројачице.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Ах, па да, одиста, то је нова хаљина.

Г-ђа СПАСИЋ

Овог тренутка сам је обукла.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Но јесте ли чули, госпођо Спасић, ово је одиста нешто особито, нешто тако необично.

Г-ђа СУШИЋ

И како вам добро стоји!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Правили сте код Лауре?

Г-ђа СПАСИЋ

Не, салон мадам Вера.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Сами сте узели материју?

Г-ђа СПАСИЋ

Да, сто осамдесет динара метар.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Особито, особито, па чак и нов сунцобран који нарочито пристаје уз тоалету.

Г-ђа СПАСИЋ

А, нисам га узела због тоалете него због маникирке.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Како због маникирке?

Г-ђа СПАСИЋ

Па онај стари сам разбила о њена леђа.

ВИШЕ ЊИХ

Дакле, истина је?

Г-ђа СПАСИЋ

Шта је истина?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па, чуле смо као нешто али нисмо веровале.

Г-ђа СПАСИЋ

А шта има кобајаги ту да не верујете?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ми смо вас тако жалили.

Г-ђа СПАСИЋ

(Она је већ села и сама се служи бисквитима)

Шта имате мене да жалите, није на мојим леђима разбијен сунцобран.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Жалили смо вас што вам се то десило, та непријатност и бол, па онда тај однос у кући.

Г-ђа СПАСИЋ

Какав однос? А не брините ви о моме односу; ја тај однос умет да уредим. Маникирки сам казала у четири ока шта сам имала да јој кажем; мужу сам казала у четири ока оно што сам имала да му кажем, па ето ти! А знате ли, молим вас, шта ми он каже: „Нисам ја крив, ти си мене напустила, по цео дан си на седницама разних удружења!”

Г-ђа ЛАЗИЋ

То је обичан изговор свих неисправних мужева.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Да, господи сметају наше седнице које ми др-

жимо дању, а траже и захтевају да ми подносимо седнице које они готово увек држе ноћу.

ВИШЕ ЊИХ

Па да!

Г-ђа СПАСИЋ

Уосталом, знате ли ви чиме се ја у овом случају тешим?

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Па извесно стрпљењем.

Г-ђа СПАСИЋ

Та какво стрпљење? Кога је још стрпљење утешило? Тешим се тиме што има и горих случајева. Док је на моме прагу само петао закукурекао, докле су у моме суседству медведи урлали.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

То ваљда код оне младе госпође ваше сусетке, код госпође Живковић?

Г-ђа СПАСИЋ

Па код ње дабоме.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Па јесте богами, зуцкало се много у последње време о њој.

Г-ђа СПАСИЋ

Зуцкало се него шта, ал' сад се и прозуцкало.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

То ће бити због оног секретара?

Г-ђа СПАСИЋ

Због њега дабоме!

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Право да вам кажем, о тој се ствари већ на све стране јавно говорило и цео свет се чудио да то муж не види.

Г-ђа СПАСИЋ

Е па ето, видео је сад, и то рођеним својим очима видео.

ВИШЕ ЊИХ

(Врло радознало)

Шта је видео?

Г-ђа СПАСИЋ

Затекао их је.

СВЕ

(Велико узбуђење и радозналост, окупљају се око Спасићке)

Говорите, говорите, забога!

Г-ђа СПАСИЋ

Не знам, ништа не знам.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Та тако да не знате, говорите за бога, што нас мучите.

Г-ђа СПАСИЋ

Па не знам брате, али сазнаћемо већ. Замолила сам госпођу Мирковићку, она је добра са њима; па замолила сам је да оде кобајаги у посету, да види у чему је ствар и дала сам јој број (Живановићки) вашег телефона, да ме извести. Известиће ме већ она.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Ко ће то сачекати? Кажите нам за бога онолико колико ви знате. Немогуће је да ви баш ништа не знате.

Г-ђа СПАСИЋ

Шта знам, погдешто. — Сукоб, сузе, шамарање, покушај самоубиства и шта ти ја знам. Чућемо већ све.

ВИШЕ ЊИХ

Но, но, но! (Међусобно коментарисање).

Г-ђа ЛАЗИЋ

(После извесне паузе)

Госпође, да прекинемо тај разговор. Има нас

довољан број па би могли прећи на посао јер је дневни ред доста дуг.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Можемо. Уосталом о овој ћемо афери извесно читати и у новинама.

Г-ђа СУШИЋ

О, па разуме се!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да пређемо на дневни ред. Госпођо Јанковић, јесте ли израдили записник прошле седнице?

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Нисам!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Зашто забога?

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Па како да вам кажем: нисам имала шта да запишем. Ми прошле седнице у ствари нисмо ништа решавали. Целе седнице разговарали смо о разним новостима, па нисам ваљда могла то да запишем.

Г-ђа СПАСИЋ

Боље реците искрено: није стигао муж да вам напише записник, јер госпођи муж саставља записнике седница.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

(Увређена)

Ако ми и помаже, зашто не; боље да помаже мени него каквој маникирки.

Г-ђа СПАСИЋ

А ви то онако...?

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Не мислим ја на вас.

Г-ђа СПАСИЋ

Него на кога? Али не мари, очистиће маникирка и вашем мужу нокте. Не брините, доћи ћете и ви на ред.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али забога, оставите та безначајна објашњења. Госпођо Јанковићка, молим вас онда читајте молбе које су нам стигле.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Ја бих волела да их ко други чита, ја не могу, узбуђена сам.

Г-ђа СПАСИЋ

Шта имате ког ђавола да будете узбуђени; нисте ваљда добили премију на Класној лутрији?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Госпођо Петровић, будите љубазни па нам ви читајте молбе.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

(Прихвати групу молби од г-ђе Јанковић. Чита прву)

Молилац Милисав Вићентијевић, остао без посла, болестан, двоје деце, моли за помоћ.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Наше удружење забога не дели помоћ, то није наша задаћа. Упутите молиоца општини.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

(Разгледа другу молбу)

Василија Јовановић удова, стара седамдесет и три године, нема ни од куда издржавање, моли помоћ.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Опет. Нека се јави дому старица, зар не?

СВЕ

Разуме се!

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

(Прелистава даље)

Јаков Стефановић ратни инвалид, преоптерећен децом, има минималну инвалидску потпору, не би хтео да проси...

Г-ђа ЛАЗИЋ

Госпође, има ту читав низ молби и све су такве природе. Ми би морали донети једну начелну одлуку по тим молбама, јер не можемо се код сваке поједине задржавати и решавати. Ја бих вас молила дакле да ставимо на дискусију питање: хоћемо ли уопште давати помоћи или нећемо? Госпођа Арсић има реч.

Г-ђа АРСИЋ

(Која је била дигла руку тражећи реч, кад је добила устаје и прилази напред)

Поштоване госпође. Правила наша јасно одређују задаће нашег удружења. Ми смо признали породицу као основу друштвенога поретка. Осећајући да је породица, та најбитнија основа, стицајем прилика и времена, почела да се расточава, да се угиба те да ће једног дана бити немоћна да носи зграду друштвенога поретка, ми смо се сабрале и основале удружење коме је главна задаћа да заштити породицу од рушилачких утицаја. (Застане да направи беседничку паузу).

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

(Дотле је шапатом разговарала са госпођом Јанковић, па не надајући се овој паузи одједном гласно)

Не, госпођо, ја најпре размутим путер па онда метнем жуманце.

Г-ђа АРСИЋ

(Увређена)

Али, госпођо Петровић, па то значи...

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ју, опростите! Питала ме госпођа Јанковић, нешто, па... Изволите ви само наставити.

Г-ђа АРСИЋ

(Наставља)

Ми смо се дакле сабрале и основале удружење коме је главна задаћа да заштити породицу од рушилачких утицаја...

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

(Да би поправила малочашњу погрешку)

Тако је! Тако је!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Телефон узима слушалицу)

Ало!... Да!... Баш вас неко тражи госпођо Арсић.

Г-ђа АРСИЋ

(Узима слушалицу)

Овде госпођа Ана Арсић. — Да. — А ти си, Милане? Како, где су ти чисте гаће? Боже мој и зато ме узнемираваш? Откуд ја знам где су, потражи их по орманима. — Тражио си? Нема их?

Ко зна где су? Погледај у креденцу у трпезарији, можда су међу салветима, шта знам ја. — Напослетку не мораш се ни пресвлагати, немаш ваљда потребе да пред светом скидаш панталоне. Каквог то има смисла за такву ме глупост узнемирати! (Остави телефон). Ето молим вас, сад посветите се ви јавним пословима, будите јавна радница код овако сплетених мужева.

Г-ђа СПАСИЋ

Такви су сви.

Г-ђа АРСИЋ

Молим вас лепо, узнемирава ме овде на седици, узнемирава управо и све вас, прекида ми реч и зашто? Ја мислим бар кућа гори а оно, чули сте зашто ме зове.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Хвала Богу, ја сам вам у том погледу мирна. Онај мој је кадар носити и по три недеље прљав веш; не мења крагну по недељу дана и не гунђа. То му волим што не гунђа.

Г-ђа СПАСИЋ

То сте га ви добро васпитали.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Море за гунђање најмање би ми било. Марим ја што он гунђа. Најзад муж и јесте за то да гун-

ђа, шта би иначе друго радио. Али не уме да се спомогне, што каже госпођа Арсић. Оставим ја лепо вечеру у креденцу и кажем му: Стојане, ја извесно нећу стићи да дођем на вечеру, ево ти рантлика, ево ти примус, ево ти шибице, ево тањир, ево и све друго што треба. — Јаој, слатка моја, треба само доћи па видети шта је тај кадар направити.

Г-ђа СПАСИЋ.

Но, могу мислити!

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Не, не можете замислити; нисте ви то кадри замислити. Умасти сто па чак и столицу на којој седи; виљушка под столом, нож чак тамо негде код зида, као да је гађао кога; сто поливен вином. Најзад можете мислити како све то изгледа, кад сам једанпут нашла сарму на паркету и оволику масну мрљу на зиду крај моје фотографије. Наљутио се господин што су биле преслане сарме па гађао сармом моју фотографију.

СВЕ

(Смех).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Госпође, мени се чини да смо се удаљили од предмета дискусије.

ВИШЕ ЊИХ

Одиста!

Г-ђа АРСИЋ

Па да, забога, ја нисам свршила реч.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Молим, изволите.

Г-ђа АРСИЋ

(Наставља)

Рекла сам, дакле, поштоване госпође, да је нашем удружењу главна задаћа да подржи породицу, да је подржи у свој њеној чистоти и у пуној моћи да одгаја честите чланове друштва. Ви се извесно сећате да сам ја на скупштини чак била противна да се наше удружење назове „Удружење југословенских еманципованих жена” или скраћено „Ујеж”. Еманципација искључује традицију а традиција је основа нашега удружења. То „Ујеж” пре би одговарало задаћама нашим када би се протумачило као: „Удружење југословенских етичких жена.”

Г-ђа СПАСИЋ

Ја, право да вам кажем, кад ме ко запита шта значи то „Ујеж” објашњавам увек да то значи: „Удружење југословенских енергичних жена”.

Г-ђа АРСИЋ

(Наставља)

Традиција, етика, то је наша основа. Према томе наша задаћа не може бити материјална помоћ; наше удружење није на хуманистичкој већ на чисто етичкој основи постављено. Морална помоћ, пропаганда за породицу, савет, надзор, бдење и брига да се породица одржи, то су путеви наши и, према томе, ја мислим... (Телефон звони) Ах, па то је ужасно! Немогуће је говорити кад вас сваки пут по нешто избије из концепта. И то ће опет бити какав муж!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(На телефону)

Ко? Госпођа Спасић? Да, овде је, извол'те!

Г-ђа СПАСИЋ

То је госпођа Мирковићка, сад ћемо чути новости.

СВЕ

(Обрате живу пажњу, и скупе се око телефона).

Г-ђа СПАСИЋ

(На телефону).

Ало... ах, ви сте? Дакле?... Та није могуће? Дакле сушта истина. Баш вам хвала што сте били

љубазни да ме известите. Велика вам хвала. (Оставља слушалицу).

ВИШЕ ЊИХ

Шта је?

Г-ђа СПАСИЋ

Све онако како сам вам казала, све, све: сукоб, шамарање, сузе, покушај самоубиства и још више нешто.

СВЕ

Шта??...

Г-ђа СПАСИЋ

Госпођа Мирковићка ми јавља да је млада госпођа Живковић пре десет минута, са шест куфера својих тоалета, отишла аутомобилом својим родитељима.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Наздравље! Ама знала сам ја да ће се то тако свршити.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Па како да нисте знали, цео свет је знао. Откад се већ о томе говори јавно.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Г-ђи Спасићки)

Хвала вам, госпођо, што сте нас обавестили

о тако интересантној новости, али, ако је по вољи,
можемо наставити рад.

Г-ђа АРСИЋ

(Нервирана)

Па хоћу ли ја најзад свршити реч?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Молим извол'те!

Г-ђа АРСИЋ

(Наставља)

Поштоване госпође, ја ћу бити врло кратка
јер сам већ толико пута прекидана да сам скоро
изгубила сваку везу са идејом коју сам хтела да
изложим. Наше, дакле, удружење, по циљевима које
је себи поставило, по путевима које је фиксирало
за постигнуће тих циљева... (Погледа и види да је
нико не слуша).

СВЕ

(Чланице полугласно разговарају међусобно о сензацио-
налном случају госпође Живковић који су мало час чуле).

Г-ђа АРСИЋ

(Плане)

Па молим вас лепо, госпођо претседнице, је
ли на дневном реду афера госпође Живковић или
ове молбе о којима се дискутује?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Разуме се молбе.

Г-ђа АРСИЋ

Е па док ја говорим о томе што је на дневном реду, дотле госпође чланице говоре о афери госпође Живковић а мене и не слушају.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ја бих молила госпође чланице да својим приватним разговорима не ометају дневни ред и да саслушају говорницу. Афера госпође Живковић је-сте сензационална, ја то признајем и морала вас је све заинтересовати али, верујте, на мене није учинила нарочити утисак; за мене она није изненађење. Госпођа Живковић је и лепа и отмена дама али је лакомислена, детињасто лакомислена. Ја сам је толико пута видела у позоришту или иначе и њено је понашање било одиста толико уочљиво.

ДВЕ ТРИ

О, дабоме!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Лакомисленост се њена види већ и у томе, што ово није њена прва афера.

ДВЕ ТРИ

Како?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па мислим на ону њену аферу од прошле јесени.

ВИШЕ ЊИХ

Не знамо. А шта је то било? Ју, реците нам.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Тада је њен муж добио једно анонимно телефонско саопштење, око десет сати увече, у клубу, да одмах крене на Авалу. Узео је ауто, одјурio тамо у ресторацији затекао своју жену при вечери са тим истим секретаром.

СВЕ

(Напете радозналошћу)

Па?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Није хтео да прави скандал пред светом; узео је жену у ауто и одвео је кући. Код куће су, разуме се, настале очајне сцене, можда и грубости, ја не знам. Знам само да га је молила за опроштење; да му се заклела да ће прекинути чак и познанство са секретаром и — он јој је опростио. А ето, није прошло ни неколико месеца.

СВЕ

(Узбуђено)

Но, јесте ли чули! Но! Но!

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Шта нам кажете, забога, шта нам кажете??...

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Чула сам ја то, само нисам знала тако детаљно.

Г-ђа АРСИЋ

(Нервирана)

Па хоћу ли ја једном наставити реч, госпођо председнице?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ох, да, имате право! Хтела сам, знате само да опоменем госпође чланице да за време вашег говора не говоре о другим стварима. Уосталом, драга госпођо Арсић, немојте се љутити али ви сте јако одужили ваш говор.

Г-ђа СПАСИЋ

И што је главно, држите, драга, један исти говор сваке седнице.

Г-ђа АРСИЋ

(Увређена)

Но, јесте ли чули?!...

Г-ђа СПАСИЋ

Па јесте, брате, та ваша породица и етика ево доведе ми дошле. Бога ми вам кажем, почела сам да сањам и породицу и етику.

Г-ђа АРСИЋ

Госпођо претседнице, ја вас молим узмите ме у заштиту!

Г-ђа СПАСИЋ

И што је најлепше, ја мислим да тај говор који нам сваке седнице држите нисте ви ни написали. Написао вам можда ко други а ви само научили на памет.

Г-ђа АРСИЋ

(Плане)

То није истина! То је увреда, то је клевета!
Ох, ох! (Посрне од узбуђења и пада онесвешћена у фотељу).

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Вади из ташне и нуди)

Мало колоњске воде, позлило јој је.

СВЕ

(се окупе око г-ђе Арсић).

Г-ђа СПАСИЋ

Па како ту може да се ради, кад сваке седнице по једна чланица управе падне у несвест.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Најбоље, госпође, оставите је на миру, нека се мало одмори.

СВЕ

(Напуштају Арсићку, која остаје у фотељи).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Заузмите молим вас места и пређимо преко овог немилостивог инцидента на дневни ред.

СВЕ

(Заузму места).

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Пошто су све сале)

Госпође, ма да госпођа Арсић није завршила своју реч, јасно се види да би њен закључак био да би у принципу требало одбацити све молбе упућене нам за материјалну помоћ.

Г-ђа СУШИЋ

Ја нисам зато да све те молбе тако у гомили одбијемо, већ једну по једну. Шта знате, нема ли међу њима која би можда спадала у делокруг наших задаћа. Ја сам за то.

ВИШЕ ЊИХ

Тако је!

ВИШЕ ЊИХ

Није тако!

(Настаје међусобно гласно објашњавање, свака засебно и једновремено говори не слушајући једна другу. — Чују се ове реченице) „То само значи губити време задржавајући се код сваке поједине молбе”, — „Не могу

се непрочитане молбе одбацивати!" — Има ту можда и оправданих молба, морају се све читати". — „Ако једну молбу, за материјалну помоћ усвојимо, преплавиће нас такве молбе!" — „Не треба те ствари тако преко колена решавати!" — „Ми нисмо друштво за дељење помоћи" и т. д. (Све се то говори једновремено, надвикује се и гестикулира се живо и темпераментно).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Молим, молим лепо за мир! Молим за мир. Гласаћемо па како буде већина одлучила. (Опет жагор, коментарисање, међусобно обавештење и све то једновремено). Али мир за бога, кад вас лепо молим. Саслушајте ме: ко је за то да се свака поједина молба чита нека дигне руку.

ВЕЋИНА

(Диже руку).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Сад: ко је против нека дигне руку!

МАЊИНА

(Диже руке и настаје опет жагор и објашњење).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Већина је дакле за то да се чита свака поједина молба.

Г-ђа СПАСИЋ

Госпођа Сушић је дигла две руке.

ОДОБРАВАЊЕ МАЊИНЕ

Г-ђа СУШИЋ

Али не забога, једном сам руком намештала косу.

ОДОБРАВАЊЕ ВЕЋИНЕ

Г-ђа ЛАЗИЋ

Свеједно, и без тога је већина на овој страни.

ОДОБРАВАЊЕ ВЕЋИНЕ

Г-ђа СПАСИЋ

Па онда госпођа Арсић није гласала.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па нећемо је ваљда ради тога узнемиравати.

Г-ђа СПАСИЋ

Онда нека се забележи да се госпођа Арсић уздржала од гласања?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Добро, забележиће се. Можемо дакле прећи на дневни ред. Госпођо Јанковић, би ли могли ви да предузмете своју дужност?

Г-ђа СПАСИЋ

Та да, прошло вас је ваљда узбуђење.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

(Прима молбе од госпође Петровић и отвара прву)

Јелена Цекић удова са двоје деце, моли за помоћ...

ВИШЕ ЊИХ

Да се одбије.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Даље!

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Милан Томић бивши радник, осакаћен на послу, преоптерећен децом.

ВИШЕ ЊИХ

Да се одбије.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Јосиф Здравковић старац...

ВИШЕ ЊИХ

Да се одбије!

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Милка Ракић удова са четворо деце, болесна, деца гладују...

ВИШЕ ЊИХ

Да се одбије.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Нема више.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Значи, исцрпили смо прву тачку дневног реда и ја вас молим да ме саслушате пажљиво, јер имам један предлог ширега значаја и веће важности. Ви извесно све пратите догађаје у свету и није вам непознат трагичан догађај који се недавно десио у држави Манџуко. Тамо је хришћански генерал Чунг-Чанг-Хуј извршио покољ и преко хиљаду породица оставио без својих хранитеља. Те су породице дакле изложене пропасти и одговараће потпуно нашим задаћама ако им наше друштво укаже помоћ.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Али ми не располажемо толиким средствима.

Г-ђа ЛАЗИЋ

То сам и сама мислила, али ја мислим да то можемо постићи ако приредимо један концерт у корист обезглављених породица у држави Манџуко.

ВЕЋИНА

Да, да, то би могло!

Г-ђа СПАСИЋ

Ал' то би морали приредити духовни концерт.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Зашто духовни?

Г-ђа СПАСИЋ

Па зато што је тај Чунг-Чунг-Чунг, који је извршио покољ, хришћански генерал.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Али не забога, какав духовни концерт. Приредили би један обичан концерт само са изузетно богатим програмом како би привукли што већи број посетилаца. Усвајате ли, госпође, овај мој предлог?

СВЕ

Усвајамо! Усвајамо!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Јанковићки)

Унесите одлуку у записник. А сад вас молим да саслушајте још један предлог. Четрнаестог идућег месеца одржаће се у Барцелони међународни конгрес друштава за сузбијање туберкулозе. Ја мислим да би сасвим оправдано било да и ми пошаљемо једну изасланицу.

Г-ђа СПАСИЋ

Ето ти сад! Какве везе имамо ми са туберкулозом?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ја мислим, госпође, да имамо. Наш принцип је: породица је основа друштва, али, госпође, здравље је основа породице. Без здравља нема породице. Ви знате колико наша сиротиња пати од туберкулозе и ми се тим питањем морамо позабавити ако хоћемо да подржимо породицу.

ВЕЋИНА

Тако је!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Према томе, ми бисмо морали послати своју делегаткињу на тај конгрес.

ВЕЋИНА

Тако је!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ја бих као изасланицу предложила...

Г-ђа АРСИЋ

(Заборављајући да је у несвестици наједанпут се диже)

Ја бих вас молила, госпође, да овом приликом изаберете мене за изасланицу.

Г-ђа СПАСИЋ

Ју, па вас прође несвест? (Лазички) Штета што ту туберкулозу не поменуште раније?

Г-ђа АРСИЋ

Госпође, ви ми ваљда нећете оспорити да ћу вас умети достојно заступати. Ја се донекле и разумем у ствари, ви знате да је мој муж доктор.

Г-ђа СПАСИЋ

Па јесте, али марвени.

Г-ђа АРСИЋ

Мој муж је ветеринар, госпођо!

Г-ђа СПАСИЋ

Па то; није шија него врат! Али, госпође, кад је то тако да свака може себе да кандидује, онда (устаје) ја предлажем да мене изаберете за изасланицу.

Г-ђа АРСИЋ

Али забога, госпођо, па ви не знате ни речи француски.

Г-ђа СПАСИЋ

А ви га знате.

Г-ђа АРСИЋ

Знам бар да се потпишем; знам да прочитам адресу, знам да прочитам јеловник на банкету и знам да прочитам позоришну листу на свеча-ној претстави.

Г-ђа СПАСИЋ

Е то вам много вреди!

Г-ђа АРСИЋ

А ви не знате ни толико.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па не знам дабоме а не видим ни шта ће ми да знам. На тим међународним конгресима обично их ни половина не зна француски, а после, ја нећу да држим говоре о етици. Шта се њих тиче наша етика.

Г-ђа АРСИЋ

Ја вас молим, госпођо, поштедите ме.

Г-ђа СПАСИЋ

Ама није то због вас, ја то онако само кажем. На тим међународним конгресима главне су ствари банкети и излети а за банкете и излете треба боме имати тоалете. Сећате ли се, госпођо Јелићка, оне моје од велур-шифона, 400 динара метар? Зар то није хаљина за међународни банкет? Верујте, госпође, за ту се хаљину може рећи да је једна међународна хаљина. Па онда, није само та једна, сећате ли се и оне плаве, ја је зовем премијерска хаљина, јер сам је правила за премијеру једне опере. Па онда где су све друге тоалете, за пут, за излете; имам чак и костим за плажу. Али

шта вазда да вам ређам, сви знате моје тоалете и онда, признаћете да нико не би могао боље да вас репрезентује од мене.

ВЕЋИНА

Тако је!

Г-ђа АРСИЋ

Али забога, нису за репрезентацију довољне само тоалете.

Г-ђа СПАСИЋ

Па имам ја и накит. Знате сви онај мој коље, четрнаест хиљада швајцарских франака платио га је мој муж и то по курсу петнаест седамдесет и пет.

Г-ђа АРСИЋ

Ви ме не разумете; хоћу да кажем да за један међународни конгрес нису главне ствари тоалете и накит.

Г-ђа СПАСИЋ

А није главна ствар ни ваша етика.

Г-ђа АРСИЋ

Госпођо, ја то више не могу, ја то нећу да подносим. Ја ћу, ја ћу...

Г-ђа СПАСИЋ

Немојте само да паднете у несвест. Јест, богами, сад ми паде на памет. Па вама се може де-

сити и да паднете у несвест тамо на конгресу. Друго је то овде, код нас, у отаџбини, кад паднете у несвест али тамо, то би била међународна несвест.

Г-ђа АРСИЋ

Тамо су људи васпитани, и не би ме нико вређао.

Г-ђа СПАСИЋ

Ију! Је л' то ви мени?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Молим, молим лепо, прекините то међусобно објашњење. — Поставићемо ствар овако: јавиле су се две кандидаткиње и ствар ћемо решити гласањем.

Г-ђа СПАСИЋ

Можете и гласати, само узмите у обзир да ја не жалим и да потрошим ако треба што.

Г-ђа АРСИЋ

Па да, лако је вама.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Дакле: ко је за то да госпођа Спасић буде делегаткиња...

ВЕЛИКА ВЕЋИНА

Прима се!

Г-ђа СПАСИЋ

Све су зато.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Арсинки)

Ви увиђате, госпођо, и сами, већина је за госпођу Спасић.

Г-ђа АРСИЋ

Па да, госпођа Спасић има увек већину за себе.

Г-ђа СПАСИЋ

Па шта хоћете најзад; све сте се изређале као изасланице по разним конгресима и приредбама, па ваљда је сад ред и на мене.

ВЕЋИНА

Тако је!

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Ја вас молим, госпођо претседнице, да ми дозволите, у вези са овом одлуком коју смо донели, да кажем неколико речи. Молила бих само, ово што ћу рећи да се не уноси у записник; ово је више онако разговор међу нама.

ДВЕ ТРИ

Да чујемо!

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Ево да узмемо овај случај који је пред нама: Госпођа Спасићка ће ићи на конгрес и претставља-

ће нас пред великим светом. Добро, она има тоалета.

Г-ђа СПАСИЋ

Има!

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Молим да ме саслушате. Рекох има тоалета, има их и вечерњих и дневних и свих других. Добро, али је питање: је ли то довољно?

Г-ђа АРСИЋ

То сам и ја питала.

Г-ђа СПАСИЋ

Па ако није довољно, хвала Богу има доста времена до конгреса, па могу ја наручити још коју тоалету.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Али није о томе реч. Будите љубазни па ме саслушајте. Признајем тоалете чине много али, колико би нас боље госпођа Спасић могла репрезентовати када би, рецимо, имала и какав орден.

ПОКРЕТ ОДОБРАВАЊА

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Немојте мислити, госпође, да ја говорим што год ради себе; ја не тражим за себе. Мој муж има

четири ордена и то два од страних држава, па кад он има, не морам ја; али, хоћу да кажем, кад су већ одликована сва женска удружења, зашто не би било одликовано и наше удружење?

СВЕ

Тако је! Тако је! Тако је!

Г-ђа СПАСИЋ

Па тако је, дабоме. Оно ја истина имам коље, ал' орден је орден.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Размишљала сам ја о томе, госпође, али, истину ћу вам рећи, немамо никаквог повода за одликовање. Друга су друштва прославила двадесетогодишњицу или десетогодишњицу постојања и том приликом су одликована. Наше друштво постоји тек две године.

Г-ђа СПАСИЋ

Па јест, друштва су прославила али узмите само случај госпође Анке Жикићке. Тек лане се уписала у удружење, изабрали је у управу и она добија одликовање за десетогодишњи рад друштва. И што кажете да јој бар личи, него на грудима орден а одостраг јој се вуче оволики реп.

НЕКОЛИКО ЊИХ

Ју!

Г-ђа СПАСИЋ

Шта ју, истина је. Зар не памтите кад побеже од мужа па је он ухвати на самој граници.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

А афера са оним оперским певачем?

Г-ђа СПАСИЋ

Напоследку, нека јој је просто, не марим толико за њу, али молим вас лепо, питам ја вас: по чему заслужује одликовање госпођа Милутиновићка? Премлатила служавку као мачку, служавка умрла у болници а она добила одликовање као чланица управе хуманог удружења.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па кад сте већ тако редом пошли, реците ми онда због чега је добила одликовање госпођа Цекић? Волела бих да знам.

Г-ђа СПАСИЋ

Због храбрости ваљда.

Г-ђа СУШИЋ

Какве храбрости?

Г-ђа СПАСИЋ

Па је л' истуче оног господина на сред Теразија. Кобајаги фиксирао је. — Волела бих да

знам шта има на њој да се фиксира, него тако, хтела да обрати пажњу на себе, да се пише о њој.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Па добро, госпођо претседнице, ви велите друга су друштва прославила двадесетогодишњицу и десетогодишњицу али ево, ја баш сад рачунам: „Удружење родољубивих жена” нема више него шест година како постоји па је одликовано.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да, ал' је то удружење подигло споменик неком јунаку из светског рата. Не памтим коме јунаку, али подигли су му споменик и том приликом су госпође одликоване.

Г-ђа СПАСИЋ

Па можемо и ми да подигнемо споменик.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Коме?

Г-ђа СПАСИЋ

Коме било, шта ја знам коме? Бар код нас има заслужних људи више него игде у свету.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Има их, не кажем да нема, само је питање за какве би се заслуге ми могле ангажовати.

Г-ђа СПАСИЋ

Какве било, главно је да подигнемо споменик.

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Ја налазим да би овоме предлогу госпође Спасић требало поклонити пажњу.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Нисам противна предлогу, само не знам коме би могле подићи споменик. Уосталом, ми можемо овакав закључак донети: у принципу се доноси решење да се подигне споменик неком заслужном човеку. Бира се одбор од три лица коме се ставља у задаћу да размисли коме би се могао подићи споменик.

ВЕЋИНА

Прима се!

Г-ђа ЛАЗИЋ

У тај одбор предлажем предлагачице госпође Спасић и Живановић и госпођу Сушић.

СВЕ

Усваја се!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Госпође, дневни ред је исцрпен. Ја вам, госпође, изјављујем нарочиту захвалност за суделовање на данашњој седници. Данашња седница је врло плодносна колико по броју предмета које

смо решили, толико више још по великом значају наших одлука. Те одлуке су, могло би се рећи епохалног значаја, јер великим линијама обележавају све пространство нашега удружења. Ја вам дакле топло благодарим госпође, на искреној сарадњи, на доброј вољи, на истрајности...

(У том тренутку се чује очајно кмекање малог детета пред спољним вратима).

СВЕ

(Обрате пажњу)

Шта је то?

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Неко дериште.

Г-ђа СУШИЋ

(Скочи)

Госпође, видећете, то је онај мој. Чим се расплаче дете он га стрпа у колица и пође по вароши да ме тражи. Сећате ли се пре, на седници код госпође Спасићке, кад је упao у седницу па сам морала да прекинем рад и да подојим дете. Извините, молим вас, сад ћу ја. (Оде на задња врата, погледа напоље па се окрене). Није, није ово мој муж. Ово је неко... унесите га Јоване!...

ПОЈАВА III

ЈОВАН, ПРЕЂАШЊИ

ЈОВАН

(Улази носећи на рукама дете у чистој повоју).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Шта је то, Јоване?

ЈОВАН

Не знам, госпођо председнице. Изашао сам у двориште да нађем метлу, кад сам се вратио а овај пакет на прагу. Дигнем га а оно дете заценило се од плача. Не знам ко га је донео, нисам видео.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Но, јесте ли чули?

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Како забога, Јоване, да не обратите пажњу?

СВЕ

(Скупљају се око детета и завирују)

Боже мој! Боже мој!

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

И како лепе очице има, плаве као небо!

Г-ђа СПАСИЋ

А погледајте носић. Ју, госпа Арсићка, што овај носић личи на нос господина Стеве.

Г-ђа АРСИЋ

Какве су то шале, шта има да личи на нос мога мужа.

Г-ђа СПАСИЋ

Па не мислим ја ништа зло, него онако. А господин Стева ваљда нема монопол на свој нос.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

(Која је завиривала)

Ево једна цедуљица у повоју.

ВИШЕ ЊИХ

(Радознало)

Цедуљица?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Дајте! (Отвори је).

СВЕ

(Се окупиле око ње)

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Чита)

„Познавајући високе циљеве удружења „Ујеж” једна очајна мајка, ради спаса свога и своје породице, поклања ово сироче, малу девојчицу, удружењу, предајући га на руке племените даме, велике поборнице одржања породице и породичног живота, госпође Марије Лазих.” (Под утиском писма ућуги и посматра их).

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Ух, одлакнуло ми!

Г-ђа СПАСИЋ

Што вама опет?

Г-ђа ЖИВАНОВИЋ

Како што вама? Бачено дете мени на праг...
Ко зна шта би се из тога могло испрести, да није
била ова цедуљица.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па то значи, дете је удружењу упућено?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па да, ал' шта може удружење с њим, није
забога наша задаћа да збирамо туђу децу. Шта
ћемо да радимо, госпође?

Г-ђа СПАСИЋ

Ставите дете на дневни ред па да дискутујемо.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Нема шта ту да се дискутује, послаћемо дете
у кварт, па ето ти.

Г-ђа ЈЕЛИЋ

Зашто у кварт, много је боље послати га
општини.

Г-ђа ЈАНКОВИЋ

Ја мислим ни у кварт ни у општину, већ да га пошаљемо „Материнском удружењу” То је једино што можемо учинити.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Госпође, ма да се овде у цедуљици апелује на моју личну племенитост, ја мислим да никако не припада нашем удружењу по његовим задаћама да брине о подбаченој деци. Када би направили председан, када би само једно примили...

Г-ђа СПАСИЋ

Но, сваке седнице би по четворо чекало на прагу.

Г-ђа АРСИЋ

Ја бих молила, госпођо претседнице, за реч.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Извол'те!

Г-ђа АРСИЋ

(Заузима говорнички став)

Поштоване госпође. Правила наша јасно утврђују задаће нашега удружења. Ми смо признали породицу као основу друштвеног поретка. Осећајући да је породица...

Г-ђа СПАСИЋ

Јаој, слатка моја, па ви ћете опет о етици да говорите...

Г-ђа ЛАЗИЋ

Молим вас, госпођо Спасић, стрпите се.

Г-ђа СПАСИЋ

Ама како да се стрпим кад од речи до речи говори оно што нам је малопре говорила.

Г-ђа АРСИЋ

Госпођо претседнице, ја не разумем како ви то дозвољавате? Просто немогуће је ни једну реченицу изговорити.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ја вас молим, госпођо Спасић, уздржите се, а вас, госпођо Арсић, молим будите краћи, пређите одмах на ствар.

Г-ђа АРСИЋ

Ја морам забога мотивисати оно што желим предложити.

Г-ђа СПАСИЋ

Па добро, нек мотивише; пустите је нек мотивише, ево ја ћу ћутати као заливена.

Г-ђа АРСИЋ

Ма да признајем то гледиште да ова појава није у складу са циљевима удружења ипак ја имам у овоме тренутку једно предосећање, да нам је сама промисао доделила овај случај. Овај мали црвак у ствари је један значајан символ који изражава оне простране и узвишене тежње, које је наше удружење себи за задаћу означило. Ми хоћемо да подржимо породицу па ево је основа, ево га почетак, ево га заматак будуће породице. Није ли нека виша промисао хтела овим случајем да нам понуди тако рећи један амблем, једно знамење, па зар не би требало ово сироче да прихватимо и примимо као под својче нашега удружења па да однегујемо у њему будућу мајку која има да заснује породицу под нашим настојањима.

ВЕЋИНА

(Усхићено)

Тако је! Тако је!

Г-ђа СПАСИЋ

Па оно тако је, али то дете треба издржавати.

Г-ђа АРСИЋ

Не мислим ја да то падне на терет удружења. Ја мислим ми чланице управе међу собом да разрежемо, колико која може, ради плаћања материнском удружењу. Ево, ја са своје стране дајем двадесет динара месечно.

ВЕЋИНА

Браво, живела!

Г-ђа СПАСИЋ

Двадесет? Е па кад је тако, онда ја ево дајем двеста месечно. (Вади из ташне). И ево полажем за три месеца унапред. (Стави пред претседницу на сто).

СВЕ

(Опште усхићење).

Браво, живела госпођа Спасић!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Госпође, на тај начин ви мене стављате пред свршен чин. Ја вас молим да моје другаче мишљење не тумачите као недостатак моје племенитости на коју се и ова цедуљица позива. Ја сам само желела да останем у границама задаћа нашега удружења, али на овај начин који госпођа Арсић предлага, ево и ја пристајем. Дајте ми, Јоване, то дете. (Узима га на руке).

ЈОВАН

(Кад је дао дете, удаљава се).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Дакле, примамо га?

СВЕ

Примамо!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па дај Боже нека је са срећом! Примимо га и васпитајмо га, да на живоме примеру покажемо како треба васпитавати децу која има да прихвате породицу.

СВЕ

Живела председница!

ПОЈАВА IV

СУШИЋ, ПРЕЂАШЊИ

СУШИЋ

(Улази на задња врата гурајући колица пред собом)

Г-ђа СУШИЋ

(Цикне)

Опет ти?

СУШИЋ

Опет ја, да, опет ја! Госпођо председнице, ја вас молим донесите закључак да ми се подоји дете. Вади дете из колица и полази председници а у том спази у рукама председнице друго дете). Шта је то, неко је стигао пре мене?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Не, господине, ово је нахоче које је наше удружење усвојило.

СУШИЋ

Па усвојте онда и ово дете, ја вас молим, усвојте и ово дете.

Г-ђа СУШИЋ

(Која је у страшној неприлици и тешком положају, крши прсте)

Ал' ја те молим, човече, ућути! Дај ми то дете, подојићу га.

СУШИЋ

То је најлакше; питање се мора из основа решити. Ја вас молим, госпођо председнице, дајте ми реч.

Г-ђа СУШИЋ

Али не забога, ти немаш овде право на реч!

СУШИЋ

Код куће ми је можеш одузети, али овде, ако за вас важи закон о слободи збора и договора...

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али забога, ово није збор ни договор, ово је седница једног удружења, у затвореноме простору, у приватној кући.

СУШИЋ

Свеједно, дајте ми реч!

ДВЕ ТРИ

Да га чујемо!

ВЕЋИНА

(Харангирана госпођом Сушић)

Нећемо, нема права на реч!

ОПШТА ЛАРМА

СУШИЋ

(Кроз ларму)

Ја молим за реч!

ВЕЛИКА ВЕЋИНА

Не може! Не може!

(Општа узрујаност, у том дете на његовим рукама запишти и замауче).

СУШИЋ

Ето, онда, дајте њему реч! Слушајмо га, он говори и то је то што сам ја имао да вам кажем! Слушајте га, слушајте, слушајте га... (Наставља и они дете очајним плачем све док не падне)

ЗА ВЕСА

ТРЕЋИ ЧИН

Соба из првог чина

ПОЈАВА I

РУЖИЦА, СОФИ

РУЖИЦА

(За столом пише писмо).

СОФИ

(Навирује код спољних врата, да ко не наиђе)

Пиши слободно, нема никог.

РУЖИЦА

(Пише па застане и мисли)

Софи, молим те, ходи овамо.

СОФИ

(Јој приђе).

РУЖИЦА

Мислим се нешто, право да ти кажем, мене је страх да му закажем састанак.

СОФИ

Е па шта можеш да радиш кад ти пише да ће се убити.

РУЖИЦА

То јесте. Само ја не знам да ли је то искрено. Он знаш има пет рђавих оцена за последње тромесечје, па може бити за то хоће да се убије а мени пише да ће се убити ако му не закажем састанак.

СОФИ

Па не може забога писмено да се лаже, усмено може, усмено цео свет лаже али кад се нешто напише...

РУЖИЦА

Хоћеш ли да чујеш како сам му написала?

СОФИ

Како да нећу? Ти знаш колико ја волим да слушам таква писма.

РУЖИЦА

Слушај! (Чита). „Слатки мој Томо. — Добила сам твоје тужно писмо. Ја те молим немој да се убијеш, ево пристајем да се састанемо. Дођи сутра после подне, уђи у авлију па право у кујну, а из кујне у Софкину собу. Нема ко да те види; ни тата ни мама нису код куће; моја сестра Дана не води ни о чему рачуна, а брат Заре већ седми дан не долази ни на спавање. Софи је са нама, она ће чувати стражу. Љуби те до гроба твоја Ружица.

СОФИ

Дивно! Ох, Господе, што не знам да пишем,
ја бих целом свету писала.

РУЖИЦА

(Мећући у коверт)

Право да ти кажем, страх ме је нешто.

СОФИ

Па, јест, први пут, ал' после иде.

РУЖИЦА

(Улепи коверт, адресира и даје Софи)

Ал' у руке да му предаш. Ти знаш, он чека
тамо код посластичарнице.

СОФИ

Знам већ. (Стави писмо у џеп од кецеље). Не брини ти!

ПОЈАВА II

Г-БА ЛАЗИЋ, ПРЕЂАШЊИ

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Долази споља са ташном за акта)

Ама кад год дођем, вас две затечем овде и
то за мојим столом. — Зар ти, Софи, немаш ни-
каква посла?

СОФИ

Свршила сам.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Ружици)

А зар ти немаш баш ништа да учиш?

РУЖИЦА

Научила сам.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Добро, 'ајд сад идите!

РУЖИЦА и СОФИ

(Оду).

ПОЈАВА III

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Седа за сто и пише, телефон звони)

Ало? — Ко?... А, Материнско удружење?
— Јесте ли то ви, госпођо Михаиловић? Ви лично?
— Да, добила сам акт; мислила сам баш данас да
вам одговорим, управо да вас умолим ако је могуће
да дете остане још који дан. Немогуће? — Ох,
забога, па шта ћемо с дететом? Зар није могуће
да... па да, признајем, али кад би могло? Још да-
нас бар? Па где ћемо забога? Добро најзад, кад
не може друкче бити, наредићу. — Да наредићу!
— Хвала! — (Затвори телефон па затим она тражи број).
Ало, ало, ви сте госпођо Живановић? Молим вас
лепо, пошаљите вашег Јована у Материнско у-
дружење да прими оно дете. Да, морамо га при-

мити. Та како да не, говорила сам, молила сам али се они позивају на то да су нам рекли отворено да не могу дете примити јер су им сва места заузета те су нам учинили љубав да га приме само за пет шест дана док не видимо шта ћемо с дететом, а ево је већ прошло петнаест дана а ми нисмо ништа учинили. Шта можемо дакле? Пошаљите молим вас Јована нека га донесе па ћемо видети шта ћемо. Да, тако учините! (Затвори телефон и хитно довршава писма, ковертира их и адресује па се затим диже и иде левим вратима). Софи, Софи!...

ПОЈАВА IV

Г-ЋА ЛАЗИЋ, СОФИ

СОФИ

(Долази)

Молим!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ево ти ова два писма, Софи. Једно ћеш однети редакцији „Јутра” Кнез Михаилова 42, а друго госпођи Милојевићки, претседници друштва „Света Јелена” Влајковићева 96. Разумеш ли?

СОФИ

Разумем, госпођо! (Метне писмо у џеп од кећеље и оде).

ПОЈАВА V

Г-ЋА ЛАЗИЋ, ДАНА

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Наставља читање писама).

ДАНА

(Долази споља са рпом писама)

Пошта.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Откуд то ти?

ДАНА

Срео ме поштар пред вратима.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Прегледајући писма)

Ти ниси била код куће пуних петнаест дана?

ДАНА

Није петнаест него двадесет.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па где си била за то време?

ДАНА

Била сам на селу у гостима, код једне друга-рице.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па забога дете, што ми ниси казала да
неш ићи?

ДАНА

Нисам могла да вас нађем. Уосталом, казала
сам Софи.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Или бар да си писала.

ДАНА

Шта имам са села да вам пишем?

Г-ђа ЛАЗИЋ

То је истина, па ипак... (Одваја писма читајући
адресе). Ујеж, Ујеж, Ујеж. Ово је за оца. (Загледа).
Професорско друштво. (Оставља одвојено то писмо и на-
ставља). Ујеж; г-ђа Марија Лазић, Ујеж, госпођа Ма-
рија Лазић. — И ово је за оца. (Загледа) Санаторијум
др. Јакшића. — Шта има санаторијум њему да пише?

ДАНА

(Претрне кад Лазићка помене санаторијум)

Ко зна, можда га пита за какво стручно миш-
љење?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Санаторијум за порођаје пита твог оца за
стручно мишљење! Уосталом, видећемо шта је.
(Хоће да отвори писмо).

ДАНА

(Узбуђено задржава јој руку да би спречила отварање)
Забога мајка, не мислиш ваљда да отвориш?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Зашто не?

ДАНА

Одкуда то иде, од куда то бива да отвараш оче-
ва писма? (Скоро јој отме писмо). Дај ми га, ја ћу га
предати оцу.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Уосталом, и не интересује ме, предај га оцу...
ето и ово (Даје јој и прво писмо).

ДАНА

Даћу му! (Узима писма и одлази у своју собу).

ПОЈАВА VI

Г-ЋА ЛАЗИЋ, СОФИ

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Отвара приспелу пошту и чита).

СОФИ

(Долази споља).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Предала си?

СОФИ

Не, госпођо, вратила сам се са пола пута.
(Вади из џепа од кецеље три једнака писма). Знате, ја овде
имам три писма па сам се збунила; неписмена сам
па не знам које треба...

Г-ђа ЛАЗИЋ

Каква три, ја сам ти дала два?

СОФИ

Једно је моје ал' не знам које је.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Узима сва три писма, разгледа их и згрине се)

Па зар ти твоја писма пишеш на званичној
хартији удружења Ујез?

СОФИ

Па нема друге хартије.

Г-ђа ЛАЗИЋ

И пишеш ко зна коме, неким ватрогасцима?

СОФИ

Није, госпођо, писала сам Славку шоферу.

Г-ђа СПАСИЋ

Лажеш! Овде пише (чита с адресе) „Моје слат-
ком Томи.“ —

СОФИ

Је л' тако пише? Е, онда је Томи.

Г-ђа СПАСИЋ

Шоферу, је ли?

СОФИ

А није, он је гимназиста.

Г-ђа СПАСИЋ

Па зар ти, срам те било, и за децом јуриш?

СОФИ

Не јурим забога, шта имам да јурим за децом!

Г-ђа СПАСИЋ

Знаш ли ти да такво завођење једнога детета из породице значи злочин, значи рушење породице, значи подривање основа на којима породица почива!

СОФИ

Не знам ја то ништа!

Г-ђа СПАСИЋ

Не, не, ово није обичан случај; ово је случај који има да буде предмет једне наше седнице. Ово је нов случај, нисмо знали да породици и са те стране прети опасност. Ово писмо мора пред сед-

ницу. (Отвори писмо и загледа). Ружица. Шта? Шта је ово? Говори шта је ово?

СОФИ

(Престрашена)

Ја не знам, госпођо.

Г-ђа СПАСИЋ

Ово је писмо писала Ружица.

СОФИ

Она мени сва писма пише.

Г-ђа СПАСИЋ

Ал' ово је писмо она потписала?

СОФИ

Ја не знам, откуд ја знам кад сам неписмена.

Г-ђа СПАСИЋ

(Чита гласно), „Слатки мој Томо! Добила сам твоје тужно писмо. Ја те молим немој да се убијеш, ево пристајем да се састанемо. Дођи сутра после подне, уђи у авлију па право у кујну а из кујне у Софину собу. — Нема ко да те види: ни тата ни мама нису никад код куће; моја сестра Дана не води ни о чем рачуна, а брат Заре већ седми дан не долази ни на спавање. Софи је са нама, она ће чувати стражу. Љуби те до гроба твоја Ружица!”

(Ухвати се очајно за главу и затим скочи бесно). А ти
ћеш да чуваш стражу, је ли?

СОФИ

(Плаче)

Ја не знам шта је госпођица писала?

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Пламти и даље)

А ти да чуваш стражу, је ли? (Шчепа столицу)
Бежи, бежи ми испред очију, бежи!..

СОФИ

(Бежећи).

Откуд сад ја крива! (Побегне).

ПОЈАВА VII

Г-ЂА ЛАЗИЋ, ЛАЗИЋ

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Уморна пада у фотељу).

ЛАЗИЋ

(Наилази из десних врата)

Јеси ли овде, Марија? Баш добро што сам те
видео, имам да говорим с тобом...

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Мане руком)

Молим те ћути. Пустите ме да се одморим.

ЛАЗИЋ

Па, уморила си се. Имаш велике главобоље са тим твојим удружењем; имала си вероватно и каквих непријатности на седници?

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Пути).

ЛАЗИЋ

Увек се то дешава у тим удружењима.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Пути

ЛАЗИЋ

Теби мора да је тешко кад ми и не одговараш?

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Пружа му писмо)

Ево ти одговора.

ЛАЗИЋ

(Отвори писмо и загледа потпис)

Ружица? Која Ружица?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Наша.

ЛАЗИЋ

Па шта је ово?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Љубавно писмо, заказује састанак.

ЛАЗИЋ

Ружица? Па она је забога још дете.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па дабоме да је дете, али ето...

ЛАЗИЋ

(Загледа опет у писмо)

Мени ово не иде никако у главу. А ко је то Тома?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па ето пише ту: слатки Тома.

ЛАЗИЋ

И ово наша Ружица пише Томи?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Еј, благо мени, и ти си ми професор књижевности. Па зар ти ни то није јасно?

ЛАЗИЋ

Дете, па пише љубавно писмо! Невероватно, просто невероватно. Тек што је научила да пише, тек што је умочила перо па прва вежба — љубавно писмо. А даш јој на часу писмени задатак да опише шта је планина а она ти одговара: пла-

нина је велико брдо; даш јој да опише реку а она напише: река то је вода која тече. Пише велико слово иза запете, ставља знак усклика на крају упитне реченице.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Молим те остави се једанпут тих твојих професорских разглабања; зар не видиш да је ово тренутак кад треба да будеш отац?

ЛАЗИЋ

Видим.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Видиш, видиш! Не видиш ти ништа!

ЛАЗИЋ

Видим и ово, а видим и друго, много горе. Мислиш ти да је само ово зло?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да ниси сазнао још што?

ЛАЗИЋ

Није то само Ружица него и твој син.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Заре?

ЛАЗИЋ

Заре, дабоме. И он. — Добио сам још пре два-
естак дана писмо од директора да је напустио школу.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Знам, читала сам га.

ЛАЗИЋ

А пре недељу дана су донели решење којим је
истеран. Од тога доба никако и не долази кући
и не спава код куће а где спава не знам. Па и
то још није све. Свратио је пре три дана, уграбио
је моменат кад нико од нас није био код куће, у-
вукао се у моју собу за рад, обио фијоку на моме
столу, украо, чујеш ли, украо, упљачкао 430
динара. То је новац мојих малих гимназиста; они
сабирају пару по пару за феријалне излете; то је
мој разред скупио за последњих месец дана, сутра
сам требао тај новац да предам благајнику.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Господе Боже! Господе Боже!

ЛАЗИЋ

Ето, шта видим ја — а видиш ли ти?

Г-ђа ЛАЗИЋ

И то све сад кад имам толико пречих послова;
сад морам да разбијам главу оваквим ситницама
кад се морам сва заложити за много веће, много

узвишеније бриге. Веруј, видећеш, уверићеш се и сам да је све то интрига, интрига убачена споља да ме само омете, да омете акцију „Ујежа”. Удружење „Света Јелена” просто је позеленило од пакости због наглог задобијања угледа нашег удружења, због успеха, због... Ја просто верујем да ми је све то убачено у кућу.

ЛАЗИЋ

Убачено. Ко може да ти убаци то да ти ћерка пише љубавна писма, Софка да чува стражу, а син да обија фијоке. Ко то може да ти убаци?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Све то не би било да си ти отац?

ЛАЗИЋ

Све то не би било да си ти отац!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да си отац на своме месту па кад видиш да сам ја заузета јавним пословима а ти да се посветиш деци.

ЛАЗИЋ

Ја да се посветим деци а ти „Ујежу”? Је ли?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Било би пожелети од тебе као интелигентног човека, да то име Ујеж не изговараш са таквим

потцењивањем. Ти би морао мало озбиљније да схватиш циљеве нашега удружења.

ЛАЗИЋ

И кад их схватим, онда ја да чувам децу, је ли?

ПОЈАВА VIII

Г-ЂЕ ПЕТРОВИЋ и СПАСИЋ, ПРЕЂАШЊИ

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ми смо тако слободне.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Чим их види преображава се)

Извол'те, извол'те; ја вас с нестрпљењем очекујем. (Лазићу) Ти ћеш бити тако добар да нас ослободиш.

ЛАЗИЋ

Да! (Поклони се дамама и оде).

ПОЈАВА IX

ПРЕЂАШЊИ БЕЗ ЛАЗИЋА

Г-ђа ЛАЗИЋ

Извините, молим вас! Седите, забога седите!

Г-Ђе ПЕТРОВИЋ и СПАСИЋ

(Седају).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ја сам вас нарочито звала да се о извесним стварима споразумемо пре седнице. Ја мислим увек је боље овакав претходни споразум. На седници је који пут немогуће радити. Госпођа Арсић, на пример, која је уобразица да је велики беседник, код сваке ситнице тражи реч и држи километарске говоре.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

И увек једно исто, исте фразе, исте речи.

Г-ђа СПАСИЋ

Уби ме, та ме жена просто уби својим беседама. Знам их већ на памет. Ја просто не могу више да је подносим.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али, ако хоћете искрено да вам кажем, не остајете ни ви њој много дужни. Не дате јој просто да зине...

Г-ђа СПАСИЋ

А мислите, она мени остаје дужна. Знате ли како ме је сад прозвала; чула сам од једне моје пријатељице, прозвала ме Мица Барцелонка.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Откуд то сад?

Г-ђа СПАСИЋ

Из пакости, просто из пакости што сам јој преотела делегацију.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Оставимо дакле госпођу Арсић, да се вратимо на наше ствари.

Г-ђа СПАСИЋ

Дозволите ми, госпођо претседнице, да вас прекинем једним питањем.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Молим!

Г-ђа СПАСИЋ

Хоћу управо да вас замолим за један савет. Друштво за спаљивање мртваца „Пламен“, избрало ме је прекјуче, на годишњој скупштини за чланицу управе, па не знам да ли да се примим? Шта ми саветујете?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па, ја не знам. Припадате ли ви њима, јесте ли ви зато да будете спаљени после смрти?

Г-ђа СПАСИЋ

Ју, шта вам пада на памет. Нисам се палила за живота па ћу сад да се палим после смрти.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Е па онда, нема смисла ни да се примите за чланицу управе. Захвалите на поверењу и дајте оставку.

Г-ђа СПАСИЋ

Тако сам и сама мислила па опет, жао ме је. То је, признајете, лепа почаст бити у управи једног друштва; па онда, знате, једногласно су ме изабрали, па не бих хтела...

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Почаст јесте, ал' ако они вас из почасти спале?

Г-ђа СПАСИЋ

Знате шта ја мислим: да се ја примим али пре но што умрем да дам оставку.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ако би тако некако могли да удесите.

Г-ђа СПАСИЋ

Јер право да вам кажем, жао ми је да се не примим. Ја сам чланица (Броји на прсте) рачунајући ту и дечија обданишта, чланица сам у девет разних удружења, па бих хтела да испуним број десет.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ја сам видите све понуде разних удружења одбила да бих могла све своје време и све своје бриге да посветим нашем „Ујезу”.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ох, па да!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да пређемо дакле на бриге „Ујежа”. Да вам саопштим најпре једну малу непријатност, управо не непријатност, него незгоду. Ви знате да смо оно дете, које смо усвојили, послали „Материнском удружењу” и да нам га нису хтели примити јер немају места. Замолили смо ипак да га приме макар на пет шест дана док га збринемо али смо ми пропустили то да учинимо читавих пола месеца. Сад нам дете враћају.

Г-ђа СПАСИЋ

Ју, па шта ћемо, с њим?

Г-ђа ЛАЗИЋ

То се и ја питам.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ја мислим да би најбоље било кад би га дали каквој сиротој жени и плаћали јој?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Тако и ја мислим, само такву жену треба наћи. Знам једну добру, честиту старицу али, где да је нађем? (Сети се). Чекајте, можда ће моја Дана знати. (Устане и оде на лева врата). Дано, Дано!

ПОЈАВА X

ДАНА, ПРЕЂАШЊИ

ДАНА

(Долази из своје собе)

Добар дан желим.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Знаш ли ти, богати, где седи она тетка Савка, она старица?

ДАНА

Не знам.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Она је имала обичај погледаћ да уврати код нас.

ДАНА

Није одавно долазила.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Мислила сам њој да дамо дете; она је честита старица, умела би да га негује.

ДАНА

А које дете?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па оно што га је „Ујеж” усвојио, па враћају га из „Материнског удружења”. Нема места а ми

не знамо шта ћемо с њим. Баш сад бринем ту
бригу са госпођама!

ДАНА

Ја бих радо потражила ту тетку Савку, ал' не
знам кога да питам. А ако је не нађемо, шта ће-
те радити?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па наћи ће се већ каква жена.

ДАНА

Да, ал' не треба дете дати ма коме. (Сети се).
Не смем да се мешам у ваше ствари, ал' имам
једну добру идеју.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па да чујемо.

ДАНА

Не, ја ћу предложити мами кад будемо сами.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Зашто, то ваљда није нешто поверљиво?

ДАНА

Није, ал' не знам како ћеш ти то да примиш.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Реци да чујем.

ДАНА

Ти си ми, мама, причала да је мајка која је под-
бацила дете, највише апеловала на твоју племе-
нитост. Па ето... ово је збиља прилика да ту твоју
племенитост покажеш.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Не разумем те?

ДАНА

Немој дозволити да се то дете злопати по
сиротињским избицама.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па шта да радим с њим?

ДАНА

Узми га ти, мама, усвој га ти!

Г-ђе ПЕТРОВИЋ и СПАСИЋ

(Одобравају)

Одиста, одиста!

Г-ђа СПАСИЋ

То би одиста било лепо.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

И једно велико, једно племенито дело.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ал' шта ћу с дететом, забога?

ДАНА

Па где смо нас толики у кући, неће нам оно једно сметати.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Та није тешкоћа издржавати га, али треба и васпитавати дете.

ДАНА

Па кад си нас толике васпитала, ваљда можеш и то једно.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Госпођо претседнице, вама се може честитати. Ваша ћерка је потпуно наследила вашу душу, вашу узвишену племенитост. Ви јој одиста не можете одбити ову молбу.

Г-ђа СПАСИЋ

То би решење одиста било најбоље.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али забога није то тако лако решити се; треба размислити, треба и с мужем разговарати.

ДАНА

Па разговарај, мама.

Г-ђа СПАСИЋ

Знате шта, сад кад донесу дете а ви га лепо узмите на руке па га дајте господину на дар.

ДАНА

(Претрне)

А сад ће донети дете?

Г-ђа СПАСИЋ

Тек што га нису донели.

ДАНА

(Осети се нелагодно)

Сад ће га донети?... Мама, да те молим нешто. — Ја идем код једне моје другарице, па ћемо вечерас заједно у позориште и тамо ћу спавати. Је ли, мама?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Немам ништа против!

ДАНА

Ја бих одмах да идем! (Оде у своју собу).

ПОЈАВА XI

ПРЕЂАШЊИ БЕЗ ДАНЕ

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Одиста, госпођо претседнице, госпођица Дана је дошла на једну срећну идеју.

Г-ђа СПАСИЋ

И како би то лепо било примљено у нашој седници.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да, све је тако, истина је, али признаћете, није то тако обична ствар, велики је то терет и брига. Оставимо то питање засада.

ПОЈАВА XII

ДАНА, ПРЕЂАШЊИ

ДАНА

(Излази из собе са шеширом, обучена)

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ти идеш?

ДАНА

Да.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Госпођа се није још одлучила.

ДАНА

Навалите на њу, госпођо, пристаће. Добра је моја мама, пристаће. — Љубим руке, госпође. (Оде)

ПОЈАВА XIII

ПРЕЂАШЊИ без ДАНЕ

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да пређемо већ једном на оно што је главно и ради чега сам вас умолила да дођете к мени пре седнице. Ја имам намеру да на данашњој сед-

ници изнесем предлог да установимо своју поверљиву инспекцију. Објаснићу вам како и зашто мислим да би таква једна инспекција корисно послужила задаћама нашега удружења. Ја имам, видите (претура хартије) неколико достава. Ево на пример, ова: Далматинска улица 274. Мајка раденица у фабрици шећера, има кћер од 14 година која је по цео дан сама код куће. Несташна је и радо се игра са мушкарцима. Не видите ли већ унапред шта престоји тој породици? Задаћа би дакле била наше поверљиве инспекције, да ту мајку обиђе, да јој предочи све што је може очекивати и да је посаветује; да јој каже рецимо, нека напусти рад у фабрици и нека се скраси код куће ако жели да сачува дете а тиме и да одржи породицу.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

То да, али ако напусти рад у фабрици од чега ће живети?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Боље и нека гладује али нека сачува породицу.

Г-ђа СПАСИЋ

Сасвим, нека гладује!

ПОЈАВА XIV

СОФИ, ПРЕЂАШЊИ

СОФИ

(Долази споља носећи једно писмо и иде право Лазићевој соби)

Г-ђа ЛАЗИЋ

Шта је то?

СОФИ

Нека писма, дала ми госпођица Дана и рекла ми да их предам господину кад она оде од куће.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Добро!

СОФИ

(Оде у Лазићеву собу).

ПОЈАВА XV

ПРЕЂАШЊИ без СОФИ

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Наставља)

Ова друга достава је много деликатнија. Тице се једнога министарства, управо шефа у министарству — немојте захтевати да вам кажем ко је. То је жењен човек, има двоје деце али напада женски персонал у своме ресору.

Г-ђа СПАСИЋ

Па то није тако необично.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Не кажем да је необично али је ипак појава која нас мора забринути. Тај господин не само што тиме подрива темеље своје породице већ и многих других, јер међу женским персоналом има и младих, удатих жена.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Па шта би се ту могло учинити?

СОФИ

(Излази из собе Лазићеве и одлази напоље).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Можда би се, на један дискретан начин могао опоменути господин.

Г-ђа СПАСИЋ

Па да, могло би му се казати, нека изабере једну па нека не напада све редом.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али не забога, то би морало сасвим друкчије.

Г-ђа СПАСИЋ

Не знам како другаче. Кад би ми себи поставили за задаћу да саветујемо људе да не напа-

дају женске куд би нас то одвело. Не би целога живота стигле да се насаветујемо. Право да вам кажем, ја не бих могла тако нешто да примим на себе, јер не видим како ви то замишљате. Одем ваљда у министарство и јавим се начелнику. Он ме врло љубазно прими и пита ме чиме ми може бити на услузи а ја њему: „Дошла сам, господине начелниче, да вам саветујем да не нападате на женски персонал!” — Ето, видите сами да то не иде; ја бар не бих могла тако нешто да примим на себе.

ПОЈАВА XVI

ЛАЗИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ЛАЗИЋ

(Појави се узбуђен на вратима собе)

Марија!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Шта је?

ЛАЗИЋ

Ја бих морао да разговарам с тобом.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Добро, доцније, кад останем сама.

ЛАЗИЋ

Ја морам што пре да разговарам с тобом.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па добро, рекла сам ти већ, доцније, кад останем сама.

ЛАЗИЋ

Ствар је хитна.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па нећу ваљда због некакве твоје хитне ствари да прекидам конференцију. Зваћу те.

ЛАЗИЋ

(Маше очајно рукама и повуче се у собу).

ПОЈАВА XVII

ПРЕЂАШЊИ без ЛАЗИЋА

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Наставља)

Ако вас поменути случај буни, радознала сам шта ћете рећи на овај случај. (Узима нову хартијцу). То ми је у највећем поверењу саопштено; тиче се двоструког рушења породице. Два млада брачна пара живе у присном пријатељству и слози. Не одвајају се, увек су заједно, увек једно код другога. Али тај на око тако лепи однос има и своју ружну страну, — четворострано неверство. Шта ту да радите где су две породице у питању?

Г-ђа СПАСИЋ

Па, кад се они слажу, онда ту нема шта да се ради.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али забога, како ви то схватате ствари?

Г-ђа СПАСИЋ

Па да! Друга би ствар била да ту постоје какви сукоби и размирице, ал' кад они врло лепо живе, зашто ми да се мешамо.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Но, јесте ли чули! Морам вам рећи, госпођо Спасић, да сте се ви потпуно изменили откад сте постали чланица управног одбора друштва „Пламен”!

Г-ђа СПАСИЋ

Нећете ваљда тиме да кажете да сам се упалила?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Не то, али ме одиста буни што свему опонирате. Добро, 'ајд да видим шта ћете казати за овај случај који је одиста врло интересантан. (Вади цедуљу). Млада и лепушкаста собарица у служби код господина П. М. остала је бременита. — Кривац је господин П. М., муж једне красне госпође и отац двоје деце. Шта сад ту да се ради? Ако

прогоните господина, ви рушите једну породицу; ако га не прогоните ви сте његов саучесник у греху. 'Ајде, шта би ви ту радили?

Г-ђа СПАСИЋ

Ништа! Ја уопште не бих увлачила „Ујеж” у та питања ванбрачне деце; ено оно једно смо узели па нам сад толике бриге задаје.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па добро, нека друштво „Пламен” прими на себе бригу о тој деци.

Г-ђа СПАСИЋ

Ви мени опет „Пламен”. Шта има ту „Пламен“; неће ваљда спаљивати ванбрачну децу.

Г-ђа ЛАЗИЋ

То питање ванбрачне деце не може се тако једноставно посматрати. Са гледишта нашега удружења, са становишта одржања породице, намеће се овакво схватање те појаве: Има две врсте ванбрачне деце: једна је она којој су мајке неразумишљене девојке, лишене родитељског надзора, пуштене у свет без заштите и остављене саме себи. Не увек лакомисленост, често и нужда је узрок паду ових девојака. Код тога случаја нису криве толико те грешнице колико је криво само друштво. Друга врста су оне девојке које посрћу морално из беса и лакомислености и ако су збринуте и ако

су заштићене родитељском бригом... У овом слушају су криви родитељи, на првом месту мајка девојачка, којој мора бити најпреча брига да бди над својом ћерком.

ПОЈАВА XVIII

ЈОВАН, ПРЕЂАШЊИ

ЈОВАН

(Долази споља носећи дете)

Ево, госпођо, донео сам оно дете по вашој наредби.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ох, да! (Прихвати дете, госпођама). Ето наше брига. Добро, Јоване, ви можете ићи!

ЈОВАН

Молим! (Оде).

ПОЈАВА XIX

ПРЕЂАШЊИ без ЈОВАНА

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па сад? Шта ћемо сад?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

(Као и Спасићка одмах су пришле детету и загледају га).
Тако лепо детенце.

Г-ђа СПАСИЋ

(Узима га у руке)

Ох, ово има бар шест кила.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Зар ниједна од вас не зна коју сироту жену која би могла дете примити?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Можда има, треба размислити, треба се и распитати. Али, госпођо, верујте, ипак би најсрећније решење било кад бисте ви то узели.

Г-ђа СПАСИЋ

Па ето и ваша вас ћерка тако лепо моли.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ви би тиме неизмерно задужили удружење „Ујез”.

Г-ђа СПАСИЋ

А удружење би могло да се прими да буде кум детету, па би могло приредити врло лепу свечаност.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Не, не, госпође, не тражите то од мене. Ја имам већ пуну кућу деце а имам и иначе толико брига, где би се ја могла посветити једном одојчету. Не, на то се не би могла никако да решим.

Г-ђа СПАСИЋ

Слушајте, госпођо председнице, ја ћу вама нешто врло искрено рећи. Ви видите добро да се она госпођа Арсић напела и увртела себи у главу да она буде председница нашега удружења. Зато, она и држи сваки час неке научне говоре и шпикује их са страним речима. Па зар нисте ви, Бога вам, приметили да је на претпрошлој седници њој застала кнедла овде у грлу кад ви прочитасте оно цедуљче где се вама обраћа и рачуна се на вашу племенитост. И само зато, видите, да то сузбије, да се она покаже племенитија, предложила је да удружење усвоји дете, те мени истера двеста динара месечно из џепа, јер ја сам само њој за инат толико дала. Зар ви то нисте приметили?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па јесам, приметила сам, не кажем да нисам.

Г-ђа СПАСИЋ

Е зато би ја видите, да сам на вашем месту, сад показала њој да сте ви још племенитији. Усвојте дете, вратите јој њених двадесет динара па да видите како ће госпођа кандидаткиња за претседницу да спусти оволики нос.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Одиста, одиста!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Право да вам кажем, тај ваш разлог није неоснован.

Г-ђа СПАСИЋ

Та како неоснован.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Да госпођа Арсић има бубицу да буде претседница то је и мени познато а да је оном приликом хтела да се покаже племенитија од вас, то је јасно као дан.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Тај ћемо јој успех лако избрисати. Ево ја се одлучујем да усвојим дете и још овога тренутка споразумећу се с мужем. (Пође његовој соби али пошто се)

ЛАЗИЋ

(Јавља на вратима)

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Застане)

Врло добро, дошао си као поручен.

ПОЈАВА XX

ЛАЗИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ЛАЗИЋ

(На вратима, држећи хартију у руци)

Ја морам са тобом да говорим.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Саслушај ме претходно. Судбина је хтела да нека очајна мајка упути ово дете...

ЛАЗИЋ

(Тргне се кад се помене дете, које се налази на рукама г-ђе Спасић)

Дете? Зар је ту?!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Чекај, саслушај ме! Судбина је хтела да нека очајна мајка...

ЛАЗИЋ

Откуд ово дете? Ко га је донео?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али чекај забога, немој бити пргав. То је дете било упућено нашем удружењу, ми смо у забуни, не знамо шта ћемо с њим. Госпође су мишљења да га ја усвојим.

ЛАЗИЋ

(Згранут)

Да га ти усвојиш?

Г-ђа ЛАЗИЋ

А и наша Дана, и она ме је молила.

ЛАЗИЋ

Дана? Она те молила? Она, је ли?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па да!

ЛАЗИЋ

А где је она? Где је она? (Одлази вратима) Дано!
Дано!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Није код куће.

ЛАЗИЋ

Где је?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Не знам.

ЛАЗИЋ

Ако не знаш ти, Софи ће знати. — (На вратима)
Софи? Софи?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али шта ће ти?

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

(Лазинки)

Господин је тако узрујан?!

ПОЈАВА XXI

СОФИ, ПРЕБАШЊИ

СОФИ

Молим!

ЛАЗИЋ

Где је госпођица Дана?

СОФИ

Не знам, она је само казала да неће вечерас долазити кући.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да, то је и мени рекла.

ЛАЗИЋ

Неће, неће! Неће доћи! Добро, идите Софи!

СОФИ

Молим! (Оде).

ПОЈАВА XXII

ПРЕЂАШЊИ БЕЗ СОФИ

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ти си узбуђен?

ЛАЗИЋ

Разуме се да сам узбуђен.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па ипак, реци, слажеш ли се с тим да усвојимо ово дете?

ЛАЗИЋ

(Осорно)

Слажем се, усвој га!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ти то тако некако кажеш, као да ти није по вољи. Ја бих желела да то буде по мојој и твојој доброј вољи.

ЛАЗИЋ

Није овде у питању добра воља... Усвој га, па то ти је!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Али како ти то говориш. Шта хоћеш тиме да кажеш?

ЛАЗИЋ

Удаљи ове госпође па ћу ти казати.

Г-ђе ПЕТРОВИЋ и СПАСИЋ

(Увређено се дижу на ноге)

Г-ђа ЛАЗИЋ

Какав је то тон. Госпође су моје најинтимније сараднице, пред њима можемо разговарати о тим општим стварима.

ЛАЗИЋ

О општим можемо али не можемо о нашим.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Ми ћемо се најрадије удаљити.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Не, молим вас, останите! (Лазићу). Говори дакле већ једанпут јасно, да те разумем.

ЛАЗИЋ

Пред госпођама?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Пред госпођама, да!

ЛАЗИЋ

(Ломи се, хтео би да проговори па се уздржи)

Не, не могу, нећу пред њима да говорим.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Дозволите, дакле, госпођо да се ми удаљимо.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Не, не, не! Ја баш сад желим да останете. (Лазићу). А тебе молим да се не правиш загонетан, већ говори.

ЛАЗИЋ

(У тешкој узбуђености)

Кад би ти знала... Зар свој рођени срам да износим пред светом?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ти смишљаш, ти измишљаш нешто, јер ниси храбар да кажеш неистину.

ЛАЗИЋ

Нисам храбар, признајем да нисам храбар, али рећи ћу ти, рећи ћу ти је, чуј: усвој то дете, усвој га, јер га мораш усвојити.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ти не владаш више собом, ти не знаш шта говориш.

ЛАЗИЋ

(Ван себе од узбуђења)

Усвој га, јер то је твоје унуче!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Запрепашћено)

Ђорђе!

ЛАЗИЋ

Да, твоје унуче!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Плане)

То није истина, ти си клеветник свога рођеног детета; ти си безочни клеветник.

Г-ђе ПЕТРОВИЋ и СПАСИЋ

(Око ње)

Стишајте се, госпођо!

ЛАЗИЋ

Не верујеш, је ли? Она те је молила да усвојиш то дете; она је измакла из куће кад је дете донето и изјавила да неће ни вечерас доћи; она је провела двадесет дана на селу; она је дала ово писмо Софи; да ми га преда тек кад она измакне од куће. А знаш ли шта пише, у овоме писму? У писму је

рачун за тих двадесет дана проведених на селу,
рачун санаторијума за порођаје. (Баца о писмо у лице)
На, закити се овим писмом, на!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Господе Боже! (Цикне и посрне).

Г-ђе ПЕТРОВИЋ и СПАСИЋ

(Притрче, прихвате је и спуштају у фотељу)

Забога! Забога!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Очајно)

Не могу, не могу, не могу да поднесем то!
(Загрца).

Г-ђе ПЕТРОВИЋ и СПАСИЋ

Приберите се, забога!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Грцајући)

Зашто? Зашто? Зашто та казна, јесам ли је
заслужила? (Скочи на мужа). Ти си, ти си крив!

ЛАЗИЋ

Да, ја сам крив.

Г-ђа СПАСИЋ

(Поверљиво госпођи Петровић)

Сад већ почињу објашњења; 'ајде да се ми
што пре удаљимо.

Г-ђа ПЕТРОВИЋ

Разуме се! (Лазички). Драга госпођо, нама ћете дозволити да се удаљимо. Незгодно је, увиђате и сами да је незгодно.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Хвала вам! (Узме дете и преда га Лазичу). Придржи! (Испраћа госпође и заборавља очас на све што је преживела и преображава се у претседницу Ујежа). Ја вас дакле молим, госпође, размислите о предлогу који сам вам учинила. Једна поверљива инспекција била би снажно средство за сузбијање свих појава које руше породицу и одговарала би у свему високим циљевима које је наше удружење себи поставило. Ми морамо без колебања веровати у наш принцип: без здраве породице нема здравога друштва, без здравога друштва нема ни здраве државне заједнице.

Г-ђа СПАСИЋ

Да, да!

Г-ђа СПАСИЋ

До виђења, госпођо!

Г-ђа ЛАЗИЋ

До виђења!

Г-ђе ПЕТРОВИЋКА и СПАСИЋКА

(Јаве се Лазичу и оду).

ПОЈАВА XXIII

ЛАЗИЋ

(Хоће да јој преда дете)

Г-ђа ЛАЗИЋ

Задржи га себи; то је плод твоје кривице, то је грешка твоје савести.

ЛАЗИЋ

(Очајно седне и метне дете на крило)

Дакле, ја сам кривац?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да си ти човек, да си ти отац, ти би већ давно увидео да се неко од нас двоје мора посветити и кући, породици; увидео би да ми не можемо и једно и друго посветити се јавним пословима а кућу оставити незбринуту и дићи руке од породице.

ЛАЗИЋ

Увидео сам ја то.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Па кад си увидео, зар ниси могао доћи ни до каквог закључка?

ЛАЗИЋ

Дошао сам до закључка.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Каквог?

ЛАЗИЋ

Дошао сам до закључка да ти треба да напустиш твоје „Ујеже” па да се вратиш кући.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Ја?

ЛАЗИЋ

Ти, дабоме!

Г-ђа ЛАЗИЋ

Да би теби дала времена да дечурлији држиш некаква предавања, да се завлачиш по библиотекама и, уза све то, бленеш у неке звезде. То сам и очекивала од тебе; знала сам ја да сви ви људи тако ситно, тако кратковидо гледате у живот. — Зар ти, човече, божји, не увиђаш шта би то значило напустити једно удружење, у ствари један покрет, који својим узвишеним циљевима надмаша све ваше ситничарске свакодневне послове. И још да напустим удружење и цео покрет сада када сам претседница, када заузимам положај на коме ми завиди педесет од сто жена. Зар ти то ниси кадар да увидиш?

ЛАЗИЋ

Кадар сам, ал' мислим да би то управо одго-

варало циљевима вашег друштва кад би се ти вратила кући.

Г-ђа ЛАЗИЋ

Из тебе говори госпођа Арсић.

ЛАЗИЋ

Каква госпођа Арсић?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Госпођа која је болесна од пакости што сам ја претседница. И све што ти говориш то су њене речи; она ти их је казала.

ЛАЗИЋ

Јесте, она ми је послала и ово дете.

Г-ђа ЛАЗИЋ

То дете ти је послао Бог као казну што си дигао руке од породице.

(Споља се чује Заретов глас. Он се очајно дере: Нећу! Нећу!)

ПОЈАВА XXIV

ЗАРЕ, АГЕНТ, ПРЕЂАШЊИ

АГЕНТ

(Улази напред, чврсто држећи за руку Зарета. Агент је у цивилу, пристојно одевен)

Господине професоре!

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Кад спази сцену, остане у месту окамењена и забезекнута)

ЗАРЕ

(Исплази се мајци)

Шта си разрогачила очи као да си видела жирафу?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Господине, шта је то?

АГЕНТ

Из пажње према господину професору, упутио ме је господин шеф кривичног отсека да вам саопштим: ваш син са једном организованом бандом од шест другова извршио је ноћас похару мануфактурне радње Ранковић и компанија.

ЛАЗИЋ

Мој син?

Г-ђа ЛАЗИЋ

Је ли то могуће, господине?

АГЕНТ

Похватани су на делу а код вашег сина нађени су и ови обијачки алати. (Вади из џепа свежањ калауза и показује)

Г-ђа ЛАЗИЋ

Несрећниче!...

ЗАРЕ

Шта „несрећниче“; изићи ће ми слика у новинама пре него твоја.

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Окреће очајно главу)

Водите га, водите ми га с очију!

АГЕНТ

Молим!

ЗАРЕ

(Полазећи)

Па пошљите ми коју пару за цигарете. (Оде са агентом).

ПОЈАВА XXV

Г-ЋА ЛАЗИЋ и ЛАЗИЋ

(Најпре се дуго и немо гледају).

Г-ђа ЛАЗИЋ

Видиш ли?

ЛАЗИЋ

Видим, а видиш ли ти?

(Телефон зазвони).

Г-ђа ЛАЗИЋ

(Прихвати слушалицу)

Ало! Јест, бога ми, имате право, седница. Ју,

мал' нисам сметнула с ума. — Ево ме одмах.
(Натакне шешир, скупи папире и полази) Ја имам седницу!
(Оде нагло).

ПОЈАВА XXVI

ЛАЗИЋ, СУШИЋ

ЛАЗИЋ

(Гледа тупо лево и десно, узме столицу, метне је пред суфлерницу па уморно седне а дете метне на колена те се забринуто и резигнирано загледа у њега).

СУШИЋ

(Долази споља без колица и остаје код врата)

Добар дан.

ЛАЗИЋ

(Дигне главу, окрене се и погледа)

Без колица?

СУШИЋ

Без колица али са оставком. (Показује акт). Успео сам, господине: новине су донеле моју слику, под насловом „Човек с колицима” и моја жена није имала куд, поднела је оставку коју сам ево донео да предам госпођи. Моја је жена код куће и доји дете. (Говорећи то он прилази све ближе Арсићу, спази дете и изненади се). Шта је то, забога, господине професоре?

ЛАЗИЋ

(Резигнирано)

Ујеж!

СУШИЋ

Ујеж?

ЛАЗИЋ

Да, Ујеж!!!...

ЗАВЕСА

ПОСЛОВИЦА

Државна библиотека

С В И Њ А

Комедија у два чина

ГОСПОЋИ О.

Драга госпођо,

У више сте ми махова исповедили жељу да се пред једним ужим кругом пријатеља и породице, окушате у глуми. У дугим разговорима ми смо заједнички претурали у сећању репертоар, не би ли нашли која би рола одговарала Вашем темпераменту, Вашим манирима и Вашим склоностима, и када нисмо успели, Ви ми рекосте: „Кад бисте Ви хтели да што напишете!”

У познатој својој слабости према дамама а прецењујући своју снагу, ја сам Вам то лакомислено обећао, заборављајући на свој реуматизам, бронхијал, енфизему и срчани замор. Међутим, десило се да је баш све то, што ми је отежавало да Вам напишем ролу, у ствари омогућило ми да Вам је напишем.

Мене су лекари натерали да овога лета пођем на одмор и нарочито ми нагласили да би то имао бити и физички и душевни одмор. Прописана ми је тога ради нарочита дијета: незаморно шетање по чистом зраку, лака храна и што мање узбуђивања и напрезања. Препоручено ми је још

да избегавам сваки рад, или, ако би баш хтео што да пишем то би морало бити само нешто лако, ведро, нешто што не замара, нешто без емоција и са што мање калорија. Ето ти прописи, којих сам се врло строго придржавао, омогућили су ми да напишем овај дијетални комад за Вас, овде под клавом борове шуме, разгаљен маестралом који допире са морске пучине.

Знам већ унапред да ће се Ваше утанчано естетско осећање бунити због овако неестетскога наслова комада али га, на жалост, нисам могао избећи. Тај и такав наслов има несумњиво многе рђаве али има и једну добру страну. Једна од рђавих страна му је на пример то, што ми онемогућава да комад, који сам за Вас написао, Вама и посветим а добра му је страна та: што ће се међу дилетантима, који ће због једноставности технике и малог броја лица комад радо прихватити, моћи лако и без неминовних потреса да подели. Ви знате да код дилетаната обично букти амбиција да играју насловну ролу и да та амбиција изазива често ривалства и злу вољу. Овде је то искључено, код овога комада нико се неће пограбити да игра насловну ролу.

Предајући Вам, драга госпођо, овај рукопис, користим се да поновим изјаве симпатија које су мој непроменљиви осећај према Вама.

Јуна 1935 године

Београд на мору.

Б. Ђ. Нушић

Л И Ц А:

Нина
Никола
Ђорђе
Газдарица.

ПРВИ ЧИН

Укусно намештена соба која чини пријатан утисак.

ПРВА ПОЈАВА

НИКОЛА

(Седи за столом са телефонском слушалицом на уху. Лице му је озарено задовољством и изненађењем ради онога што чује на телефону)

Ама је ли то могуће; ти, ти, баш ти? Немој се чудити, забога, што непрестано понављам то питање али не могу чисто да верујем; не могу да дођем себи од изненађења. Реци ми, молим те, кад си стигао, где си одсео, како изгледаш и не знам већ шта пре да те питам? Где си, молим те, да одмах дођем? Доћи ћеш ти, је ли? Врло добро, врло добро, само пожури, нестрпљив сам да те видим. Да, Дечанска 76, други спрат десно. Али пожури, молим те! Да, да, пожури молим те! До виђења! (Оставља слушалицу и одлази десним вратима). Нина! Нина! Нина! (Чује се отуда као одзив женски глас). Оди молим те, али одмах!

ДРУГА ПОЈАВА

НИНА, НИКОЛА

НИНА

(У кокетној јутарњој хаљини)

Шта је то тако хитно?

НИКОЛА

(Усхићен)

Једна необично пријатна вест; обрадовао сам јој се као мало дете, веруј ми! (Пољуби је).

НИНА

То као израз радости?

НИКОЛА

Да, јер кажем ти, обрадовао сам се као дете. Замисли мој друг, мој нераздвојни друг из младости... То је тако пријатно изненађење да те ја морам још једанпут пољубити. (Љуби је).

НИНА

Али ја из тих твојих пољубаца још не видим у чему је ствар?

НИКОЛА

Чућеш, одмах ћеш чути. За то сам те и звао, да поделимо радост. Седи молим те! (Узме је за руку и одведе канапету). То је, видиш, мој најбољи друг из младости.

НИНА

Ко?

НИКОЛА

Па ја сам ти, чини ми се, често говорио о једноме своме пријатељу из младости?

НИНА

О ономе што је у Америци?

НИКОЛА

Да, о њему. То је мој једини и мој најбољи друг и пријатељ. Имао сам брата, рођенога брата, па никада нисмо били тако блиски и тако присни као ја и Ђорђе. Делили смо свако добро и зло, он није имао тајне за мене а ја их нисам имао за њега.

НИНА

Све си ми то већ казивао.

НИКОЛА

Он је пре три године отишао у Америку. Одвек је он тако идеалисао да се отисне у свет и, кад се једном дочепао инжињерске дипломе, кад је стекао мало праксе па и зарадио нешто, рекао ми је једног дана: „Ја одох!“ и оде одиста. Тек ми се после седам месеца јавио из Сент-Луја; писао ми је да је запослен у некој фабрици. Јавио ми се затим још два три пута.

НИНА

Знам, читао си ми његова писма.

НИКОЛА

Јест, имаш право, читао сам ти. Последње године није ми се више никако јављао. Ни речи!

Ја сам му писао и писао али ни речи одговора.
И сад, замисли, одједном...

НИНА

Јавио ти се?

НИКОЛА

Јавио ми се али лично. Замисли, стигао је и за који час ћу га видети. Можеш мислити како сам се изненадио. Седим, читам новине, кад наједанпут телефон. Узмем слушалицу и, мал' је нисам испустио од изненађења. Он ми говори а ја га не разумем, не верујем телефону и збунио сам се, не умем да говорим.

НИНА

Па шта ти каже?

НИКОЛА

Да је стигао, да је овде, да ће доћи.

НИНА

Одакле телефонира?

НИКОЛА

Ето, то га нисам ни питао! Па дабоме да га нисам питао кад сам се збунио. И не само то, него нисам га уопште ништа питао, само сам га молио да дође, да што пре дође. (Нервозно устаје) Па добро, што га нема; он би већ могао бити овде...

НИНА

Немој бити нестрпљив, дођи ће.

НИКОЛА

Како би било да му пођем у сусрет?

НИНА

Али куда, не знаш ни одакле је телефонирао?

НИКОЛА

Па да, могли би се размимоићи. (Седа опет крај Нине). Ми ћемо га задржати на ручак, је ли?

НИНА

Разуме се!

НИКОЛА

Ја те молим, Нина, буди што љубазнија према њему, што љубазнија.

НИНА

Па да, забога!

НИКОЛА

Хтео бих, знаш, да осети како се ја према њему нисам ни мало изменио зато што сам се оженио. И још нешто, хтео би да види да сам ја и моју жену убедио да у њему гледа мога најмилијега друга.

НИНА

Треба ли да обучем нарочиту хаљину?

НИКОЛА

Али не, забога, никакво устручавање, никакве форме, таква каква си. У осталом ти изгледаш тако дражесна. (Пољуби је). Немаш се шта пред њим устручавати; то је човек врло природан, врло обичан. (Опет нервозан). Па ипак, могао би већ доћи; не разумем што га нема.

НИНА

Ала си ти нестрпљив!

НИКОЛА

(Ослушкује)

Чуј, канда неко разговара са нашом девојком пред вратима. То ће бити он! (Одјури вратима, отвара их широм и кад спази Ђорђа он кликне) Он је! (Грли се срдочно са њим на самоме прагу собном). Он је, он је! (Уводи га).

ТРЕЋА ПОЈАВА

НИНА, НИКОЛА, ЂОРЂЕ

НИКОЛА

(Нини)

Ето, ето, то је он! (Загрли га опет. Њему). А ово, ово је моја мила женица. (Загрли њу). Ти видиш, ја сам

толико срећан што сам те опет видео да сам се чисто подетињо. (Хоће опет да га загрли).

ЂОРЂЕ

Али дозволи да поздравим госпођу. (Љуби јој руку).

НИНА

Добро нам дошли! Учинили сте нам доиста велику радост. Мој Никола је толико срећан а и ја уживам у његовој радости.

НИКОЛА

Ти не можеш веровати како сам се изненадио на телефону. (Измиче се). Чекај, молим те, да те загледам мало. Па ниси се Бог зна колико променио. Преплануо си мало и онако, имаш нечега грубљег у изразу; иначе онакав каквог те знам.

ЂОРЂЕ

Па шта је то три године...

НИНА

Али седите, забога!

НИКОЛА

Седи, дабоме!

НИНА

(Седа на канапе и нуди Ђорђу место крај себе)
Изволте!

ЂОРЂЕ

(Седне).

НИКОЛА

(Седне на столицу према њима)

И ти си могао пуну годину дана да ми не пишеш ни речи?

ЂОРЂЕ

Опрости. Запао сам у једну бескрајно удаљену фарму, имао сам да монтирам неке гигантске пумпе тамо. Да сам ти писао, не би ти за годину дана стигло писмо.

НИНА

А кад сте стигли у Београд?

ЂОРЂЕ

Пре два дана.

НИКОЛА

(Скочи)

Шта кажеш, пре два дана??! (Нини). Чујеш ли ти то; он је овде већ два дана и тек ми се данас јавља. Е то, да знаш, то ти никад нећу опростити, никад упамти!

ЂОРЂЕ

Ти знаш мене, не волим никоме да сам на терету.

НИКОЛА

Али какав би то терет био?

ЂОРЂЕ

(Нини)

Комбиновао сам овако: Тек година и нешто дана како се оженио: мали, скроман стан, гнездо за двоје младих. Знам га какав је: и поред све тескобе понудио би ми и захтевао би од мене да се код њега уселим.

НИКОЛА

Разуме се!

ЂОРЂЕ

И да бих му то осујетио, смислио сам да нађем себи стан, да се сместим па тек онда да се јавим.

НИКОЛА

(Нини)

Ето, ето, јесам ли ти казао, ето такав је он!

НИНА

Па јесте ли бар нашли угодан стан?

ЂОРЂЕ

Доста угодан. Две светле собице, једна за спавање а једна за рад. Газдарица мало брбљива али уредна и чиста; трамвајска станица пред кућом. А згодно је што имам и телефон, истина на газ-

даричино име али је у мојој соби, могу се увек послужити њиме.

НИНА

То је врло згодно.

НИКОЛА

Јеси ли ми се с тога телефона јавио?

ЂОРЂЕ

Да.

НИКОЛА

(Вади парче папира и писаљку)

Реци ми број телефона ако ми затреба?

ЂОРЂЕ

Тридесет седам, двадесет и шест, нула,

НИКОЛА

(Записује)

А мене ако затребаш потражи ме преко централе Министарства саобраћаја или мој кућни телефон. Видећеш број у књизи.

НИНА

Је ли вам далеко стан?

ЂОРЂЕ

У Милетиној улици.

НИКОЛА

(Нини)

Ето, сад можеш да видиш какав је то човек. Два дана овде, узео стан и тек кад се обезбедио да га не могу позвати код себе, он ми се јавио.

НИНА

Мој муж ми је увек говорио да сте ви помало особењак.

ЂОРЂЕ

Не видим да је то неко особењаштво што сам нашао стан.

НИНА

Па то већ не, али то ваше лутање по далеком свету.

ЂОРЂЕ

Па и то је тако обична ствар.

НИКОЛА

За њега је то обична ствар!

НИНА

Одиста, шта је то што вас је тамо, у велики свет привлачило?

ЂОРЂЕ

Мени се још ђаком увртела у главу жеља за нечим далеким и непознатим. Та ме жеља није на-

пуштала ни кад сам ушао у живот. Помислио сам тада: зашто чекати, зашто залазити дубље у живот, у обавезе, у односе. Зар није боље сад, док сам слободан свега да задовољим ту жељу и — отиснуо сам се у свет.

НИКОЛА

(Нини)

Ето, чула си га, ето такав је он!

НИНА

Па јесте ли се бар задовољили; не жалите ли што сте три године провели у туђини?

ЂОРЂЕ

Не, не жалим. Видео сам много штошта и научио се много чему. Истина и намучио сам се мало; погдекад и злопатио али на крају крајева све се то заборави.

НИНА

И сад?

ЂОРЂЕ

Сад? Сад ево ме, ту сам!

НИКОЛА

И сад га мајци нећемо више пуштати.

ЂОРЂЕ

Не мислим ни сам, заситио сам се туђине.

НИКОЛА

А кадар си ти! (Нини). Кадар је он опет једног дана да ми каже: ја одох. Знам ја њега.

НИНА

(Ђорђу)

Потражићемо већ начина да вас задржимо.

ЂОРЂЕ

(Смеје се)

Зар има начина?

НИНА

Како да не! Знате шта раде поморци са баркама које су лако везане па се откидају и беже на пучину; вежу их гвозденим ланцима за копно.

ЂОРЂЕ

Мислите дакле, да би и мене требало везати гвозденим ланцима?

НИНА

Не гвозденим, то нису увек тако поуздани ланци али брачним ланцима на пример...

НИКОЛА

Да, да, као што мачку стрпају у џак, тако њега треба стрпати у брак.

ЂОРЂЕ

(Смеје се).

НИНА

Јесте ли који пут помишљали на женидбу?

ЂОРЂЕ

Искрено ћу вам рећи, никад!

НИНА

Па да, били сте до сад окупирани другим жељама.

ЂОРЂЕ

И другим жељама и другим бригама. Има тако много ствари о којима треба најпре мислити.

НИНА

Признајем, али доћи ће и то на ред.

ЂОРЂЕ

Можда, не знам.

НИНА

А кад дође на ред, дајте ми реч да ћете мени поверити ствар.

НИКОЛА

Па разуме се, коме би другом, ми смо му најпречи.

НИНА

Морали би само унапред знати ваш укус: во-
лите ли црнке или плавуше?

БОРЂЕ

Али од куд знам кад нисам на то ни мислио.

НИНА

Па ипак, морате тек имати свој укус.

НИКОЛА

Моја те жена то пита из чисте обазривости, јер
ако је та госпођица, на коју она можда мисли, црн-
ка, да за времена почне фарбати косу плаво а ако
је плавуша да је почне фарбати црно.

НИНА

То није недуховито, али ја озбиљно питам, ин-
тересује ме господинов укус.

БОРЂЕ

Али ја уопште немам укуса.

НИНА

Но, но, но, то је већ американски одговор.
Морате се оставити тих навика које сте донели
отуд. Или се ви можда не мислите женити?

БОРЂЕ

Не мислим. Не знам да ли ћу кадгод променити
мишљење али засад не мислим одиста.

НИНА

Плашите се можда брака? Чудновато је то одиста да се брака највише плаше они који га не познају. Личе ми на децу која се плаше онога бау-бау а и не знају шта је то.

НИКОЛА

А кад би ти знао како је брак лепа ствар, нарочито кад човек има тако милу женицу као што сам је ја нашао.

ЂОРЂЕ

Верујем! (Он је до сад већ био освојен утиском који је на њега учинила Нина и што се дуже разговара о женама и о браку он је погледом све више прожидије и не скида очију са ње).

НИКОЛА

Зар ти, болан, не би волео да имаш крај себе једно мало, пријатно, љупко створење које ће те ујутру пољупцем пробудити и чији ће те осмех одмах на почетку дана разгалити? Зар не би волео да имаш крај себе једно љупко створење које ће ти по цео дан чаврљати, причати, брбљати пуно, пуно слатких глупости; створење које ће те наљутити зато да би те после загрљајем одљутило и које ће заплакати зато да би после осмехом утрло сузе.

НИНА

Чујете ли, чујете ли, то је читава поезија

и то вам говори човек који никад није био поета
док се није оженио.

ЂОРЂЕ

(Расејано колута очима, хотећи да се ослободи утиска
под којим је)

Да, да, да!

НИКОЛА

Па забога, људи да се разгале, да имају према
коме своје осећаје да изразе, држе у кући кана-
ринку, мачкицу, кученце. А жена је видиш све
то, и кученце које се умиљава и мачкица која се
мази и преде на колону и канаринка која скакуће
и весело пева.

ЂОРЂЕ

Да, да! (Окреће главу да не гледа више Нину).

НИНА

Ти казујеш господину само поезију брака али
брак има и својих добрих реалних страна. Када
сте брижни, ви и не слутите колико вас може да
окрепи блага реч женина; када сте болесни ви и не
слутите како исцељује топла рука женина, кад вам
се дотакне чела; када сте малодушни... (Она сад тек
види да је он окренуо главу). Па ви и не слушате шта
вам ми говоримо?

НИКОЛА

Па дабоме да не слуша, нема храбрости да слуша. Ето, такав је он!

ЂОРЂЕ

(Узнемирен, узбуђен, уједанпут скочи и пође као да би хтео да побегне од нечега).

НИНА

(Изненађена)

Шта је?

НИКОЛА

(Устао је и сам)

Шта ти је наједанпут?

ЂОРЂЕ

Ништа, али хтео би да пођем.

НИНА

Како, зар ви нећете са нама ручати?

НИКОЛА

Зашто и питаш, зар би могло друкчије бити?

ЂОРЂЕ

(Бранени се)

Ја бих вас молио да ме ослободите, имам извесних обавеза.

НИНА

Имате можда кога свога?

НИКОЛА

Та нема, нема он нигде никога овде; ни брата,
ни сестре, ни тетке, ни стрине.

НИНА

Онда не разумем.

ЂОРЂЕ

За данас ми опростите. Други пут, ја ћу већ
доћи други пут.

НИНА

Али забога зашто, зашто други пут?

НИКОЛА

Та какви други пут!

НИНА

Верујте, то би и Николу и мене тешко забо-
лело.

НИКОЛА

Не могу ја ни претпоставити да би он смео...
Ти ћеш данас ручати са нама.

НИНА

Остаћете, је л' те?

НИКОЛА

Разуме се да ће остати.

НИНА

Реците: да!

ЂОРЂЕ

(Једва)

Па добро, најзад. Ја нисам био рад да вас узнемиравам.

НИНА

Али какво узнемиравање; ви нам само чините радост. Реците ми шта волите, шта најрадије једете?

ЂОРЂЕ

Све, не пробирам.

НИНА

Па ипак шта радије? Хоћу сама да издам наредбе у кујни. Волите ли кувано или печено месо?

ЂОРЂЕ

Сасвим свеједно.

НИНА

Оставите, дакле, мени како наредим. (Пође).

НИКОЛА

Пошљи девојку да нас понуди ликером. (Ђорђеу). Или би ти радије једну домаћу ракију?

БОРЂЕ

Не, хвала, не пијем ништа.

НИНА

У осталом, ја ћу се одмах вратити. (Оде).

ЧЕТВРТА ПОЈАВА

БОРЂЕ, НИКОЛА

НИКОЛА

Слушај, драги мој, одиста си ти чудан човек. Ти да помислиш на то да не ручаш код мене! Сама та помисао је већ злочин, разумеш ли, злочин!

БОРЂЕ

Је ли отишла?

НИКОЛА

Ко?

БОРЂЕ

Твоја жена.

НИКОЛА

Отишла је.

БОРЂЕ

Е онда ти могу рећи: ја нећу ручати код тебе.

НИКОЛА

(Згранут)

Шта кажеш?!

ЂОРЂЕ

(Подвлачи речи)

Ја нећу ручати код тебе.

НИКОЛА

Јеси ли ти богати при себи, шта је теби?

ЂОРЂЕ

Ја нећу ручати код тебе.

НИКОЛА

А зашто?

ЂОРЂЕ

То ти не могу рећи, довољно је кад ти кажем да нећу ручати код тебе.

НИКОЛА

То није довољно; ја имам права да ми се каже и зашто, иначе је то увреда.

ЂОРЂЕ

Ако сматраш да је увреда, ја те молим за опроштење, али ја нећу ручати код тебе.

НИКОЛА

(Не може да дође к себи)

И ти то баш озбиљно...

ЂОРЂЕ

И ја те молим за дозволу да одмах идем.

НИКОЛА

Како да идеш?

ЂОРЂЕ

Тако, треба да идем, морам ићи.

НИКОЛА

Слушај, драги мој, реци ти мени искрено: је л' се ти то шалиш?

ЂОРЂЕ

Не, не шалим се.

НИКОЛА

Но, јеси ли чуо, то већ прелази сваку меру. Ти ми мораш објаснити такво понашање.

ЂОРЂЕ

Ако морам објаснићу ти, само други пут.

НИКОЛА

Замисли шта ће рећи моја жена кад чује да си отишао?

ЂОРЂЕ

Немој јој ни казивати.

НИКОЛА

Како, немој јој ни казивати, па видеће да ниси овде.

БОРЂЕ

А ти онда реци: отишао је!

НИКОЛА

А хоће ли она рећи: а зашто је отишао?

БОРЂЕ

Рећи ће.

НИКОЛА

И шта онда да јој кажем?

БОРЂЕ

Ништа.

НИКОЛА

Ништа, ништа. Мислиш ти да је једној жени довољно ништа?

БОРЂЕ

Онда реци ма шта, што ти падне на памет.

НИКОЛА

Ја просто не разумем шта је то с тобом. Ни онај Ђорђе, ни дај Боже! Други човек. Рећи ћеш, био си у Америци; па добро, брате, тамо си могао

и бити американац али не можеш ти тек овде, у
мојој кући, бити американац.

ЂОРЂЕ

Тако је, увиђам да је тако и зато је управо
потребно да се што пре удаљим. Дозволи дакле!
(Пружа му руку).

НИКОЛА

(Стане пред њега)

Ни корака, разумеш ли! Само преко мога мр-
твог тела!

ЂОРЂЕ

Ја те најозбиљније молим да од свега не пра-
виш никакво питање и да ме пустиш да идем.

НИКОЛА

Како, зар да се не опростиш ни са мојом
женом?

ЂОРЂЕ

Па... боље, веруј, боље да се не опростим.

НИКОЛА

Значи, она је та која те је увредила?

ЂОРЂЕ

Али, човече божји, нико ме није увредио.

НИКОЛА

Она те је увредила, то је јасно као дан.

ЂОРЂЕ

Али не, кад ти кажем.

НИКОЛА

Не можеш ме разуверити, она те је увредила, и она те мора молити за опроштење. (Пође вратима).
Зваћу је одмах!

ЂОРЂЕ

(Стане пред њега)

Не, ти нећеш звати твоју жену, радије ћу ти рећи зашто идем.

НИКОЛА

(Врати се)

Реци дакле.

ЂОРЂЕ

Рећи ћу ти. Најзад и дужан сам као другу и пријатељу да ти речем, ако ни због чега а оно бар да те спречим да ме други пут не позиваш у кућу.

НИКОЛА

Говори да чујем!

ЂОРЂЕ

Да сам знао да је твоја жена лепа, ја не

бих рескирао да ти дођем у посету; звао бих те да се састанемо код мене или где на другом месту.

НИКОЛА

Пре свега, моја ће ти жена бити врло захвална на комплименту а затим, не разумем што би њена лепота могла бити сметња да ми дођеш?

ЂОРЂЕ

Јер ми се допада.

НИКОЛА

Но па?

ЂОРЂЕ

Не разумеш ме, јер ти ја не говорим европским језиком поезије; ја ти говорим, реалним, американским језиком.

НИКОЛА

И шта те речи: „допада ми се” значе на американском језику?

ЂОРЂЕ

Превешћу ти их, али ти морам претходно нешто објаснити. Мораш знати да сам се ја тамо, у новоме свету, у многومه изменио и не гледам више на ствари и појаве као некада. Ја немам о женама више оно мишљење које сам некада имао. Навикнут тамо да на ствари реално гледам, ја у жени не видим ништа више до жену.

НИКОЛА

Па шта би друго хтео да видиш?

БОРЉЕ

Не разумеш ме. Ви у жени видите поезију — тако сам је и ја некада посматрао и схватао, али сам се, видиш, сада привикао да друкче гледам на њу као и на све остале појаве. Ви на пример видите чашу воде и најпре запажете како је бистра као кристал, како је чиста као суза, како је свежа као душа девојачка а ми тамо видимо да је то само чаша добре воде и зато што је то, ваља је попити. Ви видите на пример јагње и запажете најпре на њему бело меко руно, сладан и нежан поглед, љупко блејање а ми тамо не видимо сву ту поезију, ми видимо јагње које ваља појести и поједемо га без поезије.

НИКОЛА

Али са салатом?

БОРЉЕ

То да.

НИКОЛА

Е па видиш та салата, то је ипак поезија.

БОРЉЕ

Можда! Ето, дакле, видиш, ја сам се тамо, у оној средини, навикао да тако мислим и о жени. За

мене је свака жена, дакле и твоја, само једно о-
свежавајуће срество, рецимо шампањ или оранжада,
или лимунада...

НИКОЛА

Значи за тебе је моја жена лимунада?

ЂОРЂЕ

Не кажем, на против твоја ми се жена више до-
пада но многа друга. Има нечег топлог и слатког
у гласу, има нечег изазивачког у погледу, има једно
лепо извајано тело...

НИКОЛА

Ама немој ти мени густирати моју жену.

ЂОРЂЕ

Не, али ти говорим да бих оправдао себе.

НИКОЛА

Како оправдао? Ја тебе просто не разумем.

ЂОРЂЕ

Употребићу дакле обичнији речник, да би ти
било јасније.

НИКОЛА

Ја те молим.

ЂОРЂЕ

Ја сам ти, драги пријатељу мој, свиња, права
свиња, разумеш ли, и то ти кажем пре но што ти

будем дао прилике да ми ти то кажеш. Ја твоју жену гледам очима каквима је не би смео гледати као твој пријатељ; у њеној близини место осећања пријатељства рађа се код мене осећај пожуде и ја га не могу да одстраним. Кад проговори, кад се насмеши, кад ми се приближи, ја сав задршћем пожудом и навлачи ми се мрак на очи. И ето, ти сад хоћеш, је ли, да седнем за твој сто, да једем твој со и хлеб а твоју жену, жену свога пријатеља да гледам пожудним погледом, да задршћем кад јој опазим голо раме, да успламтим кад завири у разрез на грудима, да...

НИКОЛА

(Згади се)

Па ти си одиста свиња!

ЂОРЂЕ

Сам сам ти то признао ал' ти би зато могао мени да признаш да сам ипак племенита и узвишена свиња, јер да сам обична, ја бих друкче поступао, онако како сви чине; претварао би се и пред тобом би скривао своја осећања.

НИКОЛА

(Боно)

То си одиста могао учинити, уштедео би ми једно болно разочарање.

ЂОРЂЕ

Хтео сам да будем исправан пријатељ.

НИКОЛА

Треба ваљда и да ти се захвалим?

ЂОРЂЕ

То не али... увиђаш ваљда и сам сад, да је боље да се ја удаљим?

НИКОЛА

(Оборио главу, потиштен).

ЂОРЂЕ

Да идем, је ли?

НИКОЛА

Иди!

ЂОРЂЕ

Ми се можемо видети само ван твоје куће; немој ме никада позивати јер најзад, под оваквим околностима, увиђаш ваљда и сам да би било врло, врло незгодно.

НИКОЛА

Не могу просто да дођем к себи; је ли то одиста могуће да ти, ти ниси кадар толико себе са-владати?

ЂОРЂЕ

Можда бих и могао када си ти присутан али се може десити да рецимо не затекнем тебе код

куће већ њу саму и... у том случају ја не бих могао гарантовати за себе, не бих могао...

НИКОЛА

Свињо! Иди молим те, иди што пре!

ЂОРЂЕ

Хвала, збогом!

НИКОЛА

Збогом!

ЂОРЂЕ

(Оде).

ПЕТА ПОЈАВА

НИКОЛА, затим одмах НИНА

НИКОЛА

(Гледа за њим запањен па рашири руке и слегне раменима као кад би хтео рећи: „Шта би ово по Богу људи!“).

НИНА

(Долази весело)

Све је у реду... (Изненади се) А где је твој пријатељ?

НИКОЛА

(Збуњено)

Који мој пријатељ?

НИНА

Какво је то питање? Наш гост.

НИКОЛА

А он? Он је отишао.

НИНА

(Изненађено)

Отишао? Како отишао, вратиће се ваљда?

НИКОЛА

Не верујем, не, неће се вратити!

НИНА

Али на ручак?

НИКОЛА

Неће доћи ни на ручак.

НИНА

Како неће доћи? Не разумем; шта то значи, објасни ми?

НИКОЛА

(У све већој забуни)

Он је одиста хтео... па да, казао је то и теби... хтео је да руча код нас, кад... наједанпут заболи га нешто овде. То се код њега чешће дешава јер он, знаш, пати од слепога црева. Сећам се још док смо били студенти, жалио ми се на своје слепо црево.

НИНА

И зато што га је заболело слепо црево, он је

отишао, не сматрајући за потребно ни да ме сачека, ни да се извини, ни да се опрости са мном?

НИКОЛА

То је одиста непажња са његове стране, али, ето, такав је он.

НИНА

Толико непажње не могу претпоставити ни код највећег простака. Не, Никола, то о слепом цреву изгледа врло неозбиљна прича. Мора да је по среди што крупније. Да се нисте завадили?

НИКОЛА

Па најзад, зашто да кријем, завадили смо се.

НИНА

Зар при првом сусрету; зар после толико радости? Озбиљно сте се завадили?

НИКОЛА

Врло озбиљно, дошло је до врло крупних речи.

НИНА

Никола; забога!

НИКОЛА

Да, да, до врло крупних речи; он је сам себи; рекао да је свиња.

НИНА

А ти?

НИКОЛА

Ја сам то одобрио.

НИНА

Ти?

НИКОЛА

Да!

НИНА

То је онда одиста морало бити штогод врло крупно. Око чега сте се завадили забога?

НИКОЛА

Око чега? (Збуни се). Тако, завадили смо се, реч по реч...

НИНА

Али, око чега?

НИКОЛА

(Сети се)

Ах да, ево око чега: замисли, он мени тврди да је американски долар стабилна монета.

НИНА

А ти?

НИКОЛА

А ја... (Сасвим збуњен). Ја управо не знам шта сам ја тврдио али, замисли, он мени тврди да је долар стабилна монета.

НИНА

И због тога што је он тврдио да је долар стабилна монета ти си му рекао да је свиња?

НИКОЛА

Не, то је он сам себи рекао.

НИНА

А ти си потврдио?

НИКОЛА

Да!

НИНА

Е јеси чуо, Никола, то већ прелази сваку меру. Шта то значи спрдати се тако са женом; ја нисам дериште, ја не дозвољавам да се тако понашаш према мени.

НИКОЛА

(Љуби је)

Али, мила моја, немој тако примити к срцу.

НИНА

(Заплаче се)

Све је то детињаста лаж што ми говориш. Зашто ме лажеш, зашто ми не кажеш истину?

НИКОЛА

Само зато, мила моја, што сам рад да те поштедим.

НИНА

Да ме поштедиш; како да ме поштедиш?

НИКОЛА

Јер кад бих ти казао истину, тебе би то јако потресло.

НИНА

Ако, ја хоћу да знам истину!

НИКОЛА

Добро, али ја скидам одговорност са себе ако те ствар потресе.

НИНА

Ја хоћу да знам истину.

НИКОЛА

Добро, нека буде! Ево дакле у чему је ствар... (Досећа се шта ће да каже). Дакле та ствар о којој говоримо, мислим знаш на понашање мога пријатеља овом приликом...

НИНА

Никола, ти опет шепртљаш, ти се спремаш нешто да слажеш.

НИКОЛА

Боже сачувај! На против, решен сам да ти кажем сушту истину.

НИНА

Па говори.

НИКОЛА

Ти се сећаш је ли, позвала си га на ручак и он је пристао, је ли?

НИНА

Да, па даље?

НИКОЛА

Дакле он је пристао и то је било пријатно и мени и теби, јер најзад један друг из детињства са којим је везана сва моја прошлост, са којим се нисам видео пуне три године и при овоме сусрету он се понашао као права свиња.

НИНА

Али због чега, реци једном због чега?

НИКОЛА

Па због тога што ти се није извинио, отишао је, а није се ни опростио с тобом.

НИНА

Никола, ти опет нешто увијаш?

НИКОЛА

Ама шта имам да увијам, зар не видиш да сасвим отворено говорим. Дакле, ти си га позвала...

НИНА

Па добро, позвала сам га, то си већ три пут рекао.

НИКОЛА

Јер сам рад да ти све испочетка објасним. Пошто си га позвала, дакле, и он тај позив примио, ти си отишла у кујну, је ли?

НИНА

Да!

НИКОЛА

Е, ето видиш да ти истину говорим.

НИНА

Па онда?

НИКОЛА

Па онда, као што знаш, нас смо двојица остали сами...

НИНА

(Нестрпљиво)

Никола, хоћеш ли већ једном говорити или...

НИКОЛА

Па разуме се да ћу говорити, казаћу све, зашто да не кажем? Дакле остали смо нас двојица сами и разговарали смо као ево ја и ти сад. Разговарамо ми тако, разговарамо, разговарамо, кад одједанпут, сасвим изненада, дође један дечко и донесе писамце, сасвим мало писамце. Он га отвори, прочита и пребледе.

НИНА

Зашто забога?

НИКОЛА

Пребледе, па шчепа шешир и само узвикну: „Тетка ми је на самрти а станује чак на Врачару; морам журити да је затечем у животу!” То рече па одјури као олуј. Ето ти!

НИНА

(Претварајући се да верује)

Сиромах човек!

НИКОЛА

Да, тако ми га је жао!

НИНА

Па што ми забога све то ниси одмах казао?

НИКОЛА

Нисам хтео, знао сам да би те то јако потресло.

НИНА

Шта би ме потресло?

НИКОЛА

Па тетка, тетка на самрти. Признаћеш да је то једна трагедија.

НИНА

Каква трагедија?

НИКОЛА

Па тетка на самрти.

НИНА

Да, одиста, то је једна велика твоја трагедија.

НИКОЛА

Моја? Зашто моја?

НИНА

Јер од свих данашњих твојих лажи, ова је тетка највећа. Ти си сасвим заборавио да си ми сам пред њим казао да он нема овде ни брата, ни сестре, ни тетке, ни стрине и да нема уопште нигде никога.

НИКОЛА

(У забуну)

Јесам ли ти тако рекао? Врло је могуће, врло је могуће, јер ти нисам смео друкче рећи само да поштедим његову осетљивост.

НИНА

Какву сад осетљивост опет?

НИКОЛА

Он врло нерадо говори о тој тетки. Та тетка има једну мрачну историју; она је из љубоморе убила ножем свога мужа и од тога доба су је прозвали „крвава тетка”. У породици увек сви избегавају да помену и име те „крваве тетке”. Ето, само зато сам ја пред њим рекао да и нема тетке.

НИНА

(Одлучно)

Доста! Нећу више да слушам те лажи.

НИКОЛА

Па да, најбоље је и да не говоримо више о томе.

НИНА

Верујем, то би ти желео да не говоримо, али, говорићемо. Говорићемо и то озбиљно, јер сам ја данас доживела два тешка разочарања.

НИКОЛА

Каква разочарења?

НИНА

Прво, уверила сам се да си кадар слагати ме а друго, уверила сам се да ти то чиниш из пре-

велике нужде да би могао сакрити неки много већи грех.

НИКОЛА

Какав грех сад опет?

НИНА

Из свега твога понашања, јасно је као дан да ти имаш неку велику тајну из твојих момачких дана, коју опрезно кријеш од мене.

НИКОЛА

Али не забога!

НИНА

Јесте, јесте! И твој пријатељ ту тајну зна и пошто је честит човек — тако си ми бар ти говорио — он би ми је могао рећи. Ето тога си се сетио кад сам малочас отишла у кујну; од тога си се уплашио и због тога си ти сам отерао твога пријатеља. Јесте, јесте, ти си га отерао.

НИКОЛА

Уверавам те да нисам.

НИНА

И назвао си га свињом.

НИКОЛА

Али, не забога, он је сам себе тако назвао.

НИНА

И то је лаж, који би човек сам себе назвао свињом?

НИКОЛА

Па не би, дабоме, овде код нас не би, али тамо, у Америци, то је обичај.

НИНА

Ти се још и спрдаш самном, срам те било! (Бризне у плач). Ти си ме варао још док ме ниси познавао; варао си ме и кад си ме узео, варао ме и сад.

НИКОЛА

Али не, душо, веруј ми, не!

НИНА

Не верујем ја теби ништа више, ја се морам видети с њим.

НИКОЛА

С ким?

НИНА

С твојим пријатељем. Позови га одмах да дође.

НИКОЛА

Ах, не, он неће доћи, гарантујем ти да неће доћи.

НИНА

Онда идем ја к њему.

НИКОЛА

(Згранут)

Шта?! Таман!

НИНА

Хоћу, идем!

НИКОЛА

То никада, је си ли чула, то да ми ниси више
никада ни поменула.

НИНА

Па добро, ја ћу му писати.

НИКОЛА

То, најзад...

НИНА

Која беше његова адреса?

НИКОЛА

Улица Жоржа Клемансоа, само не знам број.

НИНА

Опет лаж, опет нова лаж. Срам те било, ти си
огрезао у лажи. Зар мислиш да нисам упамтила
да је Кнез Милетина улица?

НИКОЛА

Јест, богами, Кнез Милетина. Збунио сам се, знаш, знао сам да је неки војвода из нашег првог устанка.

НИНА

Па Жорж Клемансо војвода из нашег првог устанка?

НИКОЛА

А не! Жорж Клемансо није уопште учествовао у нашем првом устанку.

НИНА

Па није дабоме! Пошто не знамо број куће, разговарају с њим телефоном. Који беше број?

НИКОЛА

(Тражи по џеповима цедуљицу на којој је записао али не може да је нађе)

Не могу нигде да нађем цедуљицу на којој сам записао.

НИНА

(Смеје се)

Ето, ето! Тим твојим шепртљањем ти само појачаваш моју сумњу. Зар ти мислиш, богати, да ја нисам упамтила број телефона: тридесет седам, двадесет шест, нула. Упамтила сам га, само сам хтела да те кушам.

НИКОЛА

Ти тако добро памтиш цифре?

НИНА

Ову сам цифру зато тако лако упамтила што има везе са нама, са нашим браком.

НИКОЛА

Какве везе?

НИНА

Тридесет седам, то су твоје године; двадесет и шест, то су моје године а нула — то је наш брак.

НИКОЛА

(Изненађен)

Како наш брак нула?

НИНА

Нула. Од тренутка када сам се уверила да ме лажеш, наш брак је нула.

НИКОЛА

Слушај, Нина; нула то је ситна цифра али је крупна реч.

НИНА

Ти знаш врло добро, да смо се ми као вереници заклели да једно друго никад, никад не пре-

варимо; да једно другоме само истину говоримо. Ти си, међутим, данас просуо читав сноп лажи предамном и тиме си ме разрешио заклетве и дао ми права да и ја тебе лажем.

НИКОЛА

(Ухвати се тога као котве спасења)

Сасвим, врло добро! Знаш шта, слажи и ти мене штогод па смо квит!

НИНА

Зар тебе није срамота да овако отворено признаш своје лажи и зар ти верујеш да ћеш на овако јевтин начин да будеш квит. Ја се пре свега нећу смирити док не сазнам ону тајну.

НИКОЛА

Ама коју тајну?

НИНА

Ону твоју тајну из младости, због које си о-терао пријатеља с ручка. Ја те још једном позивам и преклињем: реци ми је! Боље је да ми је сам исповедиш, јер ако је сазнам од твога пријатеља — а ја ћу је сазнати у то буди уверен — онда је све доцкан!

НИКОЛА

Па јесте, ако је од њега сазнаш, онда је доцкан.

НИНА

Нећеш дакле да се исповедиш? (Загрдне се плачем и падне у фотељу). Боже мој, Боже мој, ја сам тако несрећна, тако несрећна!...

НИКОЛА

(Прилази јој)

Али, умири се, дете моје, ти ниси несрећна, веруј ти ниси несрећна! (Хоће да је пољуби).

НИНА

(Одгурне га и скочи гневно)

Иди, иди у трпезарију и ручај за тебе и за онога пријатеља који зна твоју тајну.

НИКОЛА

А ти?

НИНА

Ја дотле нећу сести с тобом за сто, док не сазнам праву истину. (Оде нагло у своју собу).

НИКОЛА

(Очајно гледа за њом, затим седне и зањиха главом).

Ето, ето, шта је кадра да почини свиња кад је пустиш у башту!

ЗАВЕСА

ДРУГИ ЧИН

Ђорђева гарсонијера. Пристојно намештена собица са столом за писање и телефоном на њему. Једна врата у дну а друга воде лево. Пећ скривена параваном.

ПРВА ПОЈАВА

ГАЗДАРИЦА, затим ЂОРЂЕ

ГАЗДАРИЦА

(Старија, проседа жена са наочарима на носу, седи за столом за писање и баца карте одбрајајући кажипрстом по седам размештених карата и мумлајући неразговетне речи).

ЂОРЂЕ

(После извесне паузе долази с поља)

Добар дан!

ГАЗДАРИЦА

(Изненађена његовим доласком)

Добар дан! (Скочи и скупља карте). Ју, извините!

ЂОРЂЕ

Гледали сте у карте мало?

ГАЗДАРИЦА

Шта ћу. Знате како је, свако воли да завири у судбину.

ЂОРЂЕ

Па стоји ли вам што добро?

ГАЗДАРИЦА

Стоји ми велики добитак.

ЂОРЂЕ

То је добро. А држите лоз ваљда?

ГАЗДАРИЦА

Не држим.

ЂОРЂЕ

Па нашта онда очекујете велики добитак?

ГАЗДАРИЦА

Ех, кад Бог хоће!

ЂОРЂЕ

(Хотећи да прекрати разговор)

Да, да, кад Бог хоће. (Он седа за сто и пали цигарету).

ГАЗДАРИЦА

(Пошла је па се сети и враћа се)

Ах, да! Тражили су вас телефоном, господине.

ЂОРЂЕ

Телефоном? Ко би мене могао тражити телефоном кад нико и не зна?

ГАЗДАРИЦА

Један женски глас.

ЂОРЂЕ

(Сети се)

Ах, да! Био сам јутрос у посети једноме своме пријатељу и казао сам му број вашег телефона. Сад се сећам. А велите женски глас?

ГАЗДАРИЦА

Да, женски глас. Пита најпре за број куће.

ЂОРЂЕ

Ви сте казали?

ГАЗДАРИЦА

Наравно.

ЂОРЂЕ

Није вам ништа више казао тај женски глас?

ГАЗДАРИЦА

О да! Пита кад сте ви код куће?

ЂОРЂЕ

А ви сте рекли?

ГАЗДАРИЦА

Нисам могла ништа одређено казати. Рекла сам: господин је тек два дана код мене на стану, не познајем му још навике.

ЂОРЂЕ

Врло добро!

ГАЗДАРИЦА

И рекла сам: јавите се кроз сат или два телефоном, господин ће вероватно бити код куће.

БОРЂЕ

Ако би се поново јавио, било мушки или женски глас, ви ћете одговорити да нисам код куће.

ГАЗДАРИЦА

Молим, како год желите! (Пође па се опет врати). А нисам вас ни питала, како сте задовољни са постељом; желите ли можда још један јастук или лакши покривач, или...?

БОРЂЕ

Ништа, ништа нарочито не желим, врло сам задовољан.

ГАЗДАРИЦА

Ја се старам да задовољим своје кирајџије. То је већ позната ствар да код мене кирајџије седе по годину, две па и три. Господин Пера који је седео пре вас овде, остао је пуне две године и шест месеца и не би још напустио стан да се није оженио. А и господин Сима, који је пре њега становао, напустио је стан само зато што се оженио. Па даће Бог ваљда па ће и са вама тако бити. Знате како кажу, кад се нешто двапут деси, десиће се и трећи пут. Две каријџије су се из овога стана ожениле па ће извесно и трећи.

БОРБЕ

Онда ћу ја врло дуго седети код вас.

ГАЗДАРИЦА

Што, не мислите се зар скоро женити? Бога-ми, грешите, ако ће човек већ да се жени, боље раније.

БОРБЕ

То ако ко мисли женити се, а ако не мисли?

ГАЗДАРИЦА

Мој покојни отац је увек говорио: ко поштује природу тај се жени а онај који се не жени значи да не поштује природу.

БОРБЕ

Тако? А шта је био ваш покојни отац?

ГАЗДАРИЦА

Био је поштар, разносио је писма по кућама, али је иначе био велики философ.

БОРБЕ

Да, то се види. А он се рано женио?

ГАЗДАРИЦА

И изродио је једанаесторо деце у браку.

БОРБЕ

То значи да је необично поштовао природу.

ГАЗДАРИЦА

Него! А кад је већ реч о томе, могу вам, разуме се у поверењу, рећи да овде у суседству станује једна врло лепа госпођица, па ме је већ јутрос рано питала: „Шта је, сусетко, ви опет имате новог кирајцију?“ А то се питање односи на вас.

ЂОРЂЕ

А тако је та госпођица извесно питала и кад се уселио г. Пера?

ГАЗДАРИЦА

Да, и за њега је питала: Шта, сусетко, ви опет имате новог кирајцију?

ЂОРЂЕ

А и за г. Симу ваљда?

ГАЗДАРИЦА

Па да, и за њега.

ЂОРЂЕ

Па то се она доста давно распитује о вашим кирајцијама?

ГАЗДАРИЦА

Ех да, мора се признати, то је мало зрелија девојка.

ЂОРЂЕ

Мислио сам.

ГАЗДАРИЦА

Али иначе одлична прилика, добра домаћица
и зна да свира.

ЂОРЂЕ

Главно је то што зна да свира.

ГАЗДАРИЦА

Па да, то се данас тражи. Могу вас, ако же-
лите, упознати са њеном породицом?

ЂОРЂЕ

Хвала, не волим засад да правим познанства.
Можда доцније. (Напољу се чује звонце).

ГАЗДАРИЦА

Извините, неко звони. (Оде напоље и тек што је
изишла враћа се). Једна госпођа жели код вас.

ЂОРЂЕ

(Узнемири се)

Госпођа, која госпођа?

ГАЗДАРИЦА

Да је уведем?

ЂОРЂЕ

(Збуњен)

Овај... па да, шта могу друго, уведите је.

ГАЗДАРИЦА

(Пропушта Нину а сама се повлачи)

ДРУГА ПОЈАВА

НИНА, ЂОРЂЕ

ЂОРЂЕ

(Кад је спази, скочи изненађен)

Ви?

НИНА

Знала сам да ће вас то изненадити.

ЂОРЂЕ

А Никола?

НИНА

Ја долазим без његовога знања.

ЂОРЂЕ

Налазим, да нисте то требали чинити.

НИНА

Морала сам доћи, нисам могла више издржати.

ЂОРЂЕ

А шта је то што вас је довело?

НИНА

Па понудите ми најпре да седнем.

БОРЂЕ

Ах, да. Изволте сести молим вас!

НИНА

(Седне)

Тако, сад извол'те ви сести! (Нуди му место крај себе).

БОРЂЕ

(Пође да седне па се тргне и седне на столицу према њој).

Радије седим на столици.

НИНА

Дакле, одмах ћу вам рећи чега сам ради дошла. Забринула сам се необично ради вашег слепога црева. Патите ли ви одавна од слепога црева?

БОРЂЕ

(Изненађен)

Слепо црево, какво слепо црево? Ја не знам ни да ли га имам.

НИНА

Тако! И данас нисте имали напад?

БОРЂЕ

Али какав напад?

НИНА

Врло добро, врло добро! А онда, хоћете ли бити тако добри да ми кажете: шта мислите ви о

американском долару, налазите ли ви да је то стабилна монета?

ЂОРЂЕ

Боже мој, какво чудно питање?

НИНА

Знам ја да је чудно али вас ипак молим, одговорите ми.

ЂОРЂЕ

Ја о долару не мислим ништа; ја се уопште не бавим тим монетарним питањима, никад се нисам ни интересовао.

НИНА

(Задовољна)

Врло добро, врло добро! А сад још једно питање: како је вашој тетки?

ЂОРЂЕ

Каквој тетки?

НИНА

Па оној што станује на Врачару, оној што је на самоти?

ЂОРЂЕ

Али ја немам никакву тетку.

НИНА

Ја вас разумем, вама је непријатно то да признате, али кад ја већ знам.

ЂОРЂЕ

Шта знате?

НИНА

Знам целу мрачну историју ваше кржаве тетке.

ЂОРЂЕ

Боже мој, о чему ви то говорите; каква мрачна историја, каква кржава тетка?

НИНА

Што се буните, говорим вам о оној тетки која је из љубоморе ножем убила свога мужа, коју сте ви у породици прозвали „кржава тетка” и о којој ви избегавате и да разговарате.

ЂОРЂЕ

Госпођо, верујте, ја сам у великој забуни; ја вас ништа не разумем; ваши су разговори тако чудни.

НИНА

Знам ја да ме ви не разумете и да су моји разговори чудни, али ви ћете се уверити и да су врло важни. Зато вас молим поновите ми још једанпут: патите ли ви од слепога црева?

ЂОРЂЕ

Али не!

НИНА

Интересујете ли се за стабилност долара?

ЂОРЂЕ

Не!

НИНА

Имате ли тетку?

ЂОРЂЕ

Не!

НИНА

Е, видите, све те лажи сручио је данас предам-
ном ваш пријатељ Никола, само да би оправдао ва-
ше бегство са ручка. За мене је одмах било јасно
да је све то лаж али је исто тако било јасно да
постоји неки други, много већи разлог због којег
сте ви данас онако поступили.

ЂОРЂЕ

(У забуну је, ћути и гледа у земљу).

НИНА

Ја вас молим лепо, реците ми искрено: зашто
сте побегли од мога љубазнога позива који сте ви
уосталом и примили и зашто сте пропустили чак
и да се опростите са мном?

ЂОРЂЕ

Госпођо, немојте тражити да вам то кажем.

НИНА

А, дакле, тајна је велика, значи моја је сумња потпуно оправдана.

ЂОРЂЕ

Верујте, госпођо, нема ту никакве тајне; немате шта да сумњате.

НИНА

Узалуд вам је покушај да је сакријете; такве је покушаје чинио и мој муж. Зар не би било лепо од вас као пријатеља мога мужа, да ми отворено и искрено кажете у чему је ствар?

ЂОРЂЕ

Ви тражите нешто што је немогуће.

НИНА

Мој муж ме је увек уверавао да сте ви честит човек и ја сам очекивала...

ЂОРЂЕ

Немојте ништа очекивати.

НИНА

Зар сте ви кадри да одбијете молбу једној дами, жени вашег пријатеља?

ЂОРЂЕ

Кад би знали, госпођо, у како ме тежак положај доводите?

НИНА

Ја ћу стрпељиво сачекати да се ви поколебате; да у вама превлада центлмен.

ЂОРЂЕ

Нећете дочекати; то што тражите ја вам не могу рећи.

НИНА

(Лукаво)

А ако ја ипак знам?

ЂОРЂЕ

(Тргне се)

Шта знате?

НИНА

Разлог због којег сте побегли данас с ручка.

ЂОРЂЕ

Ја не могу веровати да вам је Никола то могао рећи.

НИНА

О, да, рекао ми је. Разуме се не одмах али кад се већ био спетљао у све оне лажи које сам

вам малочас набројала; када сам већ употребила и сва друга средства: сузе, несвестицу. Он је врло слаб према мојим сузама.

БОРЂЕ

(Згранут)

И рекао вам је?

НИНА

Да!

БОРЂЕ

Па што сте онда дошли к мени?

НИНА

Дошла сам да се уверим; да ли је то истина што ми је рекао?

БОРЂЕ

Да се уверите? Али како да се уверите?

НИНА

Да ме ви уверите.

БОРЂЕ

(Збуњен)

Али, госпођо, забога... (Узбуњен). То је ужасно!

НИНА

Очекујем, дакле, господине...

ЂОРЂЕ

Је ли то могуће, забога, да ви то желите?

НИНА

Горим од нестрпљења.

ЂОРЂЕ

(Узбуђено шета и сам себе савлађује)

То је ужасно; то је ужасно!

НИНА

Боже мој, што вас то толико доводи у забуну.
Ја сам вас увек замишљала као одлучнијега, храбријега...

ЂОРЂЕ

Та храбар сам ја, само ипак... Никола је мој пријатељ.

НИНА

Па шта то смета?

ЂОРЂЕ

О, Господе Боже, па ипак, ипак ја му не бих смео на очи изаћи.

НИНА

Верујте, не заслужује он те обзире кад се тако понаша према мени.

БОРБЕ

(Притисне шакама очи да би их угасио; он преживљује очајан тренутак и после дуже борбе најзад се одлучи)

Госпођо, ја вас молим, идите, идите одмах!

НИНА

Каква је то грубост, терати једну даму из куће.

БОРБЕ

Идите, тако вам Бога!

НИНА

Не, господине, ја се нећу маћи док не сазнам оно ради чега сам дошла.

БОРБЕ

Али, госпођо, приберите се, забога; како могу, како смем?

НИНА

Што ви ствар тако трагично схватате, кад је она тако једноставна?

БОРБЕ

Знам ја да је једноставна али не смем, моја савест, ваша част.... Не, не, не, не... ја вас пре-клињем, идите!

НИНА

Не, чекаћу, ја се још увек надам да ћете се ви решити!

ЂОРЂЕ

(Хукће очајно и чупа се за косе)

Госпођо, ја сам принуђен да се прихватим последњег средства, јер немам више снаге да се борим сам са собом. Или идите, само што пре, само што пре, или: ја ћу рећи вашем мужу да сте били код мене.

НИНА

Та ме грубост не би изненадила с ваше стране али ја не видим да је то тако велики грех што сам дошла к вама.

ЂОРЂЕ

Ако је то мало, рећи ћу му још; рећи ћу да сте ми чинили понуде да преваримо вашег мужа.

НИНА

(Згрануто)

Шта? Зар сте ви, ђентлемен из новог света, кадри и таквим средствима да се служите?

ЂОРЂЕ

Ја морам, принуђен сам или... идите!

НИНА

Зар сте ви кадри чак и да клеветате. Е па онда, против вас се треба наоружати, треба се добро наоружати. Дозволите! (Устаје и пажљиво разгледа собу) Дакле један диван, две фотеље, сто за писање, параван, етажер за књиге.

ЂОРЂЕ

(Прати је са чуђењем)

НИНА

Ви се не љутите што желим мало детаљније да разгледам вашу гарсонијеру. (Прилази зиду). Фотографија младенаца, вероватно ваша газдарица приликом венчања; затим фотографија неког писмоноше, па фотографија неке старе госпе испљуване мувама. Но, то је доста, а шта вам је овамо? (Показује на врата собе за спавање).

ЂОРЂЕ

То је моја соба за спавање.

НИНА

Водите ме да ми је покажете?

ЂОРЂЕ

(Запрепашћен)

Шта?

НИНА

Па покажите ми вашу собу за спавање.

ЂОРЂЕ

(Хвата се за чело)

Госпођо, забоба!

НИНА

Та 'ајте!

БОРЂЕ

(Бори се са собом и једва се уздржи)

Не, не, не смем!

НИНА

Буди Бог с нама, као да ћу вас појести. У
осталом умет ја и сама видети.

БОРЂЕ

(Окреће главу)

Идите!

НИНА

(Оде у собу).

ПОЈАВА ТРЕЋА

БОРЂЕ сам

(Очајно крши и шири руке као да би хтео рећи: „Господе Боже, шта да радим!“ Погледа у собу где је Нина па хитно иде телефону и тражи број. На телефону говори придушено и шапћући да не би Нина чула)

Ало! Ало! Министарство саобраћаја? Да! Молим лепо дајте ми везу са инспектором г. Нешћем, али хитно! Да, ствар је важна и хитна! (Очекујући везу он обазриво навирује да не иде Нина). Ало! Јеси ли ти, Никола? Да, ја, ја сам. Извини али ствар је хитна, управо неодложна. Још овога тренутка, чим испустиш слушалицу, крени хитно к мени. У великој сам опасности, жури тако ти Бога!

Не питај ме, молим те, сад у чему је ствар, не могу ти телефоном рећи. Жури, жури молим те! Узми такси и нареди шоферу нека тера сто и двадесет на сат; прегази успут три саобраћајца, четири продавца новина, пет пензионера, шест баба — боље све то но да закасниш. Сваки минут закашњења може бити судбоносан. Пожури, пожури! Како? А, да, 147, Милетина 147, први спрат лево. Пожури да ме спасеш тако ти Бога! (Спусти слушалицу и дане душом).

ЧЕТВРТА ПОЈАВА

НИНА, ЂОРЂЕ

НИНА

(Долази)

Обична соба, постеља, над постељом девојачка слика, извесно газдаричина, покривач тамно плав са црвеним цветићима, ноћна лампа са жутим абажуром, једна кожна фотеља.

ЂОРЂЕ

Али на што вам све то?

НИНА

Рекла сам вам, хоћу да се наоружам да бих вас могла оптужити пред мојим мужем пре но ви мене.

ЂОРЂЕ

Да ме оптужите? Али зашто?

НИНА

Како зашто? Да бих се спасла ваше оптужбе и ваше клевете.

БОРЂЕ

(Увређено)

Госпођо, ја никад нисам клеветао, најмање би то учинио према једној дами.

НИНА

Зар ми нисте претили да ћете рећи моме мужу да сам била код вас?

БОРЂЕ

Па зар је то клевета? Ево, ви сте овде.

НИНА

И зар нисте рекли још да ће те моме мужу казати да сам вам чинила понуде да преваримо мога мужа?

БОРЂЕ

Рекао сам, рекао сам да вам попретим само али и кад бих то учинио, то још не би била клевета.

НИНА

Не би била клевета? Но јесте ли чули, то мора да су нека прекоокеанска схватања. По нашем схватању то је клевета кад кажете лаж која тангира туђу част.

ЂОРЂЕ

Али, госпођо, цео ваш разговор мало пре; ваш захтев да вас уверим у оно што вам је казао ваш муж?

НИНА

Па да, па шта све то значи?

ЂОРЂЕ

То значи, госпођо... (Уздри се) Немојте захтевати да вам кажем шта значи; ви сами то врло добро знате.

НИНА

Све што ја знам, то је да мој муж има неку тајну из младости у коју сте и ви посвећени а коју ја хоћу пошто пото да сазнам. Само сам зато и дошла к вама, јер верујем да ви ту тајну знате и верујем да ћете ми је хтети рећи, кад већ мој муж то није хтео.

ЂОРЂЕ

Како? Па то сте ме ви малочас преварили кад сте ми рекли да вам је Никола све казао.

НИНА

Преварила сам вас.

ЂОРЂЕ

Али, госпођо, како сте то могли?

НИНА

Хтела сам лукавством да вам извучем исповест.

ЂОРЂЕ

(Сад тек у забуни)

Господе Боже, па то... како сте за бога могли?
Ви и не слутите какву сте лакомисленост учинили;
ви и не слутите у какву сте опасност довели мене
и... себе, кад сте мало час захтевали да вас уверим.

НИНА

Очекивала сам да ћете бити љубазнији према
мени.

ЂОРЂЕ

Боже мој, Боже мој, у какву сам ја несрећну
заблуду пао. И претио сам вам чак клеветом.

НИНА

Да, озбиљно сте претили.

ЂОРЂЕ

Ја вас молим опростите ми. Никад ја не бих
био кадар да оклеветам једну даму.

НИНА

Дакле, разоружавате и мене, немам потребе
ни ја вас да клеветам.

ЂОРЂЕ

А мислили сте чак да ме оклеветате?

НИНА

Зуб за зуб а око за око.

БОРЂЕ

Не разумем само, зашто вам је за ту намеравану оптужбу било потребно да правите инвентар намештаја у моме стану?

НИНА

О, моја би оптужба била врло занимљива; у часу кад сам је смислила ја сам је већ до детаља и разрадила у памети. Желите ли да је чујете?

БОРЂЕ

Зашто не?

НИНА

(Седне)

Седите и слушајте! (Пошто је и он сео). Ја бих видите, рекла моме мужу овако: Радознала зашто је твој пријатељ онако нагло напустио нашу кућу и у уверењу да се ту крије нека велика тајна, ја сам му се, у твоме одсуству, обратила телефоном и молила га да ми каже ту тајну. Он се дуго опирао али кад сам ја наставила молити, он као да се колебао и најзад ми је одговорио: „Госпођо, тајна је таква да вам је не могу телефоном казати, будите љубазни и дођите у мој стан Милетина улица 147”.

БОРЂЕ

(Запрепашћен)

Али ви самном нисте разговарали телефоном, нити сам ја то вама казао?

НИНА

Разуме се да нисте, али би то била лаж коју бих ја измислила.

БОРЂЕ

Боже мој, то чине... ја не бих смео рећи да ви спадате у тако обичне жене.

НИНА

Кад се треба пред мужем спасавати, онда нема обичних и необичних жена, све подједнако лажу.

БОРЂЕ

То је ужасно!

НИНА

Слушајте само како би даље гласила моја прича.

БОРЂЕ

Молим.

НИНА

Рекла бих моме мужу затим: Ломила сам се дуго, да л' да пођем или да не пођем. С једне стра-

не гризла ме је савест за грех који ћу учинити према теби, одлазећи у једну гарсонијеру без твога знања а с друге стране гризла ме је радозналост за сазнањем оне тајне. Најзад победила је радозналост и ја сам отишла. „Како си смела то учинити?” — узвикнуо би очајно мој муж. „Кајем се, тешко се кајем, али ето, учинила сам!” — одговорила би ја. „Не, ти ме само вараш Нина, није истина да си тамо ишла. Реци, је ли да није истина да си тамо ишла?” „Ја те могу уверити да сам тамо била — одговорила бих му ја — могу ти тачно описати како игледа његова гарсонијера: Милетина 147, први спрат лево: из малог предсобља улази се у његову собу за рад, један диван, две фотеље, сто за писање, параван, на зиду фотографија младенаца, вероватно његове газдарице приликом венчања, затим фотографија једнога писмоноше, па онда фотографија неке старе госпе испљуване мувама...

БОРЂЕ

Дакле зато?

НИНА

Да, зато сам разгледала ваш стан.

БОРЂЕ

И то је сва оптужба.

НИНА

Боже сачувај, то је тек увод. Не би имало правог ефекта када бих се зауставила само на овоме.

Рекла бих још: Господин Ђорђе ме је примио љубазно, управо био је усхићен мојим доласком.

ЂОРЂЕ

Али, госпођо, то није истина.

НИНА

Разуме се да није истина. Затим бих наставила даље, рекла бих: забављао ме је, причао ми је разне духовите и пикантне приче, причао ми је своје авантуре, своје америкаанске љубави.

ЂОРЂЕ

(Нервозно)

То није истина!

НИНА

Па разуме се, да није истина! Рекла бих му затим: ја сам га једнако у причи прекидала, молећи га да ми каже ону тајну, ради које сам дошла, али је он то некако вешто избегавао, обећавајући ми да ће ми већ рећи. Најзад, пошто ме је дуго и дуго забављао, пошто ми је учинио неколико комплимената: да сам лепа, да сам дражесна, да сам достојна да будем вољена, да сам заводљива...

ЂОРЂЕ

(Буни се)

По Богу!

НИНА

Па све то разуме се није истина, али бих ја тако казала ради украса приче. Слушајте само даље: Када ми је учинио све те пријатне комплименте, он ми је понудио да ми покаже своју собу за спавање.

ЂОРЂЕ

(Скочи као опарен)

То није више лаж, то је клевета!

НИНА

Па клевета, разуме се!

ЂОРЂЕ

(Узбуђено)

Али, госпођо!...

НИНА

Та не узбуђујте се, забога. Кад ви тако скачете на ово што сте чули, шта ћете радити кад чујете даље. Ви ћете скакати кроз прозор.

ЂОРЂЕ

Зар још грђе што?

НИНА

Разуме се; па цела прича не би вредила ако не би имала своју поенту. Слушајте дакле: Он ме дакле понуди да ме води у собу за спавање. „Нина

— узвикнуће очајно мој муж и шчепаће се за косе — ти се ниси ваљда одазвала; ти ниси ваљда прешла тај срамни праг?” „Јесам! — одговорићу ја — морала сам; он ме је фасцинирао једним прождрљивим погледом као змија жабу и ја сам прешла праг!” „Није могуће, Нина, да си то учинила? — вапиће мој муж. „Ако не верујеш, — одговорићу опет ја — ево описа његове собе за спавање: постела, над постељом девојачка слика, извесно газдаричина, покривач тамно плав са црвеним цветићима, ноћна лампа са жутим абажуром, једна кожна фотеља.

БОРЂЕ

(Очајно хукће)

Ужасно!

НИНА

То би га уверило да сам била у соби и тада бих наставила причу: Чим смо ушли у собу, он ме изненадно, када нисам могла ни слутити, обгрли снажно и страсно ме пољуби.

БОРЂЕ

(Већ бесан)

Госпођо, забога госпођо!

НИНА

(Наставља казивање)

Цикнула сам од изненађења и када сам се је-

два прибрала, ја сам га бесомучно напала тражећи да ми да рачуна о своме поступку.

ЂОРЂЕ

(Прави очајне гримасе, чупајући се за косе. Уморан седне на столицу).

НИНА

Он ми се није правдао, био је узбуђен, био је и сам преплашен својим поступком а када сам још једном цикнула, тражећи одлучно рачуна, он ми је отворено рекао: „Госпођо, ја дубоко жалим своју пренагљеност али ја нисам могао да одолим осећајима; ја вас волим, госпођо!

ЂОРЂЕ

(Очајно дрекне)

Госпођо, престаните!

НИНА

(Наставља)

То што ми је рекао, ја сам читала и из његових очију; оне су ујагрене и упаљене сјале као аутомобилски фарови...

ЂОРЂЕ

(Ужасно узбуђен, као махнит скочи па полети и дочепа параван, стави га између себе и ње и седне на столицу, с друге стране паравана)

Тако, тако, говорите сад даље!

НИНА

Али шта вам је?

ЂОРЂЕ

Ништа, не питајте ме, не питајте, молим вас не питајте!

НИНА

Ја не разумем ово ваше понашање?

ЂОРЂЕ

Ама не разумем ни ја ваше, али кад нећете ви да се спасавате, морам ја. Разумете ли ме, морам да се спасавам.

НИНА

Да се спасавате, али чега да се спасавате?

ЂОРЂЕ

Не питајте ме, јер овај параван није тако сигуран. (Гледа у сат). Зар код вас овде не јуре ауто-такси 120 на сат?

НИНА

Какви сад опет аутотакси? Хоћете ли ви да чујете до краја моју причу или нећете?

ЂОРЂЕ

Говорите, говорите што хоћете!

НИНА

Слушајте дакле. Када сам му горко пребацила и рекла му да сам ја удата жена и да волим

свога мужа, он ми је рекао: „Госпођо, још од првог тренутка када сам вас сагледао, мене је обузела грозница љубави према вама. Ја знам, госпођо, да је то ружно волети жену свога пријатеља али ја немам снаге да себе савладам...

БОРЂЕ

(Страховито узбуђен, скочи — дрекне)

Па немам дабоме! (Шчепа параван да га уклони). Зар сам ја крив што код вас такси миле. (Он понесе параван а у том тренутку отварају се врата и на њима се појављује Никола; он остаје у месту као прикован држећи параван).

ПЕТА ПОЈАВА

НИКОЛА, ПРЕЂАШЊИ

НИКОЛА

(Упада узбуђен и кад спази сцену он застане као окамењен. Тренутак неме паузе; сви троје се међусобно посматрају са запрепашћењем. Никола се прибира и обраћа им се)

Шта значи ово? (И Нина и Ђорђе ћуте; он прилази Нини). Шта ћеш ти овде?

НИНА

(Ћути збуњено и гледа у земљу).

НИКОЛА

(Прилази Ђорђу)

Како да објасним ово?

БОРЉЕ

(Оставља параван)

Ја ти не умем објаснити.

НИНА

(Прибрала се и хоће да се брани)

Ти знаш, Никола, колико је мене мучила она тајна...

НИКОЛА

Која тајна?

НИНА

Она што је ти кријеш од мене.

НИКОЛА

Па си дошла да ти је он каже?

НИНА

Нисам могла да издржим, морала сам доћи да је сазнам.

НИКОЛА

(Ђорђу)

И ти си јој казао?

БОРЉЕ

Нисам, ал' то ме је стало ужасних напора; и да твој ауто није терао сто и двадесет на сат; да си само још два минута задоцнио....

НИКОЛА

Па да, каква си свиња...

ЂОРЂЕ

Па ипак, мораш ми признати да сам племенита, да сам узвишена свиња. Зар би ти дошао макар и у дванаести час, да те ја нисам известио?

НИНА

(Изненађена, Николи)

Како, господин те је известио?

НИКОЛА

Да, он ми је малочас телефонирао да је у великој опасности, и молио ме да одмах дођем.

НИНА

(С презрењем)

И то је господин учинио само да би осујетио да ми каже истину.

ЂОРЂЕ

Да, само зато!

НИНА

Но, јесте ли чули, ви сте...

ЂОРЂЕ

(Допуњава)

Свиња. Знам ја већ шта ми следује, само, (Обраћа се Николи) драги мој, објасни бар госпођи да сам узвишена свиња.

НИНА

Па нека вам буде; нека вас то тешти! (Николи).
Хајдемо, молим те што пре!

НИКОЛА

(Прилази Ђорђу)

Чуј један пријатељски савет: или се жени или
се сели у Америку! (Узме под руку Нину и оду).

ШЕСТА ПОЈАВА

ЂОРЂЕ, затим ГАЗДАРИЦА

ЂОРЂЕ

(Гледа најпре за њима тупо и безизразно, затим плане
и узбуђено, као раздражен звер почне корачати по соби. За-
стане, размишља па мане руком као да би да одагна мисао
и наставља корачати. Најзад се одлучи и оде задњим вратима)

Газдарице, газдарице!

ГАЗДАРИЦА

(Дође)

Молим лепо!

ЂОРЂЕ

(У највећем узбуђењу)

Говорите, говорите, јесу ли се одиста из овога
стана ожениле две ваше кирајџије?

ГАЗДАРИЦА

Јесу, господин Пера и господин Сима.

ЂОРЂЕ

(Узме столицу и седне на сред собе)

Добро, а реците ми, да л' одиста постоји овде у суседству девојка која вас је од јутрос рано упитала: „Шта је, сусетко, ви опет имате новог кирајџију?”

ГАЗДАРИЦА

Јесте, како да не, питала ме је.

ЂОРЂЕ

Хоће ли она да се удаје?

ГАЗДАРИЦА

А која девојка то неће?

ЂОРЂЕ

Може ли то да буде брзо, одмах, за дан два, још данас, још сад ако може?

ГАЗДАРИЦА

Па тако брзо како ви мислите тешко ће моћи. Девојка, знате, није поштанска марка па да је опљунеш и залепиш на писмо. Ипак то мора имати некога реда, бар форме ради.

ЂОРЂЕ

Без форме, не требају ми форме.

ГАЗДАРИЦА

Па оно јесте, форме нису потребне за саму ствар, али знате како је, потребне су ради света.

Ево ја ћу вам рећи како да поступимо. Још данас ја ћу отићи тамо у посету, онако као случајно сам дошла, па ћу девојачкој мајци, госпођи Милеви, рећи...

БОРЂЕ

(Он или никако или расејано слуша газдарицу. Када му се она у казивању приближи, он је дочепа за руку, повуче је к себи и посади је на колено).

ГАЗДАРИЦА

(Запрепашћена, згранута)

Ију, ију, шта радите?

БОРЂЕ

Седите, седите само и наставите шта сте почели.

ГАЗДАРИЦА

Та како ћу наставити да вам говорим о просидби кад сте ме метнули на колено. И ако сам нешто у годинама ипак, дозволићете, ја сам женска персона, а знате кад мушкарац посади женску персону на колена онда се може слободно рећи да он има лоше намере.

БОРЂЕ

(Обгрли је и притегне уза се)

Слушајте, ја нећу више да будем узвишена свиња! (Дрекне) Нећу, разумете ли, хоћу да будем обична свиња!

ГАЗДАРИЦА

(Хлади се марамом)

Ју, ју, ју, Господе Боже, моје године, моја част, мој углед забога! Ју, тако ме је страх, јер видим јасно као дан, да ви имате лоше намере.

ЂОРЂЕ

Хоћу да будем обична свиња!

ГАЗДАРИЦА

Јух, јух, јух, не бих пристала на тако нешто па не знам... је л' да закључам врата?

ЂОРЂЕ

Закључајте!

ГАЗДАРИЦА

(Оде и навије кључ који је био у кључаоници. Враћа се усхићена, ужагених очију и срећна, говорећи сама себи).

Ама не стоји мени бадава у картама велики добитак! (Кад му приђе она сва раздрагана шири руке). Мили мој, мили мој, младост сте ми вратили!

ЂОРЂЕ

(Док је она отишла да закључа врата, трезни се и сети се са одвратношћу свега шта је учинио мало час, Када му она приђе он је погледа као што би сит човек погледао вечеру од подгрејаних кромпира. Скочи и одстрани руком њен загрљај)

Идите до ђавола! (Шчепа шешир и нагло оде).

СЕДМА ПОЈАВА

ГАЗДАРИЦА

(Гледа очајно за њим па јој се на лицу изваја плачни израз као у детета кад испусти драгоцену играчку те се ова разбије. Очајно затим цикне)

Свиња!

ЗАВЕСА

КРАЈ